

ROBERT HUGH BENSON
NEVIDITELNÉ
SVĚTLO

Z ANGLICKÉHO PŘELOŽIL
ANTONÍN LUDVÍK STŘÍŽ

*„Pohybuje se ve shonu; kol ni leží
mlčení světa milosti;
Šero našich tajemství
svítí jako vysoké poledne na její tváři;
Naše ubohé dohady, setmělé bázněmi,
hmatá, prožívá, vidí a slyší.*

*„Jako dobrovolná oběť přilímá
spolu i břímě našeho Pádu;
Svatá stojí; zatím co na ni se tříští
blesk vzteklého hřlchu;
Pije svou spásitelskou číši trýzně
a sjednocena s Ježíšem, žije znovu.*

DUŠE ROZJÍMÁVÁ.

DOBŘÉ DÍLO. SVAZEK 15. V ČERVENCI 1914.
Pořádá a s pomocí Boží a přátel Studia v 7 svazcích do
roka vydává ANTONÍN LUDVÍK STŘÍŽ v Staré Říši.

PŘEDMLUVA.

Můj přítel, jehož vypravování jsem podal, seč jsem byl, v této knize, byl by prvním, který by se vzpíral úloze autoritativního učitele (jak opravdu vždy se vzpírával) kromě té, které mu udílela jeho posvátná služba.

Jediné, čeho požadoval (a to jistě bylo v jeho právech), bylo, aby aspoň byl věren ve svých percepcích a vyjádřeních duchovní pravdy. Jeho moc, jak mi s námahou vysvětloval, nebyla ničím více než zvláštním rozvinutím schopnosti společné všem, kteří žijí souvislým životem vnitřním. K jednomu Božská Víra nachází přístup zákony přírodními, k jinému skrze vědy neb umění; mému příteli se představovala ve formách přímo vjemných. Kdyby však se mu bylo zdálo, že jeho zkušenosti se přičí Zjevení Božímu, byl by je s hrůzou odvrhl: úplné pod-

robení se božskému Mistru na zemi, jak mi nejednou pravil, předcházívало obyčejně užití všech jiných schopností duchovních. Schvální obrácení toho není nic jiného než protestantismus v jeho nejzazší formě, a nezbytně přivodí posléze zmar víry.

Jinak nemám, co bych k jeho vlastním slovům dodal. Jest ovšem více než možno, že tu a tam se mi nepodařilo podati přísně jeho mínění; ale aspoň tu péči jsem knize věnoval, že jsem ji před uveřejněním podrobil soudu theologů, jichž učenost jest dostatečna, bych byl ubezpečen, že nepochopil-li jsem někde slov a vypravování přítelových, nebylo to aspoň tak vážné, že by se v mém podání jevil jako přestupující výslovné zákony asketické, morální, mystické nebo dogmatické theologie.

Těmto rádcům povinen jsem vysloviti svou vděčnost, jakož i ostatním, kteří mne svou přízní laskavě povzbudili.

R. B.

ZELENÝ HÁV.

„Viděti svět v zrnku pískovém
a nebe v divokém květu;
držeti nekonečno na dlani ruky své,
a věčnost v jedné hodině.“

Blake.

STARÝ kněz na chvíli umkl. Opodál bzucha velická včela, a bzukot její zanikal, jak bílý kalich květu na blízku se náhle skláněl její tíží.

„Nevysvětlil jsem se dobře,“ pravil znovu kněz. „Dovolte mi na chvíli se zamyslit.“ A spolehl se.

Seděli jsme v jeho zahradě na terasce s červenou křidlicovou střechou, v koutě chráněném zdí. Po jedné straně našel starý nepravidelný dům smřlžovanými okny, jehož střechy mechem porostlé vrcholily vížkou, na druhé straně hleděl jsem půvabnou zahradou, kdež veliké nachové máky visely jako nehybné plameny na parném

slunci červnovém, k vysoké živé stěně tisové, za níž vystupovaly zelené chuchvaly jilmu, na kterém úpěl holub, a nade vším klenula se něžná modrá obloha. Kněz hleděl nepohnutě ven před sebe velikýma dětskýma očima, jež neobyčejně zářily v jeho hubeném obličejí pod bílými vlasy. Oblečen byl v starou sutanu, jež se v prudkém osvětlení jevila obnošenou a se-zelenalou.

„Nikoliv,“ pravil nyní, „není to víra, co míním; jest to jen silná forma daru duchovní percepce, kterou mi Bůh dal, a dar ten jest ovšem společný nám všem, dle naší míry. Jest to schopnost, kterou pro sebe ověřujeme, co jsme přijali z autority a vírou držíme. Duchovní život záleží z jisté části právě ve výkonu této schopnosti. Touto formou této schopnosti tedy líbilo se Bohu obdařiti mne, jako vás ráčil obdařiti silnou mohutností viděti krásu a zakoušeti ji, kde jiní možná nijaké krásy nevidí; tomu se říká percepce umělecká. Není to nikterak větší úvěr vám nebo mně než barva našich očí nebo schopnost matematikův nebo síla tělesná.

„Nuže moje percepce, o kterou se ráčíte zajímati, bývá někdy tak ostrá, že duchovní svět jeví se mi jako viditelný, jako ten, který nazýváme světem přirozeným. V takových chvílích jakkoliv obecně jsem si vědom rozdílu mezi

duchovním a přirozeným, přece se mi ukazují zároveň, jakoby v téže rovině. Záležel na mé volbě, který z obou vidím jasněji.

„Dovolte, vysvětlím vám to poněkud. Před několika minutami zahleděl jste se na nebe, ale neviděl jste nebe; místo něho leželo před vámi vaše vlastní myšlení. Potom jsem na vás promluvil, a vy jste se poněkud vyrušil a hleděl jste na mne; a viděl jste mne, a vaše myšlenka se vám ztratila. Rozumíte mi tedy, pravím-li, že tyto náhlé záblesky, kterých mi Bůh popřál, jsou jako když vy, hledě na nebe, viděl jste obojí, nebe i myšlenku zároveň v téže rovině, jak jsem pravil? Nebo uvažte o tom jinou cestou. Víte o desce ze zrcadlového skla před vrchní částí kamen v mé pracovně. Nuže, závisí na ohnisku vašich očí a na vašem úmyslu, vidíte-li sklo a kamna za ním nebo pokoj odrážející se ve skle. Nyní si znázorníte, co asi jest, viděti vše najednou? Jestto podobné.“ A rozhodil rukama.

„Dobrá,“ pravil jsem, „jakž takž bych rozuměl. Ale račte mi pověděti, libo-li vám, svoje první vidění tohoto způsobu.“

„Myslím,“ začal, „že první jasné vidění mi přišlo, když jsem byl dítětem, ale jen se toho dohaduji z denníku matčina. Nemám toho denníku nyní u sebe, ale jest to záznam vyličující, jak jsem volal, že vidím obličej hledící ze stěny,

a běžel jsem domů ze zahrady, poněkud polekán, ale nezděšen. Sám si z toho nepamatuji nic, a matka, zdá se, myslila, že to byl sen v bdění; a nebýti toho, co se mi později přihodilo, byl bych možná též myslil, že to byl sen. Ale nyní zdá se mi pravdivějším jiné vysvětlení. První však jasné vidění, na které se pamatuju, bylo takovéto:

„Když mi bylo asi čtrnáct let, jel jsem koncem července domů na letní prázdniny. Vozík s malými koníky mne čekal na stanici, když jsem přijel, asi o čtvrté hodině odpoledne; ale poněvadž si bylo lze nadejítí lesem, naložil jsem svá zavazadla na vozík a pustil jsem se té půl hodiny cesty pěšky. Polní stezka se brzy vnořila do borového lesa, i kráčet jsem po kluzkém jehličí pod vysokými klenbami borovic s tím prudkým extatickým blahem cesty domů, jež některé povahy tak dobře znají. Doufám někdy, že první kroky na onen svět budou podobny. Vzduch byl pln jemných zvuků, jež jako by byly ještě sesilovaly hluboké ticho lesa, a jemných světél, jež se kmitala stinnou zelení. Vím to nyní, třebaš tehdy jsem si toho neuvědomoval. Ačkoliv do dneška krása a barva a hudba světa mne dojíká, přece jsem si jich nebyl vědom o nic více než vzduchu, jež jsem dýchal, poněvadž jsem nevěděl, co znamenají. Šel jsem

tedy tím žhoucím šerem, všlmaje si jen stromů, na které by bylo lze vylézt, veverek a mur, které by se daly chytiti, a prutů, z kterých by se zrobily oštěpy nebo luky.

„Třeba též, abych vám pověděl něco o svém náboženství v té době. Bylo to náboženství největší části dobře vychovaných hochů. V popředí, možno-li to tak vyjádřiti, byla morálka: jistých věcí nesmím činiti, k jistým jiným věcem jsem povinen. V prostřední vzdálenosti bylo pojmání Boha. Přiznávám se, cítil jsem se přítomen Jemu, ale nikoli že On by byl přítomen mně. Náš Spasitel zůstával v této prostřední vzdálenosti, a představoval jsem si jej obyčejně laskavým, někdy přísným. V pozadí byla jistá tajemství, svátostná a jiná. To byly většinou věci lidí dospělých. A nekonečně daleko odtud, jako oblaky vrstvící se na mořském obzoru, byl neviditelný svět nebeský, odkudž Bůh hleděl na mne, zlaté brány a ulice, tu vyplínající se ve své uzavřenosti, tu v nedělní podvečery zářící světlem naděje, tu v deštivá rána nevýslovně pusté. Ale to vše bylo pro mne bez zájmu. Zde kolem mne prostíral se hmatatelný svět, jehož bylo lze zakoušeti — to byla skutečnost: tam na jakémsi mlhavém obraze bylo náboženství, požadující, jak jsem věděl, mé úcty, nikoli však mého srdce. Nuže, tak jsem se ubíral tím lesem, nepatrný

tvor lidský, a přece větší, kdybych to byl jen věděl, než ti obři červenavých těl a paží a ověčených hlav, jež se hýbaly nade mnou.

„Moje pěšina teď stoupala; a po levici otvírala se mi dlouhá mýtina, vroubená sosnami, otřásněná kapradím, ale sama záhybovitý koberec hebké trávy, okousané králíky, s tichým podlouhlým rybníčkem uprostřed, asi patnáct kroků pode mou.

„Nyní vám nepovím, jak se to vidění začalo; ale bylo mi, jako bych byl pocítil zevně nějaké vědomé otřesení, stoje úplně tiše, se rty suchými, s očima pálicíma prudkostí, s jakou jsem je upíral do mýtiny, s jednou nohou bolící od tlaku, s jakým jsem na ní spočinul. Přišlo to asi na mne a zachvátilo mne to tak rychle, že můj mozek neměl kdy uvažovati. Nebyl to tedy výtvar obraznosti, nýbrž jasné, náhlé vidění. Toto jest, nač se z vidění toho pamatuji.

„Stál jsem na okraji dlouhánského hávu; jeho látka byla zelená. Veliký záhyb jeho ležel mi přímo před očima, ale byl jsem toho vědomí, že se táhne téměř na nekonečně mil. Tento veliký zelený háv stkvěl se ozdobami. Byly na něm přímé linie žlutohnědého vyšívání po obou stranách, jež přecházely zase do tmavší zeleně ve vysokém reliefu. Právě uprostřed ležel bledý achát, překrásně všitý do hávu jemnými tma-

vými stehy; nahoře se dmula modrá podšívka tohoto hedvábného hávu. Měl jsem vědomí, že háv jest dlouhý nade vše pomyšlení, a že stojím jako v záhybu jeho, jako by ležel rozestřen na půdě jaksi neviditelné. Ale jasněji než jakákoliv myšlenka vystoupilo mi v mysli přesvědčení, že tento háv nebyl odhozen a zanechán, ale že odíval nějakou Osobu. A právě když tato myšlenkasemi vynořila, po vysokém reliefu v temné zeleni přeběhlo zvlnění, jako by Ten, jenž byl hávem oděn, byl sebou pohnul. A pocítil jsem na tváři zavanutí Jeho pohybu. A tím jsem se, myslím, vzpamatoval.

„Rozhlížel jsem se znovu, a vše bylo jako když jsem tudy šel naposled. Byla tam mýтина a rybníček a sosny a obloha nad nimi, a po Zjevení ani památky. Byl jsem hoch ubírající se domů ze stanice, radostně se těšící na koníka a větrovku a na procitnutí každého rána ve své vlastní ložnici, koberci postřené, před sebou.

„Pokoušel jsem se znova to uvidět, jak jsem to viděl. Nikoliv, nebylo to ani z daleka jako háv; a zejména, kde byla Osoba, která jej měla na sobě? Nebylo již kolem mne života, kromě mého vlastního a života hmyzu, který bzučel ve vzduchu, a tichého rozjímavého života rostlinstva. Ale kdo byla ta Osoba, kterou jsem náhle postřehl? A tu projelo mnou jakési za-

chvění, přece však jsem nevěřil. Nemohl to býti Bůh kázání a dlouhých modliteb, který požadoval mé přítomnosti neděli co neděli ve Svém kostelíku, ten Bůh, který mne střežil jako přísný otec. Náboženství přece, myslil jsem, mi praví, že toto vše jest marnost a neskutečnost a že králíci a jezírka a mýtiny nejsou ničím před Ním, který sedí na velebném bílém trůně.

„Netřeba říkati, že doma jsem se o tom ani nezmnínil. Zdálo se mi, jako bych byl vrazil na scénu, která byla skorem strašna a o které se smělo mysliti buď v lůžku nebo za volného osamělého jitra v zahradě, ale s nikým se o ní nesmělo mluvit, a stěžl vám mohu říci, že když přišla doba, pochopil jsem, že to byl konec konců jen jeden Bůh.“

Starý pán se zastavil v řeči. A já jsem se zahleděl znovu do zahrady, neodpovídaje mu, a pokoušel jsem se uviděti, jak máky jsou všity do hávu, a uslyšet, jak štěbet špačků jest jen šustěním jeho pohnutí, cinkotem klenotu o klenot, a sténání holuba svistotem těžkého hedvábí, ale nebyl jsem s to. Máky planuly a ptáci švitořili a vzlykali, ale to bylo vše.

NA ČÍHANÉ.

„Il faut d'abord rendre l'organe de la vision analogue et semblable à l'objet qu'il doit contempler.“

Maeterlinck.

PŘÍŠTÍHO dne jsme vyšli brzy po snídani a procházeli jsme se sem a tam pěšinou v trávníku mezi dvěma tisovými ploty; rosa ležela jen na trávě ve stínu, a jemné tkáně babšho léta visely tiše jako roztrhaný kment na větvičkách tisových s obou stran. Když jsme šli podruhé pěšinou, starý pán náhle se schýlil a odkláníje šťovíkové listí vespod plotu, vytáhl mrtvou myšku a hleděl na ni, jak mu ztuhlá ležela na dlani, a pozoroval jsem, že se mu oči pomalu zalévaly slzami, jež bývají vždy na krajíčku v starém věku.

„Zvolila si své vlastní místo odpočinku,“ pravil. „Nechme ji tam. Proč jsem ji vyrušil?“ —

a položil ji něžně zase pod tis; a nahrábnuv trochu mokré prsti, nasypal ji na myšku. „Země zemi, popel popelu,“ pravil, „v pevné a bezpečné naději,“ a ustal; a vztýčiv se s těžkostí, kráčel dále, a já s ním.

„Zajímal vás, jak se zdálo,“ pravil, „můj včerejší příběh. Přejete si, bych vám pověděl o vidění zcela odlišném, jež jsem viděl, když jsem byl něco starší?“ Akdyž jsem pravil, jak zvláštní a poutavý byl jeho příběh, začal.

„Pravil jsem vám, jak jsem nalézal nemožným uviděti znovu to, co jsem viděl v mytině. Po několik neděl, ba snad měsíců, pokoušval jsem se co chvíle vylouditi si pocit toho Zjevu, nebo aspoň uviděti ten háv, leč nemohl jsem, poněvadž to jest dar od Boha a nelze ho o nic více získati úsilím než obyčejného vidění může získati slepec; ale brzy jsem pokusů těch nechal.

„Dospěl jsem posléze osmnácti let, toho strašného věku, kdy duše zdá se zmenšenou na jiskérku, jež jest pokryta horou popelu — kdy krev a oheň a smrt a silné hlučnosti zdají se jedinými zajímavostmi, a všecky věci jemné couvají a skrývají se před strašným polednem lidského věku. Kdosi mi dal některou z těch pistolí, jež jste možná viděl, i kochal jsem se pocitem síly, které mi to poskytovalo, neboť nikdy jsem ještě neměl stříelné zbraně. Týden, čtrnáct dní

v letních prázdninách jsem jen a jen střílel do terče nebo do tiché hladiny vodní, a těšilo mne, viděl-li jsem lepénku proraženu nebo klidný rybník na cáry roztrhán po celé délce zrcadla, v němž nebe a zeleň ležely spíce. Později mne to již nevábilo a toužil jsem viděti něco živého, jak mou vůlí náhle zbaveno jest života. A myslím, „a zdvihl ruku s gestem nepřipouštějícím námitky, „že lov jest některým povahám nezbytný. Ostatně pobíjeti zvířata jest potřebí na potravu lidem, a lov, jak mi přisvědčíte, jest zbytkem rozkoše lidské dobývati potravy a vyžaduje jistých ušlechtilých vlastností, vytrvalosti a obratnosti. Vím to vše, a mimo to vím, že pro některé povahy jest to úlevou — rozptýlením šlav, které jinak si hledají průchodu nedobrého. Ale vím též — že mně nebyl nezbytným.

„Přece však tehdy bylo vše omluveno, i vyšel jsem si jednoho letního večera s plnou důvěrou na králky, míně nějakého střeliti, když běhají s šírého pole do děr. Šel jsem vnitřní stranou obory, les maje nad sebou a po levici a zelenou louku po pravici. Ovšem, patrně pro svou pramalou zkušenost, ač jsem mohl slyšeti králky cupkati a šustěti všude kolem dokola, a viděti je sedající a poslouchající s nastřaženými ušima, jak jsem se kradl oborou, nemohl jsem se dosti přiblížiti, abych vystřelil s něja-

kou nadějí, že se mi poštěstí, po čem jsem dychtil; a než jsem přišel na konec lesa, byl jsem v netrpělivé náladě.

„Zastavil jsem se na chvílku, opíraje se o obor a dívaje se na tu libou chladivou svěžest otevřené louky za oborou; slunce v té chvíli zapadlo za pahorek přede mnou, a vše bylo ve stínu vyjma gloriolu, jež ozařovala nejvyšší listí buku, ssajícího ještě slunce. Ptáci se začínali slétati s polí a sesedávali se druh vedle druhav lese za mnou, dozpívávající tu a tam poslední verš své písně. Bylo slyšeti tichý šumot a po té náhlý třepot křídel holuba, vracejícího se domů, a naslouchaje slyšel jsem táhlý jasný zpěv drozdů někde nad sebou, vyznívající nade všecky jiné zvuky. Pohlédl jsem maně vzhůru, pokoušeje se zahlédnouti ptáka, a za chvílku jsem uzřel, když listí buku zavanuvším větříkem se rozdělilo, jeho hlavičku zdviženou a celé tělíčko chvějící se radostí z života a hudby. Jako kdosi pravil, celé jeho tělo bylo jediným bijícím srdcem. Poslední paprsky slunce z pod pahorku ho dostihly a zkoupaly ho ve zlatém teple. Po té listí se zase zavřelo, když větřík utichl, ale jeho zpěv stále vyzníval.

„Tu pojala mne oslepující žádost zastřeliti jej. Všichni jiní tvorové mne ošálili a poutkali domů. Zde aspoň byla smířčí žertva, a chtěl

jsem vyllti ze sebe mrzutou zlost, jež se ve mně střádala cestou; a aspoň tohoto jediného života jsem si přál náhradou. Zároveň jsem si jasně vzpomínal, že jsem vyšel střílet na potravu: to bylo mým jediným ospravedlněním. Věděl jsem to obojí zároveň, a nemám omluvy — prázdné omluvy.

„Točil jsem hlavou na vše strany a couvl jsem o krok o dva kroky, abych jej zase uzřel, a třebaš to snad zní fantasticky a zpřilíšněno, v celé mé bytosti byl zápas mezi světlem a tmou. Každá žilka mého života mi pravila, že drozd má právo na život. Ah! zasluhoval si ho, ne-li svou prací, za svůj dokonalý zpěv, který právě naň přiváděl záhubu, ale ponurý mrzutý hněv ovládl mé svědomí, a bojoval jsem nyní o to, aby se udržel na stromě, než bude vypálena rána. Čekal jsem tiše na vítr, a v tom zadul, chladný a libovonný jako dech zahrady, a listí se rozdělilo. Tu drozd zazpíval v sluneční záři, a já v tom okamžení namířil pistoli a stáhl kohoutek.

„S třesknutím rány nastalo ticho nahoře, a za chvíli, jež se mi zdála nekonečnou, slyšeti bylo jemný šum něčeho padajícího a slabé zašustění mezi loňským listím. Stál jsem na polo zděšen a upíral oči do mrtvého listí. Všecko se zdálo tmavé a mlhavé. Měl jsem oči ještě poněkud

osleplé stkvoucím pozadím vzduchu, rozzářeného sluncem a růžovými oblaky, na něž jsem byl hleděl s takovou upřeností, a prostor pod větvemi byl světem stínů. Stále jsem hleděl několik kroků před sebe, usiluje objeviti tělo drozdovo a boje se uslyšeti zápas bijících křídel mezi suchým listím.

„A tu jsem poněkud pozdvihl oči, na neurčito. Krok nebo dva kroky za místem, kde ležel drozd, stál keř pěnišníkový. Květy opadaly, a obrys temného těžkého listí nebyl zpestřen ani sebe slabším nádechem barvy. Když jsem naň patřil, uzřel jsem obličej, hledící dolů z nejvyšších větví.

„Byla to úplně lysá hlava a obličej, tenké rty byly rozevřeny v široký úsměv upřímného smíchu, kolem koutků bylo nesčetně rýh a kolem očí samé záhyby veselosti. Co však bylo snad nejhroznější z toho všeho, oči nehleděly na mne, nýbrž dolů mezi listí; těžká víčka ležela mdle, a dlouhé, úzké, světlé štěrbiny ukazovaly jak se oči pod nimi směřjí. Čelo se rázně schylovalo jako hlava kočičí. Tvář byla barvy země, a obrysy hlavy se rozplývaly za ušima a pod bradou v šero tmavého keře. Nebylo zřítí chřtánu ani těla ani údů, pokud jsem viděl. Obličej jen visel jako Orientální maska dolů nachýlená v starém krámmě kuriosit. A smál se

s čirým zalíbením nikoli na mne, nýbrž na tělo drozdovo. Výraz jeho se nezměnil, co jsem jej pozoroval: stále týž mlčenlivý úsměv potěšení, zkamenělý na obličeji. Nemohl jsem s něho spustiti očí.

„Potom, myslím asi za minutu, obličej zmizel. Neviděl jsem ho ztráceti se, ale pozoroval jsem, že hledím jen na listí.

„Nikoliv; nebyl to obrys listí nebo hra stínů, jež snad by se utvářily v podobu obličeje. Domyslíte se, co jsem se napokoušel, bych se mocí přiměl k víře, že to bylo jen něco takového, jak jsem otáčel hlavou tím a oním směrem, abych jej znovu postřehl; ale nebyl to ani stín obličeje.

„Nyní, nepovím vám již, jak jsem to učinil; ale ačkoliv jsem byl polou bez sebe strachem, popošel jsem ku keři a hledal divě mezi listím zastřeleného drozda; a posléze jsem jej našel a zdvihl. Neztuhl ještě a byl teplý na dotek. Prsa měl poněkud zčechrána a několik drobounkých kapek krve tkvělo na kořeni zobáčku pod očima, jako slzy děsu a bolesti z tak nezasloužené, nečekané smrti.

„Šel jsem s ním k oboře a přešel ji, a dal jsem se do běhu velikými kroky, ohlížeje se co chvíle ustrašeně po houstnoucí tmě lesa za sebou, kde rozveselený obličej se vysmíval

mrtvému. Myslím, když jsem se ohlížel, jako nyní, že mým prvním instinktem bylo, že tam nesmím nechat drozda na vysmívanou, a že dlužno jej vzít ven na čistou vzdušnou louku. Doběhnuv středu louky, byl jsem u rybníčku, který nikdy zcela nevyschl, ani za nejparnějšího léta. Položil jsem drozda na okraj a po té s rozmyslem, ale ze vší síly jsem zahodil pistoli do vody; potom jsem vybral z kapes všechny patrony a vházel je též do vody.

„Pak jsem se obrátil zase k ubohému tělíčku, pociťuje, že se aspoň pokouším o nápravu. Byla tam na blízku stará králíččí díra, jejíž otvor zarůstal travou, za kterouž bylo rozcuchané síť a suché listí. Vyhrabal jsem místečko mezi listím a položil tam drozda; nahrnul jsem trochu písčité prsti a nasypal na tělo, říkáje, jak se pamaťuji, napolo nevědomky: „Země zemi, popel popelu, v pevné a bezpečné naději“ — a v tom jsem se zarazil, cítě, jako bych cosi znesvěcoval, ač nyní tak nesoudím. Pak jsem šel domů.

„Když jsem se strojil k večeři a vyhlížel ven na stmívající se louku, kdež ležel drozd, vzpomínám si, že jsem se cítil šťasten, že žádná škodolibost se nemůže vysmívat bezbrannému nebožátku tam v čisté louce, kde vanul větřík a svítily hvězdy.“

Dospěli jsme svou procházkou sem a tam po tisové stezce k lavičce, stojící na konci opodál cesty. Před námi čněl kříž s ochranným přístřeškem, jež starý pán dal postavit před několika lety. Když nemluvil, obrátil jsem se k němu a viděl jsem, že zírá upřeně na Podobu na kříži; a přemýšlel jsem, jak Ten, kterýž nesl naše strasti a trpěl naše bolesti, jest jeden s Otcem nebeským, bez něhož ani vrabec nespadne na zemi.

KRVAVÝ OREL.

„A to vím, že Světlo pravé,
ať k Lásce zapaluje nebo k Hněvu — ztravuje mne;
jeden Jeho záblesk v krčmě více způsobil
než v chrámě bylo zcela ztraceno.“

Omar Khayyam.

JEDNOHO večera přišed do svého pokoje, našel jsem na polici u okna knihu, jejíhož titulu si nyní nevzpomínám, vyličující dávné dny, kdy náboženství Kristovo a bohů severních spolu v Anglii zápasily. Četl jsem ji hodinu dvě hodiny, než jsem ulehl, a příštího rána, když jsem se oblékal, znovu, a mluvil jsem o ní u snídání.

„Ano,“ pravil starý pán, „to byla jedna z knih mého otce. Vzpomínám si, že jsem ji četl, když jsem byl hoch. Pokud vím, bylo řečeno, že jest zhola špatně informována a v těchto dnech nevědecká. Moji rodiče byli toho smýšlení, že všechna náboženství kromě křesťanství jsou

z ďábla. Ale myslím, že Svatý Pavel nás učí širší naději než tato.“

Více té chvíle neřekl; ale dopoledne, když jsem se procházel po vyvýšené terase, táhnoucí se pod smrky bokem od cesty přiljezdnl, viděl jsem kněze přicházeti proti mně s knihou v ruce. Byl poněkud uprášen a začervenalý.

„Byl jsem vyhledati něco, co vás asi bude zajímati, po tom, co jste pravil při snídání,“ začal, „a našel jsem to posléze v podkrovní.“

Procházel jsem se spolu obojím směrem.

„Něco velmi neobyčejného se mi přihodilo,“ pravil, „když jsem byl hoch. Pamatuji se, že jsem to vyprávěl otci, když jsem přišel domů, a utkvělo mi to v mysli. Po několika letech byl u nás jistý starý profesor; a jednou večer po jídle, když jsme hovořili o tom, o čem jste právě mluvil při snídání, otec mi o tom dal vyprávěti znovu, a když jsem dopověděl, profesor mne žádal, abych mu to sepsal. Napsal jsem to tedy nejprve do této knížky a potom opsal a poslal jemu. Knížka tato sama jest jakýsi nepravidelný denník, do něhož jsem někdy psával. Přál byste si to slyšeti?“

Když jsem odvětil, že bych velmi rád ten příběh slyšel, začal znovu.

„Nejprve vám třeba povědět okoloosti. Bylo mi asi šestnácte let. Rodiče odejeli na svátky

a já zůstal se svým spolužákem u jeho rodiny nedaleko Askotu. Někdy za jasných dní — neboť bylo to v době vánoční — vzali jsme si s sebou jídlo a vyšli jsme si na celý den na pláni. Nezapomeňte, že jsem byl jen školní chlapec v té době, jistě tedy jsem něco trochu zveličil nebo přibájlil v podrobnostech, ale na hlavní fakta příhody možno se ubezpečiti. Nesedneme si, než to přečtu?“

Když jsme si sedli na lavičku, jež stála na konci terrasy, kdež byl starý dům, vyhřívající se před námi v záři sluneční, jal se čísti.

„Kolem šesté hodiny večer jednoho dne koncem ledna jsme se ubírali tiše Jakub a já vysokou pustou krajinou nedaleko Askotu. Rozcházel jsme se pokaždé, jak jsme vyšli, ale udržovali jsme se, pokud možná, v přímé linii, vědouce, že později přetneme silnici. Byli jsme poněkud unaveni a šli jsme mlčky; náhle však Jakub vykřikl a ukazoval mi světlo na druhém konci pláně. Zastavili jsme se, dívajíce se, hýbe-li se světlo, ale stálo klidně.

„Co jest to?“ ptal jsem se. „Domu zde na blízku jistě není.“

„Bude to chaloupka pometlového rytíře, myslím,“ pravil Jakub.

„Ptal jsem se, co to znamená.

„Oh, nevímu určitě,“ pravil Jakub; „jsou to jacísi cikáni.“

„Klopýtali jsme napříč plání, a světlo se stále zvětšovalo čím blíže. Vycházel měsíc, a byl jasný večer, jeden z těch bezvětřných mrazivých večerů, jaké přicházejí někdy po vlhkém podzimu. Jakub zapadl na jednom místě do skryté jámy a slyšel jsem zaprašťeti led, když se hrabal ven.

„Zítra bruslíme, na mou věru,“ pravil.

„Když jsme již byli dále, pozoroval jsem, že se blížíme k borovému houští; pláň se krátila. Tu popatřiv k světlu, viděl jsem tam ostrý obrys jakéhosi domu, z kteréhož světlo svítilo. Okno zdálo se tvaru nepravidelného, a domek jako by byl opřen o vysokou sosnu před houštěm. Když jsme přišli až na konec, krácejíce ztichounka po měkké pláni, viděl jsem, že chatrč jest vystavěna úplně dokola kolem sosny, jež byla jakousi ústřední oporou. Chatrč byla ze spletených větví a pokryta tlusto vřesem.

„Bylo mi z toho čím dál více úzko, neboť nikdy jsem neslyšel o „pometlových rytířích, a byl jsem tudíž, přiznávám se, poněkud ustrašen; byloť místo to pusté, a my jen dva hoši. Já jsem byl nyní vpředu a právě jsem dostihl okna a nahlédl.

„Stěny uvnitř byly ověšeny pokrývkami a plachtami proti větru; v jednom koutě stála stará dlouhá stolička, podlaha byla postřena chrastlím a pokrývkami, jak se zdálo, a naproti byl otvor, z části zakrytý pletenou košatinou, přistavenou k němu. Na stoličce napolo seděla, napolo ležela stařena, tvář odvrácena od nás. Na jedné větvi sosny, jež pomáhala tvořiti střechu, visel olejový kahan. Jinak tam nebylo nic jiného živého znamenati. Když jsem tam hleděl, Jakub za mnou vystoupil a mluvil mi přes rameno.

„Pověděla byste nám, kudy bychom přišli na nejbližší silnici?“ tázal se.

„Stařena náhle vstala, s výrazem úleku na tváři. Byla neobyčejně špinavá a rozcuchána. Bylo viděti ve mdlém světle kahanu, že měla vrásčitou starou tvář se zapadlýma tmavýma očima, bílé obočí a bílé vlasy; její ústa začala mumlati, když na nás pohlédla. Nyní učinila prudký posuněk na znamení, bychom šli od okna.

„Jakub se znovu tázal, a stařena vstala a belhala se tiše a skrčena ke dveřím, a v okamžení oběhla k nám. Tu jsem teprve viděl, jak byla maličká. Neměla asi ani pět stop zvýší a byla velmi shrbená. Znovu pravím, bylo mi velmi nevolno a byl jsem rozechvěn, cítě tuto

zděšující babici, jak se blíží ke mně a hledí mi do tváře. Vzala mne za kabát a druhou rukou kynula prudce odtud všemi směry. Zdálo se, že nás varuje, bychom nechodili do houští, ale přece dosud ani slůvka nepromluvila.

„Jakub pozbýval trpělivosti.

„Stará huso hluchá!‘ pravil přitlumeně a pak hlasitě a zvolna: ‚Pověděla byste nám, kudy bychom se dostali na nejbližší silnici?‘

„Tu jako by byla porozuměla a ukázala rázně směrem, odkud jsme přišli.

„Oh, hloupost!‘ pravil Jakub, odtud jsme přišli. Pojďme tímto směrem, neprostojíme tu přece celé noci.‘ A obešed chatrč zmizel v houští.

„Stařena rázem pustila můj kabát a dala se za Jakubem, a já oběhnuv druhou stranou chatrče, viděl jsem Jakuba pohybujícího se vpřed, neboť sosny byly na pokraji lesa sem tam některá, a měsíc jimi prosvítal. Zabočiv do lesa viděl jsem, že stařena se zastavila, poznávajíc, že nás nedohoní, a stála s rukama rozpřaženými, a zvláštní zvuk, polou výkřik a polou vzlyk vyšel od ní. Bylo mi poněkud nevolno, neboť jsme se k ní nezachovali zdvořile, i zastavil jsem se, ale v té Jakub volal.

„Pojď,‘ pravil, ‚najdeme jistě silnici na konci tohoto.‘

„Šel jsem tedy dál.

„Najednou jsem se obrátil a viděl jsem staženku pořád ještě stojící, a když jsem popatřil mezi stromy, zdvihla ruku k ústům a vydala zvláštní plaskavý skřek za námi, jenž mne jaksi zděsil. Zdál se příliš silný na tak nepatrnou osůbku.

„Když jsme přišli do lesa, tma zhoustla. Tu a tam na volné stezce bylo viděti zář měsíční roztříknutou po jehličí sosnovém, a veliké tmavé prostory ležely kolem nás. Ačkoliv les stál na vysokém místě, stromy byly tak hustě kolem nás, že jsme z krajiny okolní neviděli pranic. Co chvíle jsme zakopli o kořen nebo se zase zapletli do ostružiní, ale zdálo se mi, že úzká stezička, kterou jdeme, vede nás hlouběji a hlouběji do lesa. Náhle Jakub se zarazil a zdvihl ruku.

„Ticho!“ pravil.

„Zastavil jsem se též a naslouchali jsme bez dechu. Tu na ráz znovu, —

„Ticho!“ pravil, „něco jde,“ a odskočil se stezky za strom, a já po něm.

„Tu jsme slyšeli před sebou cosi se rváti a chrochtati, a cosi velikého tučného pádilo úprkem cestou. Když nás to minulo, vyhlédl jsem téměř bez sebe, a viděl jsem, že to byl ohromný divoký kanec; ale čím se ve mně zatajil dech a z čeho mi bylo mdlo, toť když jsem viděl, že má téměř podél celého hřbetu

hlubokou ránu, z níž crčela krev. Zvšře, těžce chroptíc, hnalo se stezkou k chatrči, a po té chrčení jeho zaniklo. Když jsem se nachýlil na Jakuba, cítil jsem jeho paži třesoucí se, jak se držela stromu.

„Oh!“ pravil v té chvíli, „utecme odsud. Kudy, kudy?“

„Ale já jsem stále naslouchal a upokojoval jej.

„Počkej,“ pravil jsem, „tam jest zase něco.“

„Z lesa před námi zaléhalo k nám supění a tlumené kroky po stezce. Přikrčili jsme se a číhali. V tom se ukázala postava shrbeného starocha, jdoucího hbitě pěšinou. Zdál se rozčilen a uřícen. Pohyboval ústy a mluvil sám k sobě tichým hlasem, jako by si žaloval, ale jeho oči slídily na všechny strany po lese.

„Když byl až u nás, jak jsme leželi, sotva vydechnouti se osmělujíce, viděl jsem, že jednu ruku držel před sebou, otvíraje ji a zavíraje, a že byla zbarvena čímsi, co na měsíci bylo černé. Neviděl nás, neboť jsme byli nyní skryti za křoviskem ostružinovým, a přešel pěšinou; a tu zase vše utichlo.

„Po několika minutách úplného mlčení jsme vstali a vyšli; ale žádnému se nechtělo pěšinou, kudy tyto dva strašné mokvajcí zjevy přešly; i šli jsme klopýtajíce po rozryté půdě, držíce se směrem pěšiny, ve vzdálenosti asi

dvou set kroků. Jakub se zase probíral, ba začal i mluvit a smáti se, že se tak polekal kance a děda. Později mi pravil, že ruky starcovy neviděl.

„Potom pěšina začala stoupati. V té jsem náhle zastavil Jakuba.

„Nevidíš nic?“ ptal jsem se.

„Už se stěží pamatuji, co jsem řekl nebo učinil. Ale toto mi řekl později přítel. Jakub pravil, že nic, než malé návrší před námi, odkudž dolů jsou stromy.

„Nevidíš nic na temeni pahorku? Na té prostoře, kam měsíc svítí?“

„Jakub myslil, pravil mi později, že jsem náhle sešlel, i zděsil se ještě více.

„Nevidíš ženy, jež tam stojí? „Má dlouhé plavé vlasy ve dvou pletencích; má tlusté zlaté náramky na svých holých pažích. Má tuniku, sepjatou pasem, jdoucí jí pod kolena: a má červené drahé kameny ve vlasech a v pase i v náramcích; a její oči svítí ve světle měsíčním: a čeká — čeká čehosi, co uniklo.“

„Nyní mi praví Jakub, že když jsem to řekl, padl prý jsem rovno na tvář, s rukama rozpjatýma a začal jsem mluvit: ale nerozuměl prý mně ani slova z toho. On sám hleděl stále na návrší, ale nebylo tam viděti nic: stály tam sosny v kruhu dokola, a uprostřed bylo

holé prostranství, kde již nebylo mechu, a to bylo vše. Pahorek ten byl asi patnáct kroků od nás.

„Ležel jsem tam, pravil Jakub, několik minut, potom jsem se posadil a rozhlížel se kolem. Pak jsem si již vzpomínal, že jsem viděl kance a starce, ale jiného nic: ale zděsil jsem se touto vzpomínkou a naléhal jsem, bychom se dali novým směrem, lesem. Nebyl jsem si vědom, proč mne pahorek děsí, ale neodvažoval jsem se přiblížiti k němu. Jakub moudře již nic o tom neříkal, leč až později. Brzy jsme našli cestu z houští, přefali jsme pláň asi za půl hodiny a pak jsme přišli příčně na silnici, kterou Jakub znal, a tak jsme se dostali domů.

„Když jsme vyprávěli svou příhodu a Jakub k mému úžasu doložil část, o které jsem neměl ani ponětí, otec Jakubův na to mnoho nepravil, ale příštího dne nás vzal na totéž místo; k našemu překvapení po chatrči pometlového rytíře nebylo tam ani památky; byly tam pošlapané větve kolem stromu a očazená haluz, na které byl visel kahan, a popel z lesního ohně za chatrčí; ale ani stopy po starci nebo jeho ženě. Když jsme šli pěšinou, nyní v přívětivém mrazivém světle slunečním, nalézali jsme tu a tam tmavé skvrny na ostružině, ale byly suché a bezbarvé. Po té jsme šli na kopec.

„Bylo mi zase nevolněji, když jsme přicházeli k němu, ale styděl jsem se ukázati svou bázeň za bllého dne.

„Na vrcholu jsme našli něco zvláštního, o čem nám otec Jakubův pravil, že to jest památka jednoho ze starých obyčejů rytířů pometlových, kterého zhola nikdo nedovedl vysvětliti. Půda byla vyházena, jako by to byla jakási šikmá chodba do země. Chodba nebyla delší pěti kroků a na jejím konci, právě kde byla zakryta s vrchu země, stál jakýsi oltář, z hlíny a z kamenů na plocho tlučených, a na povrchu vykládán střeplinami starého porcelánu a skla. Ale byli jsme zaraženi, užřevše tmavou skvrnu čehosi, co se vpilo velmi hluboko do hlíny před oltářem. Byla ještě vlhká.“

Když starý pán dočetl až sem, odložil knížku.

„Když jsem to vše vyprávěl profesorovi,“ pravil, „zdál se velmi hluboce zaujat. Pravil nám, pamatuji se, že rána na kanci odpovídá povaze oběti, kterou stařec začal konati. Nazýval ji ‚krvavým orlem‘ a dodal některé podrobnosti, jimiž vás nebudu znechucovati. Pravil též, že pometlový rytíř zmátl dvě obřadů — že jen lidské oběti se obětovaly jako ‚krvaví orlové‘. V tom všem se profesor zdál věru úplně jako doma, a vyprávěl více, nežli bych si vzpomněl nebo uměl podati.“

„A žena na návrší?“ tázal jsem se.

„Ano,“ pravil starý pán, usmívaje se, „profesor nic nedal na moje očitě svědectví o tom. Přední část příběhu přijímal a ženě prostě nevěnoval pozornosti. Pravil, že jsem četl norské pohádky nebo že jsem byl ve snách. To znamenalo asi tolik, že básním. Za jiných okolností tato metoda chování se k evidenci by se nazvala myslím ,vyšší kritikou.““

„Ale to jest surová a hnusná bohoslužba,“ pravil jsem.

„Ano, ano,“ pravil starý pán, „velmi surová a hnusná; ale není mnohem vyšší a lepší než víra profesorova? On byl konec konců, jak vidíte, jen zkušeným ritualistou.“

NAD BRANOU.

„— Pro víru, která, když moje bída jest bolestná,
září pootevřenýma dveřma,
a ukazuje světlo na podlaze —“

Z Obecných písní.

JEDNOHO rána seděli jsme spolu ve společné sednici ve středu domu. Po celou noc pršelo, i bylo uznáno za lepší, aby starý pán neseseděl v zahradě, leč až slunce osuší zemi — seděli jsme tedy místo toho doma, ale veliké dvěře byly dokořán otevřeny a jimi bylo viděti kolmo na trávník, prostírající se před domem. Kdysi byl k těmto dveřím příjezd branou se sloupy a kamennými koulemi, jež stála zrovna naproti, asi patnáct kroků od nás, ale cesta byla dávno zarostlá travou; byla však přece i nyní poněkud patrna pode dvěma nenáhlými hřbety v trávě, táhnoucími se od brány ke dveřím. Jinak palouk byl uzavřen nevyso-

kou cihlovou zdí, skoro zakrytou bujně rozvětveným břečtanem, u níž v bohatých masách barvy bylo viděti hlavy rudých a žlutých kosatcův a hnědavých fial.

Starý pán přišel k snídani mlčky. Sloužil ráno Svatou Oběť, jak obyčejně, v kapličce nahoře, a pozoroval jsem, že jest asi něčím zvláštním zaujat: a u snídani hovořil velmi málo, nechává každý námět zajíti, jak jsem jej napověděl; i porozuměl jsem posléze, že jeho myšlenky jsou daleko v minulosti, a nechtěl jsem ho rušiti.

Seděli jsme na dvou vysokých vyřezávaných stolicích u vchodu, on měl nohy ovinuty houní, a jeho oči zíraly upřeně a lítostivě naproti k železné bráně ve zdi. Vysoká tráva na kusu nepožaté louky s druhé strany nakláněla se na bránu nebo jí prostrkávala své opeřené hlavičky; a brzy jsem viděl, že kněz se dívá na bránu, upoutáváje oči na každou maličkost plazivé rostliny, železa a starého zdiva — a nikoliv, jak jsem s počátku soudil, zahleděn jediné do temných dálav let za sebou.

Náhle přetrhl dlouhé mlčení.

„Vyprávěl jsem vám někdy,“ tázal se, „o tom, co jsem viděl tam v zahradě? Nyní se to zdá hodně neobyčejným; ale viděl jsem tam, čeho snad již nikdy před smrtí neužřím, nebo na nejvýše až ve skutečné bráně samé smrti.“

Pohleděl jsem též na bránu. Ovzduší bylo plno toho „jasného slunce po dešti,“ o kterém Král David pěl — vzduch byl viditelný a zářící spojením světla a vody, těch dvou nejradostnějších stvoření Božích. Za branou bylo vše zastřeno velikým kaštanem.

„Vyprávějte mi, možno-li,“ pravil jsem. „Víte, jak rád poslouchám takové příběhy.“

„Před lety, nedlouho po mém vysvěcení, byl jsem, jak asi víte, ustanoven v Londýně. Můj otec tehdy žil zde, jako jeho otec před ním. Tento erb uprostřed té železné brány byl tam dán od něho brzy po té, co nastoupil ve vlastnictví. Já jsem sem přicházel ob čas, abych se nadýchal čerstvého vzduchu. Sotva se pamatuji na nějakou radost tak silnou jako radost, když jsem se z kouře a hluku londýnského ocítil v tomto slavném venkovském vzduchu — nebo když jsem v noci bděje ležel v šumotu smrků před oknem místo nepřetržitého lidského hlomozu ve městě.

„Jednou však jsem přišel sem z nenadání, letního večera, přinášeje těžkou zprávu. Netřeba zabíhati do podrobností; bylo by to zbytečno — dostačí, řeknu-li, že zpráva ta nedotýkala se osobně ani mne ani mé rodiny. Stalo se zvláštním shlukem okolností, že jsem vůbec byl poslem takovéto zprávy — ale týkala se

jisté paní, která právě čirou náhodou dlela u mé rodiny. Skoro jsem jí ani neznal — viděl jsem ji zde celkem jednou. Zpráva se mi donesla v Londýně, a slyšel jsem, že osoba velmi účastněná o tom nevěděla, a že se obávali jí to napsati nebo telegrafovati. Nabídl jsem se tedy, že jí zprávu přinesu sám.

„Šel jsem od nádraží s velmi těžkým srdcem — silnice se mi zdála nesnesitelně krátkou. Třeba říci, že jsem věděl, že zpráva bude osobě, jež ji uslyší, srdcervoucí. Vešel jsem branou na konci aleje (ukázal rukou obloukem na pravo) a šel jsem v pravo zadní stranou domu, za námi. Tyto dvěře, u nichž sedíme, bývaly průčelními, ale příjezdní cesta právě byla zaseta travou a místo tudy chodilo se zadními dveřmi, a tato louka zde byla téměř jak ji vidíte nyní, jen že příjezdní cestu bylo ještě rozeznati jako dlouhý mělký příkop travou.

„Když jsem vcházel zadními dveřmi, ona vycházela, s knihou a pletenou židlí, sednout si do zahrady. Mně srdce hrozně zabušilo úzkostí — neboť jsem věděl, že jakmile vyřídím své poselství, nebude mlti pomyšlení na tichý večer v zahradě, a pohled jasného štěstí ten tam bude s její tváře, a to jen tím, co jí mám říci. V prvním okamžení mne nepoznávala v přítmí chodby a couvla, když jsem vcházel, a tu —

„Aj, to jste vy,“ pravila, „vy jste přijel domů. Nevěděla jsem, že vás čekají.“

„Dýchal jsem stejně, aby se mi uvolnilo.“

„Nečekali mne,“ pravil jsem, a po té, za chvíli: „Mohl bych s vámi mluvit?“

„Mluvit se mnou? Ah, zajisté! V zahradě nebo zde?“

„Zde,“ odpověděl jsem a šel jsem za ní a otevřel jsem dveře této místnosti.

„Ona vešla za mnou a stála zde u dveří, stále držíc knihu s prstem mezi listy.“

„Divíte se asi, proč jsem zprávy nesvěřil jiné ženě, aby jí ji pověděla. Ovšem, uvažoval jsem o tom od té chvíle, co jsem se nabídl zprávu donést: a dílem protože jsem se bál, aby to nebylo zbabělostí — nazvete to pýchou, chcete-li — a dílem z jiných důvodů, o kterých se netřeba zmiňovati, cítil jsem, že jsem povinen vykonati svůj slib doslovně. Možná, myslel jsem též, že jí bude milejší, aby se toho dovědělo co nejméně osob. Ostatně usuzoval-li jsem správně nebo špatně, má úloha byla zde přede mnou.“

„Ona stála tam,“ vyprávěl dále starý pán, ukazuje k veřeji na pravo, „a já zde,“ a ukazoval o krok dále zpět, „a dveře byly dokořán otevřeny jako nyní, a vonný večerní vzduch proudil k nám do místnosti. Její tvář byla z části

ve stínu; ale v jejích očích zračil se podiv z mé úsečnosti, snad se slaboučkým odstínem znepokojení, ale nic jiného.

„Přišel jsem,“ pravil jsem zvolna, hledě ven do zahrady, „s velmi krušným poselstvím“. Nemohl jsem dále. Obrátil jsem se a pohlédl na ni. Ah! nepokoj poněkud vzrostl. „A — týká se to vás a vašeho štěstí.“ Podíval jsem se znovu, a pamatuji se, jak se její tvář změnila. Ústa její se pootevřela, a oči její svítily široce otevřeny, na polo v stínu a na polo ve světle, a na čele se ukázaly nové a hrozné drobné tahy. A po té jsem jí oznamoval.

„Byla to věta nebo dvě věty, a když jsem se podíval znovu, její ústa byla sevřena a ruka její se zafala a přitiskla na řezbu dveří. Bylo viděti její prsteny nyní zářící ve světle, jež se linulo přes kaštan (tehdy byl nižší) do místnosti. Pak se její rty jednou nebo dvakrát pohnuly — její ruka se váhavě otvírala — a ona šla pevně síní. Tehdy tu byla veliká pohovka, a když došla k ní, vrhla se přes boční a zadní lenoch tváří dolů.

„A já jsem čekal u vchodu, dívaje se ven na železnou bránu. Bolest mi tehdy byla neznáma. Neučil jsem se jí chápati tehdy nebo býti v ní klidným. A dívaje se, pociťoval jsem jediné, že tam za mnou v síni se odehrává

strašný zápas. Předě mnou ležela zahrada, plná pokoje a sladkosti, a libá záplava podvečerního slunce; a tam za mnou bylo cosi hodně podobného peklu — a já jsem stál mezi životem a smrtí.

„V tom jsem si vzpomněl, že jsem kněz, i bylo třeba, bych uměl něco říci — přiměřené slovo Božské zvěsti, kterou přinesl Spasitel — ale nemohl jsem. Cítil jsem se jako v hlubokých vodách. I Bůh se zdál daleko odsud, nesnesitelně jasný a vzdálený; a já toužil z celé duše po nějaké lidské bytosti, aby se modlila a vzala na sebe něco z toho zápasu za mnou, od něhož jsem se cítil oddělen tak širou propastí. A tu Bůh mi znovu dal zřetelné vidění.

„Vidíte tu železnou bránu,“ ukazoval starý pán. „Nuže zrovna mezi těmi křídly, ale poněkud nad nimi, rýsovala se jasně před kaštanem s oné strany podoba muže.

„Nevím, jak to vysvětliti, ale poznával jsem, že tento hmotný svět světla a barvy proťat jest oblastí světa duchovního, a že kde se oblasti křížily, mohl jsem proniknouti zrakem a viděti, co bylo s oné strany. Bylo to jako kouř pro-
rážející paprsky slunečními. Jedním bylo viděti druhé.

„Tato mužská postava tehdy klečela ve vzduchu, toť jediný způsob, jak to dovedu vylíčiti —

jeho tvář byla obrácena ke mně, ale vzhůru. Nejzvláštnější však, nad čím jsem tehdy žasl, bylo to, že byl jakoby v ostrém úhlu nachýlen na jednu stranu, ale nejevilo se to groteskním. Zatím však svět zdál se šikmo nakloněn; kaštan byl vychýlen ze směru svislého, zeď z polohy vodorovné. Pravou rovinou byla rovina mužova.

„Znám tyto bláznovské sondy, ale ukazovalo se mi, jak svět duchový jest pravý svět, a svět smyslový proti němu neskutečný, právě jako bolest ženy za mnou jest reálnější než paprsky nahoře.

„A zase proti klečícímu zjevu kaštan a brána zdály se bez podstaty a stinny. Víím, že lidé, mající vidění, říkávají nám, že obyčejně jest způsob jiný. Já mohu jen říci, že u mne tomu tak nebylo. Tento zjev klečel, jak jsem pravil; jeho roucho splývalo za něho — veliký plášť — napjatě stažený s ramen, jako by zápasil s ostrým větrem — Větrek Milosti, myslím, který stále vaňe ode Trůnu. Paže měl vztaženy před sebe, ale dosti od sebe, že jsem viděl jeho tvář; a jeho tvář mně zůstane v očích do smrti, a dá Bůh i po smrti. Byla bezvousá a měla zjevné rysy tváře kněžské.

„Víte, jak úzce spolu souvisí nejprudší bolest a nejprudší radost. Jejich tahy tedy téměř splý-

vají. Ve tváři tohoto muže splývaly. Úzkos a úchvat byly jedno. Jeho oči byly otevřeny rty od sebe. Nemohu říci, byl-li stár nebo mlád. Jeho tvář byla nevadnoucí jako tváře těch, kteří zírají na Toho, jenž na věčnosti přebývá. Modlil se. Víc než to nemohu říci. Otevřel své srdce bolesti této ženy. Vzal ji za svou vlastní: a splynula v něm v prosbu, chcete-li to tak nazvat nebo v resignaci, nebo-li vám spíše toto jméno pro to, nebo v adoraci — nazvete to, jak chcete — všechno to jest pravdivo, ale jedno druhému neodpovídající — bolest ta však splynula v něm s jeho vlastní vůlí očištěnou, jež se stožila s věčnou vůlí Boží. Pravím vám, že to chápu.

„Patřil jsem na něho, a k sluchu mému záležalo štkání ze síně za mnou; ale jak jsem hleděl, zář úzkosti na jeho tváři se sesilovala, a štkání za mnou sláblo a ustávalo, a slyšel jsem šeptati jméno Boha a Jeho Syna, a tu vidění přede mnou zmizelo; a kaštan stál znovu jako skutečný a krásný jako dříve; a když jsem se obrátil, žena vstala, a světlo vítězství bylo v jejích očích.

„Vztáhla ruku ke mně, i sklonil jsem se a políbil jsem ji, neodváživ se jí však dotknouti svou rukou, neboť ona byla na místech nebeských. Viděl jsem její bolest přenešenu a po-

loženu před trůnem Božím, od někoho vyššího než někdo z nás, a něco z jeho záře utkvělo na ní.“

Hlas starého kněze umkl. Když jsem naň obrátil oči, hleděl zase upřeně na železnou bránu ve zdi, a jeho oči svítily jako zářící vzduch onde. „Nevím,“ pravil naráz, „živa-li jest ještě nebo už nežije, ale sloužil jsem dnes Svatou Obětí za její pokoj na tomto i na onom světě.

POENA DAMNI.

„Všecky jejich hřichy stojí před nimi a působí v jejich bytostech výčitky, věčné zoufalství a nepřátelskou vůli proti Bohu. Pro takovou duši není pomoci. Nemůže přijít do světla Božího.... Kdyby i Svatý Petr kolik tisíc klíčův byl nechal na zemi, ani jediný z nich by jí neotevřel Nebe.“

Jistý Mystik německý.

SEDĚLI jsme jednoho večera u oběda, když kněz, jenž býval hovorný, zdál se zavlečen do proudu trapných myšlenek, jež ho umlčovaly. Byl čím dál tím neklidnější, a zjevně se mu ulevilo, když jsem odložil cigaretu a on mohl navrhnouti, bychom přešli do vedlejší světnice. A tu hned jeho tíseň jako by byla zmizela; a když pak jsme se posadili u kamen, vysvětloval svůj stav.

„Abych vás požádal o prominutí“ pravil, „ale jaksi jsem byl stržen do velmi strašného myšlení. Vyvolala to ve mně asi červená lampa na stole a večerní světlo, pronikající okny, a stříbrné

a skleněné náčiní. (Znáte moc asociace!) Právě za těchto okolností jsem prožil jednu z nej-
hroznějších chvil svého života.“

mlčel jsem, neboť se mi zdálo, že kněz má
více říci.

„Rozrušilo to mé nervy,“ pravil, „a spíše
by mi bylo úlevou, kdybych vám to vyprávěl.
Poslouchal byste?“

Když jsem ho ujistil, že by mne to velmi
zajímalo, začal.

„Jest obyčejem mezi těmi, kteří nepřijímají
opravdově Zjevení jako zjevení, věřiti v jakýsi
Universalismus. Naprosto bez autority tato na-
uka popírá, jak patrně víte, skutečnost lidské
svobodné vůle. Příhoda, o které vám chci vy-
právěti, ukazuje, jak se mi prvně dostalo zá-
blesku o tom.

„Jest tomu již hodně mnoho let, seznámil
jsem se v Západní Anglii s jistým mužem, za
okolností, kterých netřeba dále vyličovati, než
povím-li, že se zdál chovati ke mně důvěru.
Zval mne, bych ho navštívil v jeho venkovském
sídle, i zajel jsem tam z Londýna na týden.
Shledal jsem jej žijícího všedním životem ven-
kovským, lovícího ryby nebo jinak se zaba-
vujícího, neboť bylo tehdy v létě, když jsem
ho navštívil. Bydlel v hezkém starém zámečku,
obklopeném houštinami. Měl roztomilou ženu

a dvě nebo tři dítky, a nejprve jsem jej považoval za svrchovaně šťastného a spokojeného.

„Ale brzy jako bych byl pozoroval, že u něho není zrovna vše v souladu. O stavení služebnictva jeho panství bylo špatně pečováno, a to bývá vždy nedobрым znamením. Z jedné ze dvou ukázek, jakých se domyslíte, jsem objevil, že tón mezi jeho čeledí nebyl takový, jaký by byl žádoucí; a sám jsem byl svědkem jedné dvou ukázek ukrutnosti. Zachycoval jsem ty ohlasy, jako bych byl nějakým zvědem, lačným informace; bezpečně však mohu říci jen tolik, že znamení ta byla nesporná a zřejmá, a přicházela mi ovšem, aniž jsem jich hledal nebo tušil. Později jsem viděl, že jeho rodinné poměry nebyly v pořádku. Nevím, jak to vše jinak vylíčit, než řeknu-li, že vše kolem něho jako by bývalo bylo nějakým morovým nádechem porušeno. Nic nebylo absolutně špatného, a přece všecko bylo úplně špatné.

„S počátku jsem myslel, že jsem zemřel nebo rozmrzen nějak, ale posléze jsem tomu nemohl dále věřit, a v pátek, poslední den mého pobytu tam, nabyl jsem na konec jistoty, že muž ten sám má do sebe něco strašlivě zlého. Toho večera mi otevřel své srdce, pokud byl schopen otevřít je.

„Jeho žena se dvěma dceruškami nás po zákusku opustily a odešly do zahrady, a my zůstali v jídelně. Okna hleděla k západu, přes palouk mírně se sklánějící, s rybníkem na konci; za ním vystupoval překrásný březový les a za ním zase jemné zelenavé nebe, kdež slunce bylo zapadlo, přecházející do plynne večerní modři nahoře, v níž tu a tam bleskotala hvězdička. Vyhlédnuv viděl jsem bílé postavy jeho ženy a dcerušek u lesknoucí se hladiny rybníku na konci louky.

„On zapáliv si cigaretu a vypiv sklenku dvě sklenky vína, z čista jasna jal se mi otvírati své srdce a vyprávěl mi přílišnou historii, které bych vám nemohl vyprávěti. Seděl jsem a pozoroval jeho silnou žilnatou ruku, jak se zdvihala a klesala s cigaretou pod červeným světlem lampy; přelétl jsem jeho ušlechtilou tvář se sklopenýma očima a dlouhým knírem a divil jsem se, možno-li opravdu, aby takové vypravování bylo pravdivo, ale mluvil s pevnou přesvědčivostí, jež nedopouštěla žádné pochyby. Co jsem uzavřel z této historie, bylo toto: — že sebe stotožnil, všecku svou vůli, všechn svůj život opravdově s věcí Satanovou. Nemohl jsem za jeho vypravování objeviti, že by se byl někdy vážně pokusil odloučiti se od této věci. Bylo řečeno, že světec jest ten, kdo ne-

ustále ze dvou cest, za každým krokem se mu otvírajících, volí lepší; pokud jsem viděl, tento člověk zvolil ze dvou cest vždycky špatnou. Když činil nějaké věci, které vy nebo já bychom považovali za správné, on je činil vždy z nějakého důvodu zlého. A při tom si byl nepřetržitě vědom toho, co se děje. Nemyslím, že bych kdy byl slyšel takové mistrné sebeanalýze. Často vida propast zoufalství, k níž jeho vypravování tíhlo, přerušoval jsem ho, namlouvaje mu úvahy na zmírnění hrůzy — namlouvaje, že jest pessimistický — že často činil z mylného pojetí — a podobné; ale on mne vždy odmítal klidnou odpovědí, jež mne umlčovala. Věru,“ pravil kněz, začínaje se poněkud třásti, „nikdy jsem si nepomyslel, že jest možno, by srdce bylo tak zkaženo a přece si uchovávalo tolik poznání a cítění.

„Když dopověděl svou historii, pohleděl na chvílku na mne a pak pravil:

„Nedávno jsem uzřel, co jsem ztratil a co ztratím; a vyprávěl jsem vám to, abych se vás zeptal, má-li křesťanské Evangelium nějakou naději pro takové, jako jsem já.“

„Odpověděl jsem ovšem, jak odpoví křesťanský kněz, neboť jsem poctivě myslel, že to jest největší zázrak milosti Boží, jaký jsem kdy viděl. Když jsem domluvil, zdvihl jsem oči od

pokrývky stolní a pohleděl jsem vzhůru. Jeho prsty, zatím co jsem mluvil, hrály si se lžičkou, ale když jsem vzhlédl, vzhlédl též, a naše oči se setkaly.“

Když kněz řekl toto, vstal a opřel se hlavou o vysoký dubový štít krbu a umkl na chvíli. Po té pravil dále:

„Bůh mi odpust, chybil-li jsem — chybuji-li i nyní — ale toto asi jsem viděl.

„Z jeho očí zírala duše ztracená. Jako symbol, nebo též znamení, jeho oči svítily náhle tím kalně červeným světlem, jež snad vídáte někdy v očích psů. Co v nich svítilo, byla *poe-na damni*, o které jsem četl. Bylo pravda, jak řekl, že viděl jasně, co ztratil a ztratí; byla to brána nebeská, otvírající se člověku, který nemohl vejít. Byla to štěrbina světla poďe dveřma člověku, který volal, ‚Pane, Pane, otevři mně,‘ ale dveřma přicházela odpověď, ‚Neznám tě.‘ Ah! nebylo to tím, že by snad byl nikdy před tím nevěděl, co jest Bůh a Jeho milovati a sloužiti Jemu; to právě bylo jeho zatracením, že věděl: že viděl, ne jednou nebo dvakrát, ale opět a opět, dvě cest, a zvolil ne jednou nebo dvakrát, ale znovu a znovu z těch dvou cestu špatnou; a nyní byl bez moci.

„A toto jsem viděl ve vteřině. Přede mnou byla tato lidská tvář, tak ušlechtilá, s tak půvab-

nými rysy, jevíci se téměř étherickou v líbezném červeném světle lampy; za ním mezi okny visela podobizna některého předka, nějaká stará božská Karolina s varhánkovým límcem a stuhami. Okny bylo viděti tu sladkou nádheru večerní s třemi postavami u rybníka. Tu mezi námi rozkošná konejšivá hojnost čistoty a ochlazení a občerstvení, jaké nabízely sklo a stříbro a ovoce: a z tohoto rámce krásy a pokoje naráz vyhlédly oči někoho, jenž si žádá aspoň krůpěje živé vody, aby ovlažil svůj jazyk, neboť se trápil v plameni.

„To vše jsem viděl; a tu místnost se roztočila a rozvířila, a stůl se nahýbal a kácel, a já padal tvář dolů a klesl na podlahu. Když jsem se probíral, v místnosti byli lidé, a úzkostná tvář mého hostitele zírala na mne.

„Příštího dne bylo se mi vrátiti do města. Následujícího týdne psal jsem mu dlouhé psaní, omlouvaje se, že jsem byl churav toho večera, kdy mne poctil svou důvěrou: a že jsem mu neřekl, co bylo třeba říci: a za lež maje, co jsem myslel, že vidím, mluvil jsem mu dále, jako bych byl mluvil člověku zemdlenému hříchy a toužícímu po Bohu.

„Považoval jsem vskutku za úplně možno, psát mu list, že jsem byl omámen nějakým strašným preludem; a že s ním asi bylo vše

v pořádku. Dostalo se mi odpovědi několikařádkové, v níž prosí o prominutí, že mne znepokojoval takovým vypravováním; a dodává, že silně zveličil své hříchy; že též byl předrážděn a nebylo mu dobře; a že též důvěřuje v Boha Lásky — a žádá mne, abych se již toho rozhovoru nedotýkal.“

Kněz si zase sedl.

„Přijměte si toto jeho podání o tom, chcete-li. Kéž by jen Bůh dal, abych mohl i já.“

»CONSOLATRIX AFFLICTORUM«.

„Bylo by to zdrcující pro tebe... ona z lásky k tobě sama mne bude pozdvihovati, když bych klesl, a těšiti mne v trápení.“

Sv. Leander Sevillský.

NÁSLEDUJÍCÍ list sám sebe vysvětlí. Originál mi byl čten u mého přítele jednoho dne za mé návštěvy u něho; a on dovolil mi na mou prosbu, bych si jej opsal. Kázání zmíněné v první větě listu bylo v jistém lázeňském místě v cizině, na Boží Hod vánoční.

„VILLA —

„29. prosince 18—

„Důstojný a drahý pane,

„Poslouchal jsem s velikou pozorností vaše vánoční kázání; přicházím do let a jsem neduživce; pochopíte tedy, že mám málo přátel — a nemyslím, že by mne který neměl za blázna,

kdybych jim vyprávěl příběh, který hodlám vyprávěti vám. Po mnoho let jsem o té věci mlčel, neboť vždy to bývalo přijímáno s pochybností. Ale myslím, že vy nebudete pochybovati. Když jsem vás pozoroval a poslouchal vás na Boží Hod vánoční, viděl jsem ve vás někoho, jemuž nadpřirozeno jest více než krásná symbolická báje a jenž nepovažuje za nemožno, že toto neviditelno se někdy projevuje. Jak jste nám připomínal, Náboženství Vtělení spočívá na tom, že Nekonečné a Věčné sebe vyjadřuje v mezích prostoru a času, a že právě v tom jest velikost Lásky Boží. Poněvadž tedy, jak jste pravil, Stvoření, Vtělení a právě tak Svátostný Řád v rozmanitých stupních jsou projevy Boha v těchto podmínkách, jistě není „materialistické“ (ať cokoliv to přísne znamená) věřiti, že „duchovní“ svět a osobnosti přebývající v něm někdy se představují tímž způsobem jako jejich Tvůrce. Měl byste však trpělivost se mnou, co bych vám pověděl tento příběh? Nemohu věřiti, aby taková milost zůstala utajena ve tmě.

„Bylo mi asi sedm let, když mi matka zemřela, a otec mne většinou nechával na péči služebníkům. Buď jsem já byl obtížným dítětem, nebo má pěstounka byla ženou tvrdou: ale nikdy jsem k ní nechoval důvěry. Lpěl jsem na své matce tak jako svatí lpějí na Bohu:

a když jsem jí pozbyl, div mi to neroztrhlo srdce. Noc za nocí jsem proležel oka nezamhouřiv, s ohněm v krbu, vzpomínaje, jak se dívala na mne, ubírajíc se na lože; když jsem na konec usnul, zdá se mi nyní, jako bych jen o ní býval snil; a bylo zase jen probuditi se do tak pusté prázdnoty. Obelstíval jsem se, zavíraje oči a namlouvaje si, že jest u mne, a když jsem je otvíral, viděl jsem světnici prázdnou. Svíjel jsem se a zmlítal, a vzlykal potichu. Myslím, že jsem byl téměř na pokraji šílenství tehdy, jak jest zcela možno. Celý den jsem proseděl na schodech, když jsem se směl vzdáliti od své pěstounky, a namlouval jsem si, že nahoře se pohybují kroky matčiny, že otevírá své dvéře, že slyším šustění její šaty po koberci: znovu jsem otvíral oči a v sebetrýzni doháněl jsem se chápati, že jí tu není. Potom zase jsem si říkal, že to vše jest pravda: že odešla na den, ale na noc že se zase vrátí. Večer jsem vždy býval šťastnější, neboť se blížil čas jejího návratu; i když jsem říkal své modlitby, vyhlížel jsem chvíle, kdy, jak jsem si namluvil a věřil, dvéře se otevrou, až budu na lůžku, a matička přijde ke mně. Když doba ta uplynula, má klamná víra se hroutila, i štkal jsem, až jsem usnul, snil o ní a se štkáním se zase probouzel. Ohlížím-li se po tom, zdá se mi, jako by to

bylo trvalo měsíce; myslím však, že to jistě netrvalo déle než několik málo neděl, neboť bych se býval minul s rozumem. Když jsem posléze dospěl na okraj propasti, vracel jsem se zase zvolna v bezpečí a klid.

„Spával jsem tehdy sám v dětské ložnici, a má pěstounka bývala ve světnici, otvírající se z mojí. Dětská ložnice měla dvoje dveře, jedny u nohou mého lůžka, druhé na zadním konci pokoje, v rohu příčným tomu, v němž stála hlava mého lůžka. První dveře se otvíraly na chodbu, druhé do pokoje pěstounčina, a tyto bývaly vůbec maličko pootevřeny. V mém pokoji nebylo světla, ale noční lampa stále hořela v pokoji pěstounčině, že i beze světla v mém pokoji nebylo úplně tma.

„Jedné noci jsem ležel (bylo myslím asi jedenáct hodin), po jedné nebo dvou strašných hodinách sklíčenosti, napolo ve bdění a napolo v spánku. Plakal jsem potichu, boje se, aby mne pěstounka pootevřenýma dveřma neslyšela, zarýváje svou rozpálenoutvář do podušky. Cítil jsem se úplně vyčerpán, a naslouchal jsem svému vlastnímu srdci, namlouvaje si poloviční víru, že jeho tepy jsou kroky matčiny, přicházející k mé světnici; pozdvihl jsem tváře a zahleděl se na dveře v nohách lůžka, a v tom znenadání dveře se bez hlesu otevřely, a v nich,

jak jsem soudil, stála má matka, ve světle lampy, jež na ni z vnějšku svítilo. Byla oblečena, zdálo se mi, jak jsem ji dříve kdysi viděl v Londýně, když přišla do mého pokoje, dávajíc mi dobrou noc, než odešla na jakousi večerní besedu. Její hlava se skvěla klenoty, bleskotajícími, jak oheň ve světnici vyskakoval a klesal, tmavý plášť skrýval její krk a ramena, jednu ruku držela na okraji dveří, a veliký drahý kámen se třpytil na jednom prstě. Zdálo se, že hledí na mne.

„Rázem jsem se posadil na lůžku, užaslý, ale nezděšen, neboť nebylo to, po čem jsem tak často sníval? a zvolal jsem na ni:

„Matičko, matičko!“

„Na toto slovo se obrátila a pohleděla na chodbu a pokynula lehce hlavou, jakoby někomu tam čekajícímu, buď na souhlas nebo na propuštěnou, a zase se obrátila ke mně. Dvéře se tiše zavřely, a já viděl ve světle krbu a v slabém svitu ze druhých dveří, že rozpjala náručí ke mně. V okamžení jsem strhl se sebe pokrývky, seskočil ke konci lůžka, a ona mne něžně zdvihla do náručí, neřekla však ani slova. Já též jsem ani slova neřekl. Rozhalila poněkud plášť a ovinula mne jím, i lehl jsem si tam blažen, s hlavou na jejím rameni, s rukama kolem jejího krku. Ona popošla jemně a tiše

k houpací židli, jež stála podle krbu a jala se mne něžně kolébat. Nyní se tomu snad stěží uvěřil, ale pravím vám, že jsem ani nepromluvil ani si nežádal promluvíti. Stačilo mi, že byla u mne. Za malou chvíli jsem usnul, neboť jsem se shledal v bolestných slzách a třesoucí se znovu, ale její paže mne držely pevně, i brzy jsem se upokojil; ještě však nepromluvila ani slova, a neuzřel jsem její tváře.

„Když jsem procitl znova, nebylo jí v pokoji. Bylo ráno, ležel jsem v lůžku, a pěstounka vytahovala záclonu, a zimní záře sluneční ležela na stěně. Ten den byl nejšťastnější, jaký jsem zažil od smrti matčiny, neboť jsem věděl, že přijde zase.

„Toho večera ulehnuv bděl jsem a čekal, tak pln šťastného uspokojení a jistoty, že jsem usnul. Když jsem procitl, oheň byl vyhasl, a nebylo v pokoji světla leč úzký pruh, vycházející dveřma z pokoje pěstounčina. Ležel jsem nějakou minutu čekaje, že již již uzřím otevřítí se dveře u lůžka; ale minuty běžely, a hodiny v zadní světnici bily tři. Tu mi vyrazily bolestné slzy; bylo téměř po noci, a ona ke mně nepřicházela. V tom jak jsem sebou zmítal sem a tam, snaže se udusiti pláč, uzřel jsem svými slzami mlhavý zákmit světla, jako by se dveře otevřely, a ona tu stála znovu. Rázem jsem byl zase v jejím

náručí, a má tvář na jejím rameni. A zase jsem usnul.

„Toto se nyní dalo noc po noci, ale ne každé noci, a jen když jsem bděl a plakal. Zdá se, že přicházela, když jsem jí pohřešoval zoufale, ale jen tehdy.

„Ale staly se tehdy dvě neobyčejné příhody, v pořádku, jak je napíšu. Druhé nyní do jisté míry rozumím: první jsem vůbec nikdy neporozuměl, nebo spíše jsou pro ni možny výklady rozličné.

„Jedné noci když jsem ležel v jejím náručí u ohně, náhle veliký uhel sklouzl s mříže a padnuv hlučně, probudil pěstounku v druhé světnici. Myslím, že tušila, že se něco stalo, neboť se ukázala ve dveřích, s plenou přes ramena, držíc v jedné ruce noční světlo a druhou je zacloňujíc.

„Chystal jsem se promluvit, ale matka mi položila ruku na ústa. Pěstounka pokročila do světnice, přešla těsně vedle nás, patrně aniž nás uzřela, šla přímo k prázdnému lůžku, pohlédla nazemi na shozené pokrývky, a po té se obrátila, jakoby upokojena, a šla do své světnice.

„Příštího dne jsem na ní zvědál otázkami, co se stalo, a zvěděl jsem, že ji v noci cosi vyrušilo a že šla do mé světnice, ale že mne viděla klidně spícího v lůžku.

„Druhá příhoda byla tato. Jedné noci jsem ležel polou dřímaje na prsou své matky, s hlavou u jejího srdce a nikoliv, jak obyčejně, s hlavou na jejím rameni. Když jsem tak ležel, zdálo se mi, jako bych slyšel zvláštní zvuk, jako hluk moře v nějaké lastuře, ale melodičtější. Jest ne snadno vylíčiti to, ale bylo to jako šum vzdáleného davu, z něhož vynikaly hudebné údery. Přitulil jsem se těsněji k ní a naslouchal; i bylo rozeznati, myslím, nesčetně vln zvonících zvonů kostelních, jakoby z jiného světa. Po té jsem naslouchal pozorněji druhému zvuku; byla to slova, ale nebylo jich možno rozeznati. Opět a opět jeden hlas zdál se vystupovati nad ostatní, ale nebylo slyšení srozumitelných slov. Hlasy volaly všemi tóny — tóny utrpení, uspokojení, zoufalství, jednotvárnosti. A když jsem tak naslouchal, usnul jsem. Když se nyní na to ohlížím, nijak nepochybuji, jaké to byly hlasy, jež jsem slyšel.

„A nyní přichází konec příběhu. Moje zdraví se tak citelně lepšilo, že všichni kolem mne to pozorovali. Už jsem ve dne nikterak nedopřával místa těm dřívějším žalostným představám; a v noci, kdy asi vůle částečně povoluje ve své vládě, kdykoliv má úzkost dostoupila jisté výše, ona přišla mne potěšit. Ale její návštěvy byly čím dál tím řidší, poněvadž jsem jí méně po-

hřešoval, a posléze přestaly. Leč za její poslední návštěvy, na jaře příštího roku, událo se něco, o čem chci povědět.

„Spal jsem dobře celou noc, ale probudil jsem se ve tmě právě před svítáním, nějakým snem, kterého jsem zapomněl, ale který otřásl mými nervy. Když jsem ve své hrůze zaplakal, znovu se dveře otevřely, a ona byla v pokoji. Stála s drahými kameny ve vlasech a s pláštěm přes ramena, a světlo z chodby padalo z části na její tvář. Seskočil jsem rázem s lůžka, a byl jsem vzat do náručí a zanešen k židli, a ihned jsem usnul. Když jsem procitl, svítalo, ptáci se probouzeli a švitořili, a libé zelené světlo linulo se do světnice; a pořád byl jsem ještě v jejím náručí.

„Bylo to ponejprv, vyjma v den, o kterém jsem se zmínil, co jsem se probudil mimo lůžko, a byl jsem velmi rozradostněn, že ji vidím u sebe. Když jsem se poobrátil, viděl jsem plášť, který nás oba zahaloval, — ze syté modři, s protkanými vzorky květův a listů a ptáčků mezi větvemi. I otočil jsem se ještě víc, abych uzřel její tvář, jež mi byla tak blízko, ale byla obrácena jinam; a zrovna když jsem se pohnul, vstala a nesla mne k posteli. Stále mne držíc na levé paži, zdvihla a urovnala ložní prádlo a pak mne něžně položila do lůžka, hlavou

na podušku. A tehdy ponejprv jsem uzřel jasně její tvář. Schýlila se ke mně, jednu ruku mi držíc na prsou, jako by bránila, bych nevstal, a hleděla mi přímo do očí; a nebyla to má matka.

„Byl to okamžik oslepujícího otřesu a bolu, a zasténal jsem z hluboka a chtěl jsem se vzpřímí na lůžku; leč její ruka mi zabránila, i uchoopil jsem ji oběma rukama za ruku a tiše jí hleděl do očí. Nebyla to má matka, a přece tvář matčina byla zrovna taková jako tato? Jako bych se byl zahleděl do hlubin nevyličitelné něhy a síly, a spoléhal jsem na tuto sílu v těchto chvílích bídy. Zasténal jsem znovu jednou dvakrát, dívaje se, ale byl jsem klidnější, a posléze jsem se upokojil a dostalo se mi poučení.

„Nevěděl jsem tehdy, kdo byla, ale má dušička jaksi mdle tušila, že má vlastní matka z nějaké příčiny nemohla tehdy přijít ke mně, jenž jsem jí tak bolestně pohřešoval, a že jiná veliká Matka ji zastoupila; hned skoro po první vteřině necítil jsem již nevole a nepřízně, neboť nebylo možno, aby měl tak nedůstojné myšlení, kdo pohleděl do této milé tváře.

„Po té pozdvihl jsem hlavu, vzpomínám si, a políbil jsem uctivě a zvolna ruku, již jsem držel ve své ruce. Nevím, proč jsem to učinil, vím jen, že jsem učinil něco přirozeného. Ruka

byla silná a bílá a libě vonící. Pak přitáhla ruku k sobě a postoupila ke dveřím, a dveře se otevřely; a ona vyšla, a dveře se zavřely.

„Od té doby jsem jí nikdy nespátřil, ale nikdy jsem jí nepohřešoval, neboť vím, kdo jest; a dá Bůh, opět ji uzřím. A příště, doufám, shledáme se při tom s mou matkou; a možná, že do toho není daleko; a snad mi dovolí, abych jí zase políbil ruku.

„Nuže, drahý pane, nevím, jak se vám to vše jeví; snad se vám to zdá, ačkoliv nemyslím, čiře dětským. Leč já v jistém smyslu nežádám si ničeho více než toho, neboť náš Spasitel kázal, bychom byli jako dítky, a náš Spasitel též ležel na prsou své Matičky.

„Vím, že jsem již stařec, a staří lidé bývají někdy dosti bláznivi; ale zdá se mi čím dál víc, jak ze zkušenosti, tak z Jeho slov, že veliké Království Nebeské má nízkou a úzkou bránu, kterou jen malé dítky projdou, a že dlužno, bychom se znovu stali maličkými a svrhli se sebe všecka zavazadla, chceme-li projíti.

„Toť můj příběh, drahý a důstojný pane. A smím vás žádati, byste mnevzpomenul někdy u oltáře a ve svých modlitbách? neboť jistě bude Bůh mnoho požadovati od toho, jemuž dal tolik, a až dosud nemám se čím odvděčiti za

to; a můj čas jistě už jest blízek konci, i když
není u konce Jeho nekonečná trpělivost.

„Budte ujištěn o mé upřímnosti.

„Váš věrný

„— —.“

MOST NAD ŘEKOU.

„Aj, jsem svoboden! volím muku, kterou přinášíš:
Ty s poslem někoho, jenž čeká:
Ty odhalíš svou skrytou tvář,
když mé nohy se třásti budou u Bran Věčnosti.“

Staří Nepřátelé.

SEDĚLI jsme při čaji jednoho odpoledne na nízké kryté terasce, kdež dle polohy stával dříve asi nějaký altán. Vysoké ploty, porostlé planými růžemi, na další straně cesty oddělovaly ostatek zahrady od nás, a slunko právě zapadlo za hřeben domu, vrhajíc nás i zahradu do chladného stínu. Sluha odnesl čajové náčiní, ale na obrátku zase přišel, s jakýmsi výrazem hrůzy na tváři. Starý pán vzhlédl a díval se naň.

„Co pak, Parkere?“ tázal se.

„Něco se tam přihodilo, pane. Tomeš Awcock ve dvoře byl stržen do jakéhosi stroje; přijde prý o obě ruce, a možná i o život.“

Starý pán zbledl jako stěna, a jeho oči se rozšířily a svítily.

„Jest u něho lékař?“ tázal se hlasem úplně pevným.

„Jest, pane, a vzkazuje vám, ráčil-li byste tam sejít? Pan farář není doma, a Tomšova matka běduje hrozně. Ale ještě neračte choditi, pane. Kolem sedmé hodiny prý. Nebudou dříve hotovi, a není prý tak rychlého nebezpečí.“

„Řekněte jim, že přijdu v sedm,“ pravil kněz.

Parker se vrátil do domu, a brzy jsme slyšeli dětské krůčky, běžící dolů cestou ke dvoru.

„To jest strašné!“ pravil jsem za nějakou vteřinu.

„Ah!“ pravil starý pán, usmívaje se, „o tom se mi dostalo naučení. Není to vpravdě tak strašné, jak si myslíte. Zní to příliš tvrdě?“

Neřkal jsem nic, neboť se mi zdálo, že všechny útěchy náboženské nejsou s to, by utlumily hrůzy takových věcí. Jsou-li takové agonie nezbytny jako léky nebo na odpykání, jsou aspoň děsny.

„Dostalo se mi poučení,“ hovořil dále starý pán, „pod cestou tam za plotem — dole u mostu. Přál byste si o tom slyšeti? Nebo už jste se naposlouchal těch historií starého snáše?“ a usmíval se na mne.

„Nuže vím, myslíte si, že jsem tvrdý — že jsem poněkud lhostejný, ač snad jde o život — že nechápu slepé bídy toho, kdo trpí v nevědomosti; byl byste však, myslím, prvním, jenž by soudil, že útěchy paní Awcockové jsou nereálné, a že když mi řekne, že ví, jak za tím jest moudré řízení, opakuje jen to, co řlkává některý kněz. Ale není tomu tak; tato stará otřelá věta jest silně realní těmto lidem, a doufám i mně. Ničeho si totiž nežádám jako toho, abych byl dítětem jako oni. Co vás trýzní, toť zřejmě bezúčelnost: co nime posiluje, toť jistota účelného prozřetelného řízení. Nuže pověděti vám, co jsem viděl?“

Byl jsem jaksi bolestně dotčen, neboť se to zdálo jakoby bezcitností, ale pravil jsem, že bych rád jeho příběh slyšel.

„Byl jsem jednou v podvečer — jest tomu asi pět let — v poli tam dole nedaleko říčky. Pamatujete si ten most tam, po němž vede silnice, zrovna za plotem. Rád se dívám na běžící vodu, i chodil jsem zvolna sem a tam podél potoka. Po silnici šly děti, vracející se ze školy, a zastavovaly se na mostě, dívající se na vodu, jak děti a staří lidé mívají zvykem. Mne neviděly, neboť pole jest poněkud pod silnicí, a mimo to byly ke mně obráceny zády. Bylo viděti asi dvoje červenavé šatky a tlustá holá lýtka.

Dvě děvčátka vedla svého bratříčka domů — byl mezi nimi, drže se obou sester za ruku. Myslím, že staršímu děvčeti bylo asi devět let, hošíku pět. Hovořily slavnostně, a slyšel jsem každé slovo.

„Proč se myslívá vždy o dětech, že jsou veselé? Není slavnostní vznešenosti na světě, již by bylo lze přirovnati k slavnostnímu povznesení malého hošíka nebo jeho sestry, jež ho měla na péči.

„Jedno děvče pravilo, „Hleď, Jeníku, tam dole jsou rybky.’

„Až já budu mužem’, — začal Jeník velmi zvolna.

„Hleď, Jeníku,’ pravila starší sestra, „tam jest modrý květ.’

„Až potud si pamatuji každé slůvko. Ale pak jsem začal pozorovati Jeníka.

„Děvčátka dále hovořila, ale nachýlila se více, i neslyšel jsem jich jasně. Jeník nepozorovaně vysmekl ruce z rukou sester a ohlížel se po nějakém kameni, chtěje asi hoditi po rybách nebo po modrém květu; neboť člověk jest pánem Stvoření. Brzy jsem jej viděl křovím, jak trpělivě hrabe prstíky a vyprošťuje kámen, jenž pevně tkvěl v silnici. A v té chvíli ozval se z dáli křik a vzdálený štěkot psa.

„Večer byl podivně tichý: každý lísteček visel klidně: a v dáli na západě vystupovaly mraky, kupící se na sebe hradba na hradbu. Byla té noci bouřka, pamatuji se. Potok byl klidný, jen klouzaje neslyšitelně od tůňky k tůňce.

„Jeník stále hrabal a děvčátka hovořila. Tu ze vsi nad námi zaléhal k nám znovu vzdálený hluk. Bylo slyšeti rachot vozu a dupot kopyt, potom jeden dva výkřiky a bližší strašný řev psa. Ale děvčátka byla zaujata potokem — a Jeník kamenem.

„V tom právě jsem nechápal, co se děje: ale bylo mi nevolno, — a s velikou nesnází, neboť byl jsem přece již tehdy starý člověk, pokoušel jsem se vydrápati se na hráz u mostu. Když jsem vylezl, pozoroval jsem, že jedno děvče se ztratilo. Běželo asi s mostu dolů bokem silnice. Druhé děvče pořád stálo — ale hledělo ustrašeno k návrší. S návrší se ozýval rachot vozu a dupot kopyt, velmi blízko.

„Děvče na kraji silnice křičelo na sestru, i dala se na útěk, ale v tom vzpomenuvši si na Jeníka, obrátila se. Jeník též vstal a běžel k zídce a postavil se k ní.

„Křičel jsem již nyní též, křovím; ale víc jsem nemohl, neboť křoví bylo vysoké a husté a já starý člověk. Potom jsem si rázem vzpomněl, že křik jenom by je pomátl, i přestal jsem. Bylo

to zbytečno. Nemohl jsem zhola nic. Ale bylo to velmi krušné.

„Tu jsem viděl větvemi koně tryskem se ženoucího, s řeznickým vozem, jenž sem tam sebou smýkal za ním. Na voze nebylo nikoho.

„Na mostě bylo dosti místa, aby vůz bezpečně hoča minul. Od kolejí, jež jsem později prohlížel, byly dobré tři stopy — jen kdyby hoch byl tiše stál.

„Děvčata se zdála zkamenělá, jak stála, jedna v postoji již již utlíkatí, druhá se krčící a schovávající obličej za keř. Vůz byl nyní sotva na deset kroků, jak jsem viděl, ač jsem na vteřinu nespustil očí s Jeníka. Po té toto jsem viděl.

„Kdesi za ním na zídce mostu stála postava. Nepamatuji si z ní nic kromě tváře a rukou. Obličej byl myslím nejněžnější, jaký jsem kdy spatřil. Oči byly sklopeny, hledíce na chlapcovu hlavu s nevyhláditelnou láskou, rty se usmívaly. Jedna ruka byla na chlapcových očích, druhá u jeho ramene ze zadu. V tom mi přišla na mysl vzpomínka jiných příběhů, jež jsem slyšel — a oddychl jsem si utěšiv se, že chlapci jest bezpečno v takové ochraně.

„Ale když okutá kopyta a smýkající se kola se přiblížila, ruka na rameni hochově náhle hoča postrčila vozu do cesty; a přece ty oči a ta ústa stále měly též výraz něžnosti. Dítě vy-

razilo krok před sebe, zrovna před koně, a bylo rozmačkáno, ani nehlesnuvši; vůz se těžce nahnul, vzpřímil se a zmizel s dohledu.

„Když kotouč prachu minul, tělíčko leželo klidně na silnici, a děvčátka se držela jedna druhé, křičíce a vzlykajíce, ale více nebylo viděti ničeho.

„Byl jsem nejprve jakoby rozmrzen, jako starý člověk. Málem že jsem (Bůh mi to nyní odpust!) neklnul Bohu i nebožátku. Ale vzpomínka té něžné tváře učinila svoje. Byla jako tvář matky laskající se se svým prvorozeným dítětem, jako tvář dítěte líbajícího poraněné zvířátko, byla jako asi Tvář samého Otce, na niž stále patří oni andělé, když shlížela na Oběť Jeho jediného Syna.

„Odpustíte mi tedy, zdál-li jsem se před několika minutami tvrdým? Myslíte si možná ještě, že z bezcitnosti jsem tak mluvil. Ale sám, doufám, nazval bych to lepším jmenem.“

V KLÁŠTERNÍ KAPLI.

V ní všechny tužby se spojují a stýkají;
Němé duše skrze ni jsou výmluvny;
Ona cítí zemi pod svou nohou
Chvěti se vášnivým napětím;
Skrze ni naše přibojé citů se zmítají
A nalézají svého Boha v její duši.

Duše Rozjímavá.

JEDNOU na večer asi tehdy, když jsem se vracel na čaj, zastal jsem starého pána sedícího u otevřených dveří, jež hleděly na louku, s knihou na kolenou a prsty mezi stránkami. Pozdvihl knihy ke mně, když jsem se blížil k němu, a ukazoval mi titul, „Vnitřní Zámek“.

„Právě jsem četl“, pravil, „jak Svatá Teresie líčí rozdíl mezi viděním rozumovým a obrazným. Jest zvláštní, jak se jí nedaří opravdově to vyjádřit, leč pro někoho, jenž snad byl sám již osvěcen nějakým zábleskem o tom, co ona míní. Soudím, že to jest jedním ze znamení realnosti ve světě duchovním, že právě nikdo nemůže vylíčiti tolik, jak poznává.“

Sedl jsem si.

„Obávám se, že jsem neporozuměl ani slova z toho, co jste pravil“, odpovídal jsem směje se.

V odpověď otevřel knihu a četl neobyčejné věty Svaté Terezie, dýchavičné, nesouvislé — tak aspoň jsem o nich myslel.

„Posečkejte“, pravil jsem. „Obávám se —“

„Oh“, pravil téměř netrpělivě, „zajisté již rozumíte; jest vám to jistě známo, ale nepoznáváte toho.“

„Mohl byste mi podati nějakou ukázkou?“ žádal jsem.

On se na chvílku tiše zamyslel a pravil:

„Myslím, že mohl, ale jste-li jist, že vás neznudí.“

Nalil čaje mně i sobě a začal:

„Příběhy, které jsem vám vyprávěl, byly většinou vidění obrazná, čímž nemíním, že by vidění bylo nějak neskutečné nebo nepravé, jako vidění, jimž většinou se říká ‚obrazná‘, ale jediné že se ukazuje ve formě viditelného obrazu. Zdá se nejvíce činností obraznosti, zviditelňovati děje, a jest zneužitím této schopnosti, obrací-li se hlavně na zviditelňování fantasií. Ale jest místo toho možno, aby duchovní děje se ukazovaly životně a jasně rozumem, tak že osoba, již dáno vidění rozumové, nic ‚nevidí‘, abychom tak řekli, nýbrž jen ‚chápe‘, že něco

jest pravda. Ale brzy vám to vysvitne mnohem jasněji.

„Před několika lety užil jsem svých výročních prázdnin na cesty jako samotářský poutník. Nebudu vám vyprávěti, kde jsem byl, neboť mají v tomto příběhu podíl jiní, kterým by bylo silně nemilo, aby se o nich veřejně mluvilo tím způsobem, jak mně bude o nich mluvit; ale stačí, řeknu-li, že jsem posléze přišel do malého městečka na západě. Zavedlo mne tam přání navštívit klášter jeptišek velmi vyhlášených svatostí. Nesl jsem si doporučovací list velebné matce, který mi, jak jsem věděl, získá dovolení do kaple. Vak jsem nechal v hostinci a šel jsem do kláštera, jenž stál nedaleko města.

„Sestra konvertka, jež mi otvírala vrata, vybídla mne, bych šel do hovorny, než zavolá velebnou matku; a když jsem několik minut čekal v čistém pokojíku s navoskovanou podlahou, a nábožnými rytinami a památkami, neobyčejně důstojná stará paní drobné postavy, s klidnou vrásčitou tváří vešla, držíc otevřený můj list. Mluvili jsme několik minut o rozmanitých věcech, a vypil jsem několik doušků petrklíčového vína ve vinné sklence s tlustým okrajem.

„Vyprávěla mi, že klášter jest velmi starého založení, že se stal podružným domem teprve od Rozpuštění řeholních řádů, asi před dvaceti

lety, kdy byl získán pro komunitu. Ještě trvaly staré součásti křížové chodby, s jižním křídlem starého kostela, jež nyní bylo kaplí. Celek s jednou nebo dvěma zedmi uzavírá nádvoří, kterým jsem přišel. Za domem prostírá se zahrada, do níž hledělo okno hovorny; a sedě viděl jsem jeden nebo dva kříže, označující hřbitov jeptišek. Vyptával jsem se, jakým způsobem komunita žije.

„Naším úkolem“, pravila stará paní, „jest ustavičná přimluva za hříšníky. Máme mezi sebou v kapli Velebnou Svátost, což jest velikou naší radostí, a kromě času sborových hodinek a Mše pořád některá jeptiška klečí před Ní. Potom opatrujeme několik nezhojitelně nemocných paní, jež se uchýlily na zbytek svých dnů k nám, a živíme se vyšíváním.“

„Tádal jsem se, jak to, že smí přijímati cizince, když řád přikazoval klausuru.“

„Jen sestry konvertky a já smíme přijímati cizince. Vidíme to nezbytným.“

„Ještě po chvíli hovoru jsem žádal, směl-li bych se podívat do kaple, i zavedla mne přímo na nádvoří.“

„Když jsme šli travou, ukazovala mi křížovou chodbu, nově postavenou v korridoru, a dlouhou rozsutou zeď staré lodi, jež byla jednou stranou čtyřúhelníka. Vážný a statný ovčácký

pes se připojil k nám u dveří, a šli jsme tři spolu zvolna ke dveřím vprostřed západní zdi obnoveného křídla. Večerní slunce pozlacovalo zeď před námi a zříceninu hlavní věže starého kostela, kolem níž kroužily a krákaly kavky.“

Starý kněz přetrhl řeč a obrátil se na mne svýma planoucíma očima:

„Jak podivný jest ten život řeholní“, pravil, „a zvláště život rozjímavý! Žily tam ty jeptišky, jako bezpochyby tam žijí ještě dosud se sestrami mladšími, bez jedinké z věcí, pro které dle mínění světa život zasluhuje, aby se žil. Jest tam v praksi nepřetržitě mlčení, mají hodinky dlouhé do úmoru, žádného přepychu, žádných zábav, ani možnosti volby, aspoň bývají vždy raději hladovy a raději zmořeny. A přece neobětují štěstí přítomného budoucímu štěstí, jak svět se domnívává, nýbrž jsou silně a skvěle šťastny, nyní v tomto přítomném čase. Nevím, jakého dalšího důkazu, z Koho náš Pán jest, někomu třeba, nežli že mužové i ženy nalézají vášnivou a opravdově jedinou radost, sloužiti Jemu a náležeti Jemu.“

„Ano, vzpomínám si, že cosi takového bylo v mé mysli, když jsem šel nádvořím po boku této mateřské staré paní šťastné klidné tváře. Byla přes padesát let v řádě, přítel mi to pravil. „U dveří se zastavila.“

„Nepůjdu do kaple“, pravila, „ale najdete mne v hovorně, až vyjdete.“

„A otočivši se, vracela se s ovčáckým psem, jdoucím zvolna vedle ní; jeho zlatý chvostnatý ocas přímil se vysoko proti jejímu černému hábitu.

„Dvěře byly pootevřeny, ale tlustá záclona visela za nimi. Odhalil jsem ji tiše a vkročil. Zdálo se mi tam nejprve velmi tma proti zářícímu slunečnu venku, ale brzy jsem viděl, že klečím před vysokou železnou mřížovou stěnou, ve které nebylo dveří. Po levici ve vzdálenějším rohu kaple blikalo modré světlo v stříbrné lampě před sochou Naší Paní.

„Přede mnou vystupovaly schody k hlavnímu oltáři; ale nevedly daleko, neboť jak se pamatujete, kaple byla kdysi příčná lodí chrámovou, a východní zeď, v jejímž středu stál hlavní oltář, byla delší než jižní zeď, kdež stál druhý oltář, a novější cihlová zeď, jež kapli uzavírala na severu. Štíhlý kříž, černý a bílý, a šest tenkých svící čnělo na oltáři a vysoko nad nimi Svato-stánek, zastřený bílou hedvábnou záclonou, před níž bleskotal červený plamínek.

„Pomodlil jsem se nějakou modlitbu, a tu teprve jsem postřehl tmavý obrys vprostřed prostoru před oltářem. Na okamžik jsem byl zmaten, a po té jsem poznal, že jest to jeptiška,

na niž přišla řada přímlyvy. Klečela na klekátku zády ke mně, a její černý závoj padal v tuhých liniích po jejích ramenou a splýval s jejím černým šerkovým hábitem. Klečela tam naprosto bez hnutí, modlíc se. Neměl jsem a nemám poněti o jejím věku. Možná, že jí bylo dvacet pět let, možná že sedmdesát.

„Když jsem tak klečel, zamyslíl jsem se hluboce, zvědav jsa, kolik jest jeptišce let, jak dlouho žije v řeholním slibu, kdy asi zemře, šťastna-li jest; a myslil jsem snad více na ni než na Toho, který byl tak blízko. Pojímal mne jakýsi hněv, když jsem v duchu srovnával život šťastné dobré ženy ve světě s životem této ubohé bytosti. Zobrazoval jsem si život, jak bývá tak často vldati v rodinách, matky s rostoucími dětmi kolem, její ruce zabaveny zdravou domácí prací, její život ozářen láskou dobrého muže; když stárne, jak přechází ze štěstí do štěstí, potěšujíc, pomáhajíc, oblažujíc každou duši, s níž se setká. Nebyla právě pro takový život žena stvořena — a muž též? myslel jsem si, zarážeje se. Potom přemýšlíl o ponurém životě klášterním — jakožto životě bez lásky a pustém jako ty studené zdi! A i když, myslil jsem, jest nějaká neobyčejně zvláštní radost v životě řeholním — i když tam není bolův a tísní takových, jaké ničí štěstí mnoha životů ve světě —

přece konec konců jistě Život Rozjímavý jest marný a neplodný. Život Činný snad jest dosti dobrý, plodí-li modlitba a kázeň větší účinnost, stává-li se kněz horlivějším pro službu mimo klášter a milosrdná sestra obětavější. Ano, uvažoval jsem, činný život řeholní jest dosti rozumný; ale rozjímavý —! Konec koncův jest to podstatně sobectví, jest to hřích proti společnosti. Možná, že to bývalo nezbytno, když bezbožnost světa byla zuřivější, protestovati proti ní ustraněním, ale nyní nikoliv, nyní nikoliv! Jak může býti těsto prokvašeno, když kvas se odloučí? Kterak může duše sloužiti Bohu odříkajíc se světa, který On stvořil a který miluje?“...

„A tak“, pravil kněz, obraceje se znovu ke mně, „přemýšlel jsem dále — ubohý nevědomý pošetilec — usuzuje, že žena klečící přede mnou jest méně užitečna než já, a že moje slova a činy a kázání a život více zmohly pro království Boží než její modlitby! A tu — tu — v té chvíli, kdy jsem dostupoval vrcholu bláznovství a domýšlivosti, Bůh mi projevil svou dobrotu a dal mi světélko.

„Nuže, nevím, jak to vyjádřiti — nikdy jsem toho nevyjadřoval leč sobě — ale pozoroval jsem, ve svém rozumu toliko, dva jasné děje. Abych vám děje ty vyložil, dlužno mi užiti ja-

zyka obrazného; ale pamatujte, že jsou to jen převody nebo parafrase toho, co jsem vnímal.

„Nejprve se mi jasně ukázalo, že od Svato-
stánku vede k ženě živoucí spojení. Myslete si
to třebaš jako nějaký řemen, jako vídáte na
strojích, že když jedno kolo se točí, točí se
i druhé. Nebo si to myslete jako elektrický
proud, spojující přístroj, na který někdo tele-
grafuje, s rydlem na druhém konci. Ať jakko-
liv, bylo to živoucí pojítko nebo proud života.

„Pozoroval jsem ve Svatostánku silný ruch
a pohyb. Něco uvnitř bilo jako mohutné Srdce,
a záchvěvy každého tepu jako by byly škubaly
celým místem. Nebo zobrazte si to jako čeření
jasného hlubokého rybníku, když by prohlu-
beň, v které jest, byla roztřesena — zdálo se
to jako čeření kruhových vln křížem křížem
v rychlém chvění. Nebo si to myslete jako jemné
kmitání světla a stínu, jež by bylo viděti v peci
do běla řeřavé. Nebo zase si to zobrazte jako
svist lodního stožáru s lanovím v stálém větru,
nebo šum hlubokých lesů v červencové po-
ledne.“

Tvář knězova pracovala a jeho ruce se po-
hybovaly nervosně.

„Jak beznadějno jest“, pravil, „vysloviti to
vše! Nezapomeňte, že všecy ty obrazy nejsou
ani z daleka tím, co jsem vnímal. Jsou to jediné

groteskní parafrase duchovního děje, který se mi zjevoval.

„Pozoroval jsem, že cosi téže aktivity bylo v srdci ženině, ale nevěděl jsem, která síla převládá. Nevěděl jsem, vycházela-li iniciativa ze Svatostánku a sdílela-li se vůli jeptištině; nebo zda ona, upínajíc se na Svatostánek, uváděla v pohyb ohromnou spící sílu. Jevilo se mi možným to rozřešení, že dvě vůli spolupůsobilo, vzájemně na sebe reagující. To se mi nyní jistým způsobem jeví pravdivým co do celého tajemství svobodné vůle a modlitby a milosti.

„Ať jakkoliv, spojení těchto dvou se mi představovalo, jak jsem pravil, jako by vytvářelo nějaké prostředí, vyzařující nesmírné světlo nebo zvuk nebo pohyb. A ještě něco jiného jsem vnímal.

„Jednou jsem usnul v rychlovlaku jedoucím ze severu, a neprobudil jsem se až jsme přijeli do Londýna. Posledním, co jsem viděl, než jsem usnul, byly tiché tmějící se lesy a pole, jimiž jsme jeli, a bylo to otřesení, když jsem se probudil v prostorném hlučném nádraží a jel natlačenými ulicemi pod elektrickým světlem lamp a oken. Nuže nyní jsem cítil cosi podobného. Chvilí před tím jsem se cítil daleko od ruchu a činnosti v tomto klidném klášteře; ale jako bych byl vkročil do nějakého střediska rušného proudí-

cího života. Stěžl bych vám vyjádřil svůj dojem jasněji než tímto. Pozoroval jsem, že ovzduší jest prosyceno energií; veliké síly zdály se v celém pohybu, a já uzavřen ve vířícím středu všeho toho.

„Nebo pomyslete si to takto. Bylo vám někdy čekatí v některé londýnské bankovní centrále? Čekal-li jste, víte asi, jak intenzivní klid může trvati spolu s intenzivní činností. Viděti tam klidné postavy tu a tam po místnosti. Nebo třeba jest tam jen jedna taková osobnost — veliký finančník — a ten tam sedí téměř bez hnutí. A přece víte, že každé hnutí jako by vyznívalo z této klidné místnosti po celém světě. Zobrazíte si, jak lidé ženou se buď v podřízení nebo na odpor — jak životy povstávají a padají a štěstí se zakládají nebo ničí jemnými pohyby tohoto osamělého klidného muže v jeho úřadovně. Právě takové to zde bylo. Postřehoval jsem, že tato černá postava klečí ve středu reality a síly a hnutími své vůle a svých rtů ovládá duchovní sudby pro věčnost. Z této pokojné kaple se rozbíhaly paprsky duchovní moci, ztrácející se v dáli, ohromující svou hojností a strašnou prudkostí svého skrytého ohně. Duše se vzpružovaly a obnovovaly boj, jak tato napjatá vůle za ně zápasila. Duše právě v té chvíli opouštějící těla zápasily ze smrti k životu duchovnímu

a vrhaly se uříceny a zachráněny k nohám Vykupitelovým na druhé straně smrti. Jiné, hovící hříchů a hynoucí v něm, byly podrážděny a reptaly, jak je milosrdné modlitby této chudé jeptišky bodaly.“

Kněz se chvěl vzrušením.

„Ano“, pravil, „ano, a já ve své hloupé zpupnosti jsem se domýšlel, že můj život byl činnější ve světě Božím než její. Aby takový venkovský kupčák, třepající se za pultem, myslil, (našel-li by se jen takový blázen), že jeho život jest činnější a živější nežli život bankovního ředitele, který sedí za svým stolem v Londýně. Jest to arci všední podobenství; ale jediné, o kterém bych myslil, že poněkud vyjadřuje, co jsem poznával pravdivým. Za mnou ležel můj život, sestávající z bezduchých modliteb a snažení a mdlých obcování s dušemi; a jak jsem si ve všem tom liboval, jak sebevědomě si počínal, jak mimo pravý proud duchovního hnutí. A zatím tato jeptiška patrně již léta se namáhala za těmito zedmi v tichu milosti, neslyšíc šumu světa, zaléhajícího slabě k jejímu sluchu, a křiku lidí a národů a osob, které svět čítá za důležité, zaznívajícího jako hlásky dětí, hrajících si v nečisté ulici venku. A opravdu, toť vše, co oni jsou vůči ní — děti dělající si těsto z bláta nebo hrající si na krámky venku za úřadovnou finančnickovou.“

Kněz umkl, a jeho tvář se opět uklidňovala. Potom ujal se dále slova.

„Nuže“, pravil, „toto bylo, jak soudím, vidění rozumové. Nebylo v něm formy zjevu nebo zvuku, ale jediné těmito obrazy možno vyjádřiti, co se mi ukazovalo pravdou. Skoro se mi zdá, když se nyní po tom ohlížím, jako by vzduch v kapli býval byl pln bzučivých zvuků a svítivých mlh, jako by proudy potřeby a milosti plynuly sem a tam. Ale vím určitě, že ticho bylo hluboké a vzduch tmavý.“

Tu jsem vyslovil nejapnou poznámku.

„Máte-li takové dojmy o životě kontemplativním, dívám se vám, že jste se sám nepokusil vstoupiti do něho.“

Kněz na mne pohlédl na chvíli.

„Bylo by jistě ukvapené, kdyby kupčik nevalné schopnosti závodil s Rothschildem.“

POD KTERÝM KRÁLEM?

„Všechno takové poznání, ať přichází od Boha čili nic, může jen málo prospěti duši na cestě k dokonalosti, spoléhá-li na ně; ba spíše nesnaží-li se raději odvrhnouti je, ... uvalí na ni veliké zlo; ... neboť bývá původem všech nebezpečí a nesnází z vněmů nadpřirozených, a mnohého jiného.“

Vystupování na Horu Karmel.

ZA DEN za dva dni od naší rozmluvy o Svaté Terezii tázal jsem se starého kněze na tak řečený, 'quietismus'. Jistý přítel mi dal starý výtisk Molinova *Duchovního vůdce*, a věděl jsem, že spisovatel byl odsouzen a vězněn za svého života, nechápal jsem však, v čem tkví jeho provinění.

„Jest nesnadno vyjádřiti to slovy“, pravil kněz, „nebo i pochopiti, proč jisté věty byly odsouzeny, poněvadž se vidí možno srovnati je s jinými katolickými mystiky, jichž jména jsou ctěna. Přece však trvá jistota, že účinkem nauky Molinovy bylo zanedbávání Svátostí a vnějších prostředků milosti, čemuž tak nebylo s učením jiných mystikův.“

„Ale povím vám příběh“, pravil dále, „abych vám osvětlil účinek jistých mysticismů; a třeba vás nechati soudcem, činil-li můj přítel dobře nebo nečinil, tím, k čemu se odhodlal, neboť dlužno vám nejprve říci, že příhoda ta se nestala mně. Celkem řekl bych, že mám své vlastní mínění o té věci, ale nepovím vám, jaké, neboť někdy se silně kloním k tomu, abych je změnil. Vyslechněte však příběh. Neprojdeme se po terasse?“

A když jsme přišli na terassu, začal:

„Můj přítel byl kněz věku asi třiceti let (toto se událo asi před čtyřiceti lety). Byl tehdy v duchovní správě na venkově a měl hojně volného času na četbu, i zabýval se zvláště studiem rozličných mystikův, a zejména mystiků školy quietistické. Víte též, že jedním z význačných rysů jejich myšlení jest zanechati všeho úsilí kromě úsilí přilnouti k Bohu, a i to aby bylo spíše passivním úsilím než aktivním. Duše ať leží tiše, praví jeden z nich, a dává se táhnouti jakoby provazem na Horu Dokonalosti. Sebe slabší pohnutí zdrží nebo odchýlí toto rychlé a stále přibližování k Bohu.

„Ale můj přítel nejen že studoval spisovatele této školy rozumem, nýbrž dával se sám více méně v jejich duchovní vedení. Vyprávěl mi později, že se mu zdá, kdyby byl s věrou při-

jímal Svátosti a pozoroval, že pobožnost jeho k nim nechladne, býval by byl dosti chráněn proti možným přepínáním nebo bludům ve své duchovní četbě. Též jeho denní meditace nabývala, pravil mi, v jeho životě více důležitosti než kdy jindy. Přítomnost Boha zdála se mu skutečnější a přístupnější a zejména vedení Boží zřejmější. Čas, na kterém opravdu záleží, jak mi jednou pravil, jest čas našich náboženských úkonů; a v čase tom též Bůh se projevuje. A věru ze všeho, co mi pravil, měl jsem pramálo pochybností, že by jeho charakter a duchovní život nebyly se prohloubily a očistily, aspoň s počátku, jeho nábožným studiem těchto mystikův.

„Ještě slovíčko, než začnu příběh sám.

„Pravil jsem zrovna, že vedení Boží se mu jevilo zřejmějším v jeho denním životě. Jsou dva směry, jak rozhodovati v otázkách, jež se nám naskýtají, a oba směry jsou možny člověku Boha hledajícímu. Jeden způsob jest, dávat na stránku rozumovou, vážit pečlivě důvody a rozhodovati jakoby jen úsudkem; druhý způsob, málo poměrně dávat na důvody a rozumovou stránku vůbec a hlavní úsilí obracet na dychtění vůle k Bohu o jeho vedení. Nazvali bychom směry ty prostě intelektuálním a intuitivním. Mého přítele tedy mystické

studie nachylovaly víc a více k směru intuitivnímu. Pravil mi též vskutku, že v nejobyčejnějších záhadách — když navštěvoval svých farníků — když kázal — když jednal s dušemi — víc a více zamítal světlo rozumové a za to důvěřoval přímému vnitřnímu vedení Ducha Svatého. Nejednou třebaš nechal řeči, kterou měl připravenu, vystupuje na kazatelnu, a kázal z textu, který se mu zdál vnuknut. Nebylo ovšem kázání tak dobré s hlediska literárního, ale to, jak zcela správně pravil, není nejdůležitější k posouzení kázání. Jako by byl pozoroval, pravil mi, že jeho duchovní síla se v každém směru rozvíjela, jak v jeho vnitřním životě, tak v jeho jednání s jinými.

„Ve svých rozmluvách též nechával plynouti chvíle dlouhého mlčení, nezdálo-li se mu, že ho Bůh má k tomu, by mluvil; jindy zase propouštěval všední fráze a mluvil věci, které, po lidsku souzeno, směřovaly k pravému opaku toho, k čemu osobně tíhl. Někdy se mu v takovém stalo po jeho přání, někdy nestalo; ale ať tak či onak, on moci to přijímal jako svůj zdar. Zkrátka činil a mluvil v poslušnosti těchto vnitřních popudů a nadobro si nevšímal následků. A to, sotva to třeba říkati, jest cesta k vnitřnímu pokoji.

„Ale posléze se přihodilo něco vzrušujícího.

„Byl spáchán jakýsi zločin: nemám ponětlí, co to bylo. Dva lidé byli zapleteni do následků. Jeden, jehož nazvu A., spáchal zločin: ale nemohl býti stihán, leč by B., kterému byl vážně ublížil, svolil, by bylo zavedeno řízení. Můj přítel byl hluboce zaujat o A. a myslil, že jest jedinou možností spásy A-ovy, přivoliti, aby zůstal bez trestu. Než pan B., jenž byl, mimochodem, irský peer, sám nevalně významný, ač jeho otec byl velmi znám, byl muž tvrdý a mstivý a veřejně prohlásil svůj úmysl zničiti A. V tomto stavu věcí můj přítel byl požádán, by se přimluvil za A. a jeho rodinu.

„Pán B. žil na velikém venkovském statku asi půl druhé hodiny cesty od mého přítele. Byl svobodný, ale napořád bývalo u něho plno jeho přátel, což mu nezískávalo nejlepší pověsti.

„Přítel tam přibyl dle dohody s B., jehož osobně neznal, na sklonku deštivého podzimního odpoledne. Přes svoje stísnění rozhodl se dáti se vésti, jak obyčejně, vnitřním nabadatelem, kterému se naučil důvěřovati, a myslel sotva na jediný argument, kterého by mohl užítí. Cítil přece bezpečně, že dobře učinil přišed tam a stejně bezpečně, že pozná, co říci, až přijde čas. Když se blížil k domu, tento bezpečný pocit vedení vzrůstal v rozpjetí, jehož se téměř děsil. Bylo mu, když kráčel pod žlu-

tými větvemi, z nichž kapalo, jako by silný, téměř fysický útlak ho táhl. Jako ve snu viděl služebníka objevivšího se na jeho zazvonění, a slyšel jako z veliké dálky, jako by mu byl sluha řekl, že pán B. přišel před malou chvílí a že ho nyní čeká v kuřáckém saloně.

„Když vstupoval do domu, ty neobyčejné dojmy, jichž se skoro ani nepokoušel mi líčiti, jako by byly poněkud zeslábly, a cítil chladnost a bezpečnost. Pocit útlaku ležícího na něm prý se rozptýlil jakoby vánkem, když šel chodbou v přízemí svou cestou ke kuřáckému salonu v západním křídle zámku.

„Sluha otevřel dvěře a ohlásil jej, a přítel prošel, a dvěře se za ním zavřely; ale jakmile překročil práh, cítil, že se stala nějaká chyba.

„Seděla tam skupina mužů, někteří oděni po lovecku, někteří jako by celý den nebyli vyšli, sedíce v lenoškách kolem ohně, jenž byl v pravo ode dveří. Přítel viděl většinu jejich tváří i tvář pana B., sečkáva je u dveří; ale ani jeden se nepokoušel pohnouti, ač všichni naň hleděli.

„Na chvíli bylo ticho, a po té pan B. náhle hlasitě zvolal: „Aj, tu máme posléze faráře, kázání a co všecko.“

„A tu dva nebo tři muži se rozesmáli.

„Přítel ovšem viděl, že pan B. navlekl schůzku tímto způsobem prostě proto, aby ho po-

tupil, a že s ním vůbec nebude možno mluvit v soukromí, jak doufal. Veliká tíže úzkosti mu padla na srdce tímto urážlivým chováním; ale tlumil ji, seč byl, a stál tiše beze slova. Neměl prý potuchy, co říci nebo učiniti, i stál a čekal.

„Pan B. naráz vstal a zapálil si cigaretu, zády k mému příteli, a po té se otočil a obrátil na něho, opíraje se o římsu kamen.

„Nuže tedy“, pravil pán B. netrpělivě, „povězte pro Bůh, co jste přišel říci, a jděte“.

„Po této větě zvláštní dojem projel mým přítelem, podobný tomu, jakého zakusil v parku, ale mnohem silnější. Nemohl mi ho nijak vyličit, leč že se mu zdálo, jako by nějaká moc jej byla zajala v každé nejodlehlejší žilce jeho bytosti tělesné i duševní. Jeho vlastní vůle jako by byla vydala panství v nějakou silnější ruku, a cítil se upevněn a upokojen.

„Po té pozoroval, že jeho vlastní hlas řekl jednu větu, asi půl tuctu slov; ale ačkoliv slyšel každé slovo, bylo v tom okamžení vymazáno z jeho mysli. Když mi to vše později vyličoval, pravil, že to bylo jako slova, která slyšíme na přednášce nebo v železničním voze, zrovna než usneme: každé slovo jest v mateřské řeči a srozumitelné, ale věta se do nás nevtrskuje.

„Zatím co jeho hlas mluvil, možná dvě tři vteřiny, jeho oči byly upřeny na tvář pána B.,

a v té mžikové chvílce uzřel strašnou bázeň a ohromení, náhle se do ní vrývající. Ústa se otevřela v nesoudržných tazích, a cigareta vypadla, a ruce B.-ovy se zdvihly instinktivně, jako aby zadržely mého přítele. Též jeden z mužův, na dalším konci skupiny, náhle zpřímá vyskočil, s týmž výrazem prosebné hrůzy na tváři.

„To bylo vše, co přítel měl kdy zahlédnouti, neboť táž moc, která jej byla uchvátila, obrátila jej přímo ke dveřím, a on otevřel a vykročil a šel chodbou ven.

„Když vycházel, zvláštní dojem zmizel, ale cítil, jak mu pot vyráží na těle a řine se mu po tváři. Slyšel též, docházeje na konec chodby, někde prudce zazvoniti. Prošel do síně, a právě když otvíral venkovní dvěře, hnal se mimo něho sluha síní a chodbou, kterou byl on zrovna přišel.

„Šel přímo domů, cíť se strašně zemdlen a vysílen, a jen přišel, bylo mu ulehnutí, neboť byl mučen bolestí nervů.

„Za dvě hodiny po tom přinesl mu posel lístek od pána B., psaný třesoucí se rukou, s ubohou omluvou toho, jak jej přijal odpoledne, a s naléhavou prosbou, aby se nikdy nezmiňoval o věci, o níž mluvil v saloně, s taktak zastřenou nabídkou peněžité úplaty a důrazným slibem, že přetrhne všechny kroky proti A.

„Příštího dne se pravilo, že pán B. patrně ochuravěl, a že společnost se včera večer náhle rozešla.

„Od toho dne až dosavad nikdy neměl ponětí, jaká to byla věta, kterou jeho hlas promluvil, která způsobila takový div“.

„To jest věru zvláštní příběh“, pravil jsem. „Co z něho uzavíráte?“

Kněz se usmíval.

„Povím vám, co z něho uzavřel přítel. Nechal svého studia mysticismu, aniž však nějak odsuzoval tohoto směru, o kterém jsem mluvil. Jeho důvody, jež ho vedly, jak mi později vysvětloval, k tomuto rozhodnutí, byly, že taková návštěva snad jest z Boha nebo není z Boha. Nebyla-li z Boha, dokazovalo to, že se vložil do velikých věcí a jaksi se svezl pod nějakou jinou vládu. Byla-li z Boha, byl snad právě jen za tím jediným účelem tak daleko přiveden, ale aby se neodvažoval dále touto cestou bez určitého dalšího znamení. „Ať tak či onak“, pravil, „žádná duše nemůže býti ztracena, berouc se prostou obyčejnou vychozenou cestou obyčejné nábožnosti a modlitby“. A tak se vrátil k rozumovým formám meditace, jak rozjímává většina křesťanů. Zemřel před několika lety, pln svatosti a dobrých skutků.

„Ale jsou vám volna různá mínění. Buď že to bylo nějaké intensivně silné hypnotické pře-

nešení myšlenek s pána B. na mého přítele, a že tento mluvil jen mechanicky o něčem, co tkvělo v mysli původcově; nebo usudíte, že celá ta událost byla z ducha Zlého a že pro A. by bývalo bylo lépe, aby byl stihán, a že nějaká zlá bytost našla si nějak vstup do napjaté přirozenosti přítelovy a užila jí pro své vlastní záměry; nebo že prorocký dar mu byl propůjčen, ale že zkouška daru toho byla příliš krutá, a on příliš zbabělý, aby ji podstoupil.

„Já sám pro sebe jsem si, myslím, utvořil své mínění; ale zvolil jsem, jako Herodot, nechat si ho raději pro sebe“.

SE ZBARVENÝMI ŠATY.

„Ježíši, zajisté dlužno, bych tebe miloval,
neboť ty mně ukazuješ svůj strom kříže,
svou trnovou korunu a tré hřebův,
ostré kopí, jež tebe proklálo.

Sladký Ježíši, nyní zazpívám.

KDYŽ přišla jednoho dne odpoledne druhá pošta, viděl jsem v jídelně na stole dopis adresovaný knězi, psaný třaslavými širokými tahy rukou starého muže. Když jsem přišel na oběd, zastal jsem starého kněze s otevřeným psaním v ruce, a jeho tvář byla plna téměř dětského štěstí.

„Dověděl jsem se o svém nejstarším příteli“, pravil, lehce pokynuje psaním. „Jsou to měsíce, co mi nepsal. Znali jsme se od let chlapeckých“.

Usedli jsme k jídlu, ale on znovu a znovu se zmiňoval o svém příteli a o potěšení, jaké mu způsobil jeho list.

„Vždycky pomýšlíme, jak bychom se setkali“, pravil mi nyní, „ale nikdy na to nedojde. „Jsme v jedněch letech. On však jest mnohem činnější než já. Oplývá samými dobrými činy, kdežto já, jak víte, živořím. Nemohl jsem zastati služby kostelní. Jediné, co mohu nyní, toť sloužiti Mši ve své kapličce nahoře“.

„Kde žije?“ tázal jsem se.

„Soudíte asi, že jest v řeholním Řádě, ale není. Byl až do nedávna bankéřem, a nyní žije na venkově, nemaje už daleko k smrti, jak mi píše. Ale jest samá činnost; v tomto psaní čtu zprávy o vsi a o muži, s kterým se seznámil v tamnější knihovně, již sám před několika lety založil; ale jest též samý plán a táže se mne na můj úsudek.“

„S tak činným mužem nesetkáte se často“, pravil jsem.

„Nikoliv, jest až podivný, ale takový jest už mnoho let. Prožil velikou část svého života mezi chudinou v Londýně. Po léta nikdy neopomenul dva tři večery v témdni prodletí v některém klubu nebo komité nebo u nemocných“.

Myslil jsem již, že právě přátelstvím mého hostitele muž ten stal se takovým dělníkem. Ale v tom začal znovu.

„Nejpodivnější možná jest způsob, jakým byl uveden v tuto činnost. Povězte mi, řekl jsem

někdy jeho jméno? Neřekl? Tedy mohu vám vyprávěti, sice by nezůstalo utajeno; to jest —“ dodával, „přejete-li si o tom slyšeti“.

Pravil jsem, že by mne to velmi zajímalo.

„Tedy po obědě půjdeme na kávu do zahrady a budu vám vyprávěti.

Když jsme si sedli dolů do stínu zdi, s dlouhou smrkovou alejí proti nám, jež tvořila tmavý spleť vlys ku krásné obloze, začal.

„Co vám budu nyní vyprávěti, bylo sebráno dílem z hovorů s mým přítelem, dílem z listů, které mi psal. Před lety jsem si načrtával pořad příhod se jmény a daty, ale to bych se ostýchal ukázati právě vám. Zním však historii tu dobře a o hlavních faktech můžete býti bezpečeni.

„Nejprve třeba vám říci, že před mnoha lety můj přítel, tehdy čtyřicátník, stal se společníkem firmy svého otce, i byl ovšem velmi zaměstnán všemi podrobnostmi obchodu. Můj přítel neměl tehdy pomyšlení, aby konal nějaké dílo mimo své zaměstnání. Slyšel jsem vskutku od něho asi v té době, že jeho práce jako by pohlcovala všechny jeho energie a schopnosti. Tehdy udála se první příhoda té serie.

„Jednoho mrazivého odpoledne prosincového mezi třetí a čtvrtou hodinou vracel se domů omnibusem. Seděl v patře v předu a rozhlížel se. Pozoroval chudě oděného muže,

stojícího na chodníku po pravé straně, jako by chtěl přejít. V tom jal se přecházeti a přešel přímo k omnibusu, na kterém přítel seděl. Když tam stál a přítel ho pozoroval s tím lhostejným zájmem, s jakým člověk unavený pozoruje maličkosti, dvoukolá drožka tiše jedoucí blížila se opačným směrem. Zdálo se, jako by kůň jel přímo na toho člověka. Bylo to příliš náhle, aby ho bylo lze varovati, ale člověk to viděl, a aby uhnul koni, uskočil hbitě před sebe, s hlavou na polo odvrácenou, a nohy mu přišly mezi přední a zadní kola omnibusu. V té vůz sebou trhl, a ozval se strašný výkřik, a přítel zděšen nachýlil se daleko na bok, aby viděl. Když omnibus přejel, člověk vstal na vteřinu na své rozmačkané nohy, a po té se zapotácel a padl tvář na zemi. Přítel naň hleděl upřeně a hýbal se, že sejde k němu, ale různí jiní viděli nehodu a běželi k člověku, a strážník přeběhl rychle s druhé strany. I sedl si přítel znovu a omnibus vezl jej dál.

„Nuže tento strašný výjev utkvěl mému příteli v mysli, stíhal jej, ošťásal jím hluboko. Nemohl zapomenouti té hrozně bolestné tváře, kterou viděl na vteřinu vzhůru obrácenu, a jeho představy vedly jej proti jeho vůli, by prodléval na jednotlivostech těch rozmačkaných nohou. Psal mi dlouhý list za týden za čtrnáct dní po

tom, podrobně vyličuje vše, co jsem vám vyprávěl.

„Následujícího léta jednoho sobotního odpoledne bral se do Kenningstonu, podívat se na závěr jakéhosi pověstného závodu kriketového. Jel podzemní dráhou až do Westminsteru a odtud mínil aspoň přes Most pěšky. Šel po pravé straně a přišel ke schodům Nemocnice Svato-Tomášské. Tam čekal chvíli nerozhodnut, zda jít dále pěšky nebo se svézti.

„Čekaje, pootočil se a viděl žebráka, sedícího v koutě mezi schody a zdí. U něho byl bílý pes. Tvář žebrákova byla z části obvázána, ale co nejvíce upoutalo pozornost mého přítele, byly jeho obě ruce. Ležely dlaněmi dolů na kolenou žebrákových, obvázány jako jeho tvář, ale vprostřed každé byla tmavá skvrna, pronikající obvazem, jako by to byla prosakující hnisající rána. V první chvíli hleděl naň přítel s odporem, ale strašně fascinován těma klidnýma trpícíma rukama; a pak šel dále. Jistě že byl zmožen a nervosní. Ale jeho paměť se zase vracela k té příhodě u Mramorového Oblouku. Té noci těž, jak mi vyprávěl v pozdější rozmluvě, když se převaloval, okna maje dokořán otevřena, aby se nadýchal nočního vzduchu, v polobdění kmitalo se stále před ním vidění člověka s rozmačkanýma nohama a ob-

vázanýma rukama, jenž bědoval a zdvihal strhanou tvář k nebi.

„Brzy po tom, téhož podzimu, byl sám, kromě čtyř služebníků, v domě svého otce v Londýně. Jedna děvečka onemocněla. Zapomněl jsem, jaká to byla nemoc, ale možná, že ji zjistíte, až dopovím. Ať jakkoliv, děvčeti bylo hůř a hůř. Jednoho rána, právě když se chystal odejeti do města, lékař, pro kterého byl časně z rána poslal, volal ho na slovo a pravil mu, že se mu zdá nezbytno hned vykonati operaci, a žádal ho o schválení.

„Dobrá“, pravil přítel, „ovšem dlužno, abych o tom řekl děvčeti. Nebo řekl jste jí to již sám?“

„Neřekl“, pravil lékař. „Myslíl jsem zmíniti se o tom nejprve vám. Příbuzenstva děvče tuším na světě nemá“.

„Řekl byste mi, jaká to bude operace?“ tázal se přítel.

„Není to zvláště vážné. Jest to řez do pravého boku“, a doložil několik podrobností na vysvětlenou.

„Dobře, pravil přítel, „bude lépe, půjdeme-li nahoru spolu“.

„Vyšli do poschodí a zastali děvče úplně při vědomí a rozumu. K operaci svolovala, i byla stanovena na ten večer.

„Ale po celý ten den kmital se mu před očima obraz klidné světnice v poschodí, a děvče ležící tam a čekající. Později se scéna pozměnila, a když bylo po operaci, viděl děvče s obvazem na boku, pod nímž byla malá rána. Když přišel pozdě večer domů, lékař naň čekal.

„Věru dokonale se to zdařilo“, pravil, „a doufám, že okřeje“.

„Nuže toho večera, když přítel seděl samotěn u večeře, kouře a přemýšleje, jeho dřívější zkušenosti znovu se mu vynořily. Ani ne do roka viděl tré příhod, z nichž žádná nezdála se mítí nějaký úzký vztah k němu, ale každá z nich jej hluboce vzrušila. Začal podezírat, jak mi později vyprávěl, že to podloženo nějakým plánem, ale neměl záblesku světla, jak by se zdálo vám i mně, jaký by to byl plán. Do měsíce však dostal jsem od něho list, odněkud z venkova, kdež dlel, vyličující následující příhodu.

„Vydal se navštívit od soboty do pondělka svého přítele v Surrey. V neděli odpoledne vyšli si s přítelem na procházku nějakým lesem. Podzim byl v plné záři a stromy hořely v červeni a žluti; a ostružinové větve svažovaly se tíží rudých plodů. Když šli vedle sebe cestou v trávě, slyšeli šumot a smích dětí s jedné strany lesa. Bylo slyšeti v suchém listí cupatí kroky, pras-

kati větve a šlapati po nich; a v malé chvíli vyrazil z řídkého křoví hošík, klopýtl do ostružiní a skutálel se na stezku v trávě. V okamžení však zase vstal usmívaje se a zardělý, ale můj přítel víděl přes jeho čelo tenký červený tečkovaný proužek, jak jej trní poškrabalo. Hošík směje se jim do tváře, pozdvihl ručky k čelu.

„Co to? mokré“, pravil a potom dívaje se na prsty: „Co to, krev! To jsem se poškrabal“.

„Křovím běžely jiné kroky, a hošík sám utíkal dále cestou, a kroky v lese se zastavily, obrátily se a ztichly v jemném šustotu na návrší. Ale můj přítel ohlžaje se viděl ve své paměti ty jiné zkušenosti z loňského roku. A vše zdálo se mu soustředěno na jedinou Podobu — se zraněnými nohama, rukama a bokem — a s čelem poplchanými.

„Přítel stál tiše tak dlouho, až jeho druh naň promluvil a vzal ho za ruku.

„Ano, již jdu“, pravil; „pojďme domů“.

„Konce toho listu nemohu vám citovati. Jest příliš důvěrný a osobní. Ale skončil žádaje mne, bych ho doporučil některému příteli, jenž by mu přidělil péči o některý obvod chudiny. A úkol ten zastává až dosavad.“

Starý kněz ustal v řeči.

„Jest v tom však něco, čeho můj přítel nevěděl“, pravil za chvíli. Když se vykoná ta zvláštní

operace v boku, o níž jsem mluvil, vyjde krev a voda. Lékař vám to poví“.

A potom:

„To jest historie mého přítele“, pravil.

„Nezdá se vám pozoruhodna?“

K DĚTÁTKŮM.

„Svatý Bernard praví o slovech Jobových: *Ab-scondit lucem in manibus* (to jest ‚Bůh ukryl světlo ve svých rukou‘): — ‚Věz, že to svíci má pod rukama svýma, skrývá a ukazuje ji po své vlastní vůli. Tak činí náš Pán Svým vyvoleným“.

Opatství Svatého Ducha.

ZA několik dní po rozmluvě, kterou jsem vyličil, má návštěva u starého pána se končila a povinnosti vedly mne zase do Londýna; ale odcházel jsem se slibem, že se vrátím a pobudu u něho přes Vánoce. On zase chtěl, sliboval mi, pokusiti se sebrati několik jiných historií pro mne, než se vrátím. Jest mnoho jiných, pravil, které se mu naskytly za života a které, jak doufal, by mne zaujaly, vedle některých dalších osobních zkušeností jeho vlastního života.

A tak jsem se s ním rozloučil. Usmíval se a kynul mi z okna své ložnice, obrácené k vjezdu (neboť jel jsem časným ranním vlakem), a hladce oholená tvář starého sluhy patřila na

mne mlčky a vážně čistým sklem okna kaple vedle pokoje knězova, kdež poklízal, než se jeho pán ustrojil.

* *

Bylo šeré zimní odpoledne, když jsem se vracel, asi týden před Vánocemi.

Kočl mi na mé otázky vyprávěl, že jeho pán za podzim a zimu jaksi velmi sestárl, a že od té doby, co listí opadalo, sotva vykročil z domu leč že si sedne na hodinku za slunečna do krytého koutu zdi, kdež byla terasa se střechem, o níž jsem mluvil; a obával se, že pán trpí sklíčeností. Byly to dni téměř úplného mlčení, tak aspoň mi pravil Parker, kdy pán všechn čas proseděl nad listy, knihami a starými zásuvkami.

Vyčítal jsem si, že jsem rozrušil starého pána svými žádostmi o více přiběhů, a obával jsem se, že právě ze snahy, by mne uspokojil, zamýšlel se do minula, prodlévaje snad příliš nad bolestmi, o kterých jsem neměl tušení.

Když jsme jeli pod smrky, jejichž tmavé chvoji zmítalo se větrem, slunce, prorážející mraky v zakaboněné záři po mé pravici, svítilo na čtverečkovitá okna domu po mé levici. Okno kaple v poschodí zdálo se zvláště plno červeného světla, proudícího z vnitřku, ale když jsme přejížděli, plamen kmital se poschodím, a než jsme

zabočili k zadní straně domu, okna byla prázdná a bez barvy.

Starý pán mne čekal v síni, a byl jsem překvapen vida změnu, která se s ním stala. Jeho oči zdály se širší než kdy před tím, a tkvěl v nich bol, kterého jsem dříve nebyl pozoroval. Bývaly to oči nevinného dítěte, veliké a usměvavé; nyní to byly oči člověka, na němž leželo nějaké břímě až příliš těžké. V jasnějším světle sednice, když mu slunce svítily na tvář, viděl jsem, že můj dojem byl způsoben jen sklopením očních víček, jež i nyní byly poněkud svěšeny. Ale tvář jeho jevila se zmořena.

Vítal mne a mluvil všelijaké lichotnosti, jež uváděti zahanbovalo by mne, ale dával mi na jevo, jak jest potěšen, že jsem přijel; byl jsem tedy též potěšen. Ale pravil mezi jiným toto:

„Jsem rád, že jste přijel nyní, neboť myslím, že vám budu míti něco dalšího povídati. Dostalo se mi tohoto podzimu známek, že se blíží konec, a myslím, že mne čeká cesta tmavým údolím — a cítím, že jsem již u samého vstupu do něho — doufám, že Pán mi podá Svě hole i Svého prutu. Ale jsem stařec a samá fantasie, neračte tedy ode mne požadovati účtů. Jsem však velmi rád“, a vzal mne za ruku a hladil ji chvíli, „velmi rád, že jste zde, neboť nemyslím, že byste se bál.

V příštích dnech mi vyprávěl mnoho příhod, vynášeje staré listy, o nichž mluvil kočl, a luštil poznámky svým kukátkem z želvoviny, sedě v prostřední jizbě u otevřeného ohniště, kdež praskala polínka, obletovaná mrštnými jiskrami. Dveře do zahrady, kdež býval kdysi vjezd, byly nyní zavřeny a visela přes ně těžká opona.

Nevycházeli jsme spolu velmi často ven — jen brzy po poledni hodinku jsme se procházeli, on oplraje se o moji paži a o hůl, sem a tam po terrassové cestě, jdoucí vedle vjezdu pod smrky, když západ hořel za návršími jako vzdálený soud. Někdy možná vyplšu některé z těch příběhů, které mi vyprávěl, třebaš ne všechny. Poznámky mám u sebe.

Tuhle jest jeden z nich.

Procházeli jsme se jednoho z těch šerých zimních odpolední velmi zvolna vzhůru ke vsi, kamž kněz vycházel nyní místo do zahrady. Ráno bylo deštivo a sychravo, s kroupovými přeháňkami, a když se nebe po poledni vyjasnilo, hned zase prášil se sněh; nyní však se počasí ustálilo na mráz, a sněhu leželo tence tu a tam na půdě rychle tvrdnoucí.

„Jest zvláštní“, pravil mi starý pán, „jak přes slova našeho Pána lidé stále myslí, že víra jest více nebo méně věcí rozumu. Taková věta jako ‚intelligentní víra‘ jest přece, přísně vzato, na-

dobro chybná“. Zastavil se a hleděl na mne, když to řekl, jakoby připraven na spor. Nezklamal jsem ho.

„Velmi mne zarážíte“, pravil jsem. „Neuvěřil bych, že si nevážíte rozumu. Jistě jest darem Božím a proto krásší víru jako každý jiný dar“.

„Ano“, pravil kráčeje dále, „okrašluje ji; ale více s ní opravdu nemá než klenoty s krásnou ženou. Ano někdy jest víra mnohem krásnější bez ozdob a jest zcela možno zničiti, utlačiti půvabnou a rostoucí víru tíží učených důkazů, zamýšlených na její ozdobu a zdokonalení. Křesťanští apologetové jsou, zdá se mi, opravdově užiteční jedině v ústech toho, kdo bere na zřetel jejich úplnou nedostatečnost. Z Boha nedokážete nic. Důkazy můžete vésti nějaký počet paprsků, jež se sbíhají k Bohu, a učiniti Jeho existenci a Jeho vlastnosti patrnými; ale nedostihnete ho těmi paprsky. Víra nezávisí na podmínkách intelektuálních, nýbrž morálních. ‚Blahoslavení čistého srdce‘, pravil náš Spasitel, neřekl ‚Blahoslavení hlubokého nebo bystrého rozumu‘ — ‚neboť oni Boha viděti budou‘. Jest jistě pravda i o bohatství rozumovém, jako o každém jiném bohatství, že kteří je mají, stěží vejdou do království Božího“.

„Vy tedy“, pravil jsem, „myslíte, že rozumové mohutnosti nejsou věcmi žádoucími,

a že vzdělání konec konců není valně důležitou otázkou?“

„O nic více než blahobyť“, odpověděl, „aspoň mníte-li vzděláním obeznámení v dokazatelných faktech nebo exaktních vědách. Účelem našeho života zde jest poznati Boha. Víte přece sám, že shon po blahobytu ničí dnes miliony duší. Neméně nepochybně jest, že horečné závodění rozumové ničí duše. Třebas pan —“, pravil, jmenuje proslulého kritika a básníka; „bylo kdy muže bystřejšího a jemnějšího rozumu nebo neomylnějšího instinktu ve věcech literárního vkusu? Nuže, jednou jsem mluvil s tím mužem téměř celý den o všech jeho vlastních věcech, ovšem on mluvil téměř stále sám, a byl jsem udiven — přiznávám se — dokonalým vyškolením jeho již stkvělých schopností. Tolik jsem chápal — ač ovšem jsem nemohl ho sledovati. — A bylo zajisté mnoho rozkošných stínů krásy, ne-li mnohem více, neviditelných mně, v jeho vypravování a kritice. Jeho stupnice rozumové krásy vedla vůbec nad moje vidění. Ale co mne udivovalo, toť hrubost a tupost jeho instinktů duchovních. Nenazvu ho dítětem ve věcech víry, neboť to by byla veliká chvála; ale byl to opravdu neotesaný sedlák. Znal jsem mnoho Sussekských venkovanů mnohem čistší a jemnější duchovní chápavosti. Ne, ne;

víra může obstáti a obstojí i bez rozumu; a se-slíti nebo rozvinouti rozum znamená často se-slabení a rozviklání víry, nebo obráceně. *Seigneur, donnez-moi la foi du charbonnier*“.

To bylo, přiznávám se, pro mne novým hle-diskem; a nejsem si nyní jist, nepovažuji-li to ještě za přepjaté a nebezpečné; ale neříkal jsem nic, poněvadž se to zdálo otvírati nesnadné otázky a též vrhati světlo na jiné nesnadné otázky. Kněz se obrátil znovu ke mně, jak šel.

„Nuže, nezbytně tomu tak“, pravil; „kdyby tomu tak nebylo, chytrý člověk měl by lepší naději spasení než člověk hloupý; a to jest ab-surdní — tak absurdní, jako aby boháč byl blíže Bohu než chudý. Nikoliv, nikoliv, talenty jsou rozděleny nerovně, to jest pravda: jed-nomu deset, jinému pět; ale každý má libru, všichni stejně“.

Dospěli jsme návrší svahu a vysoké křoví postupně klesalo, i bylo nyní viděti daleko ši-roko po kraji. Za sebou, jak jsme se zastavili na minutku, viděli jsme zamžené končiny Brigh-tonu, zatím co uprostřed ležely roztroušeny zalesněné pahrbky, mezi nimiž tu a tam již vy-stupoval kroužící kouř z večerních ohňů skry-tých vísek. Obloha byla úplně jasna, ale na zá-padě, kdež doutnaly už večerní červánky, plou-žilo se ještě několik těžkých mraků.

„A Bůh vidí vše“; pravil kněz. „Vyslechl byste ještě příběh, než dojdeme domů? Myslím totiž, abych se už vrátil“.

Obrátili jsme se a vykročili jsme dolů.

„Není to má vlastní zkušenost“, pravil. „Vyprávěl mi to můj přítel v Kornwallu. Byl statkářem ve vesničce několik mil od Truro a žil tam valnou část roku, vyjma několik málo neděl na jaře, kdy se vydával na cesty. Byl to člověk velkého vzdělání a vkusu, ale měl víru malého dítěte. Když mluvil o Bohu a nebeských věcech, bylo to jako potůček čisté vody.“

„V té vsi byl hoch, jenž byl blbec. Rodiče mu zemřeli, i žil sám u své staré babičky, jež byla přísnou kalvinistkou a jež měla svého vnuka za beznadějně zatraceného, protože jeho víra a jeho projevy víry nebyly jako její. To jsou zřejmé známky, říkala, že Boží nevýzpytné úradky jsou proti němu. Tamnější kazatelé nechtěli s hochem nic mít; a farní kněz po nějakém pokusu se hocha vzdal jako beznadějného. Pravil mi přítel, zdá se mi, že se onen kněz pokoušel ho naučiti dějinám Starého Zákona.“

„Nuže hoch ten byl hrozný a ošklivý zjev. Nebudu zabíhati do podrobností, ale hlava hochova měla téměř vzhled hlavy mull; jeho matku, tuším, přešel úlek nedlouho před porodem, a hoch myslíval někdy, že jest kůň nebo

mul, a vesnické děti jej v tom utvrzovaly a honily jej a tahaly po trávníku, neboť byl úplně bezelstný. A tak rostl nevšlímán a neučen, pobýváje nejvíce mimo dům a leza domů večer po čtyřech, frkaje a dupaje a řehtaje, když byl hodně rozdrážděn; a stavěl se do kouta prostranné tmavé kuchyně a chroupal trávu; zatím co jeho babička seděla na své vysoké stoličce u ohně, čtouc ve své bibli nebo dívajíc se přes brýle na ubohé nestvůrné tělo v koutě, v němž sídlila odsouzená duše.

„Můj přítel se štítil pohledu na toto dítě. To byl jediný zjev, jež mátl jeho víru. Ti, kteří mají víru dětí, mívají též zmatky dětí; a tento živý příklad před jeho očima, na nějž pohlížel jako na nepečlivost Boží, nebo ještě hůř, byl větším úrazem víře přítelově než všechny nevěrecké argumenty nebo pouhé vědění, že takové věci se přiházejí.

„Jednou na Štědrý den můj přítel chodil dlouho po kopcích s hostem, jenž k němu přijel na hon. Vraceli se po jeho vlastních pozemcích k večeru a scházeli právě s návrší. Jejich cesta táhla se podél horního okraje starého bývalého kamenného lomu, do něhož se vcházelo asi sto kroků od úvozu, který vedl do vsi — i bylo to místo osamělé, kam nikdo ani nezabloudil. Večer se schyloval; a přítel, jda první po stezce,

pokoušel se rozeznati obrysy kamenů a keřů na dně lomu, jež leželo asi sedmdesát stop pod nimi. Na ráz zočil svit nehybného světla někde dole ve tmě a zaslechl hlas. Domníval se nejprve, že jsou to cikáni dole, a pohněvalo ho, když si pomyslí, že asi schválně porušili jeho zákaz, aby nikdo nerozdělával ohně tak blízko lesa; i rozhodl se, že je vypudí, a bude-li třeba, dá jim přístřeší na noc ve své některé kůlně. Zastavil se tedy a vysvětloval svému příteli, která cesta ho zavede domů, zatím co on mínil okrajem lomu ke vchodu a potom dále do lomu, kdež se cikáni utábořili; a sliboval, že bude doma pět minut za přítelem.

„Oddělili se tedy, a on brzy našel cestu dolů, úzkou zarostlou stezku, jež ho dovedla k otvoru lomu.

„Tam bylo mnohem tměji, neboť návrší stínilo se západu a po jedné straně čnely vysoké stromy; ale on přece jakžtakž klopýtal kamenitou stezkou, vedoucí dovnitř, ač bylo ještě tměji, když vešel. Obešel roh velikého skaliska a ocitl se v jakémsi polo-amfiteatru, jenž byl středem lomu; před ním, asi v třetině úbočí, blikalo světlo, jež byl pozoroval shora, ale právě když se podíval, ztratilo se; přítel se zastavil na stezce a zavolal, vysvětluje, kdo jest, nijak nevyhrožuje, ale nabízejí, byl-li by to někdo

potřebující přístřeší, že mu ho na noc opatří. Nedostalo se mu odpovědi, jen jakési hrabání zaslechl ve tmě před sebou a potom rozplývající se zvuky drápajících se kroků; přítel šel dále, volaje, a tu zahlédl cosi podivně nestvůrného škrabati se po náplavu a kamení na hřbet skály, jež vystupovala k obloze po jeho levici (tuším že řekl). Pokusil se za ním, ale bylo příliš tma a jednou dvakrát klopýtnuv, vzdal se stihání. Za chvíli šplhající se postava ukázala se jasně proti obloze na vteřinu a po té se ztratila; a statkář viděl s úžasem a ošklivostí mulskou hlavu a rozčuchané vlasy, trčící z vysokých ramen vesnického blbce, a jeho ruce klátící se mu po obou bocích; a slyšel pronikavé řehtání. Ale aspoň si pomyslí, že půjde a podívá se, co hoch dělal.

Bral se na úbočí bahnité písčiny a hlíny, jež ležela po skalisku, až přišel na nevelikou rovinku zřejmě udupanou a skopanou na vrcholu droliny, právě kde sousedila s bokem lomu. Bylo příliš tma, aby něco jasně rozeznal, i rozžehl zápalku a držel ji v závětrí, rozhlížeje se. A toto spatřil.

„Byla tam krátká ohlávka s jakýmsi hrubým záuškem, uvázaná na rezavou železnou skobu, zaraženou do skály. Pod tím byla hromádka naškubané trávy. Byl tam též u kamene jakýsi

z hlíny sdělaný žlab, do něhož natřaseno bylo trochu slámy a cesmínových bobul, a před ním listí; ale jevilo to známky, že to bylo na rychlo pošlapáno, třebaž z části to trvalo neporušeno; tu a tam byly v tom vtlačeny cvoky bot. Tolik můj přítel postřehl, než ho sirka pálila v prsty; ale zrovna než ji pustil, zpozoroval cosi jiného, což jej přimělo, by otevřel schránku a rozžehl novou sirku: a tu viděl koneček halířové svíčky, vyčnívající ze země, do níž byla vtlačena, a jiný kousek svíčky smačkaný v kuličku. Zdvihl první zbytek a rozsvítil jej a spatřil tuto neuvěřitelnou věc. Na měkkém okraji hlíněného žlabu, na místě, jehož se okované boty nedotkly, byla zcela jasně otištěna stopa dětské bosé nožičky, jako by děťátko bylo stálo ve žlabu či v jeslích, s jednou nožičkou dole, s druhou na okraji.

„Nevím, co si o tom vy myslíte, ale vím, co o tom myslel můj přítel a co sám o tom myslím. Ale než šel domů, zašel nejprve do chatrče, kde bydlel hoch, a zastal jej jak obyčejně uvázaného v koutě, s babičkou podřimující před ohněm. Hoch nedělal nic než frkal a dupal; a babička věděla jen to, že před desíti minutami se přihnul a běžel přímo do svého kouta, jak obyčejně. Statkář se tázal, měl-li chlapec svěřeno něčí dítě; ale babička pravila, to že není možno.

A opravdu ani později neslyšel slova, že by něčí dítě bývalo bylo pohřešováno toho večera.

„Potom než se vrátil domů, zastavil se v kostelku, již vystrojeném na svátky, a tam ve vůni cesmínové a tisové ve vzduchu kolem sebe a v záři svíčky u oltáře, kde kostelník zametal, velebil Svaté Dítě, jehož Narození se slavilo a jež se nešťtílo ležeti v jeslích a přijímati klanění hovádek v stáji.

„Druhého dne dopoledne jda z kostela zašel znovu do lomu se svým přítelem, aby mu ukázal, co viděl; ale jesle a cesmínové bobule a smačkaná svíčka byly ty tam, a nebylo tam viděti nic než železnou skobu a plochu tvrdě a rovně udupanou“.

Přišli jsme již ke smrkové aleji, jež vedla k domu — i obrátili jsme se a vešli zahradní brankou.

„Příběh ukazuje, jak se zdá“, dodal kněz, „že rozum nemá valně činiti s poznáním Boha, a že Bůh ty věci, které skrývá moudrým a opatrným, zjevuje děťátkům.

POCESTNÝ.

„Jsem udiven, nikoli tím, že Pocestný se vrací z té Říše, ale že se vrací tak zřídka.“

Poutníková cesta.

JEDNOHO z těch večerů, když jsme spolu seděli po jídle před velikým otevřeným krbem ve středním pokoji domu, rozhovořili jsme se o tom starém námětu — poměru Vědy k Víře.

„Není divu“, pravil kněz, „jeví-li se jejich závěry nesrovnalými plýtkým duchům, kteří se domnívají, že na obou stranách byla řečena poslední slova; neboť jejich hlediska jsou různá. Vědecký názor jest, že nejste oprávněn pouštět se ani o vlas dále před svou rozumovou zřejmost; náboženský názor jest, že chcete-li, abyste našel něco hodného poznání, dlužno, aby víra vaše byla vždy o něco před vaší zřejmostí; dlužno postupovati jako po žebříku. To jest

základ příslibení našeho Pána: „Čiňte, jako by to bylo pravda, a světlo vám bude dáno“. Vědec zase praví: „Neopovažuj se pouštět se do ničeho, leč až ti dáno světlo“. Různost mezi methodami tkví, jak patrně, v tom, že Náboženství připouští srdce a celého člověka k svědectví, kdežto věda připouští jen hlavu — zřídka i smysly. Jistě přece evidence zkušenosti jest na straně Náboženství. Každý opravdově veliký čin bývá vnuknut motivy srdce a nikoli motivy hlavy; citem a vášní, nikoli výpočtem probabilit. Bývají tedy tajemství Boží odhalena těmi, kteří první na ně ženou útokem. „Království Nebeské trpí násill; a násilný mocí ho dobývá.“

„Tak třeba“, pravil dále za chvíli, „vědecké mínění o zakletých domech jest, že není žádné evidence, leč ta, kterou možno vysvětliti telepathií, jakýmsi čtením myšlenek. Proniknete-li však ten nátěr vědeckého myšlení, nyní tak obecný, naleznete, že daleko největší část lidstva stále v ně věří. Prakticky ani jeden z nás opravdově nepřijímá vědeckého názoru jako dostačujícího.“

„Dostalo se vám samému někdy zkušenosti tohoto druhu?“ tázal jsem se.

„Dostalo“, pravil kněz, usmívaje se, „jste jist, že se tomu nebudete smáti? Nic není obecnějšího než považovati takové věci za něco pro

obveselenou, a toho nesnesu. Každý takový příběh jest zasvěcen jistě aspoň nějaké osobě, a proto náleží jen lidem úplně uctivým.“

Ujistil jsem ho, že nebudu na jeho příběh pohlížeti s nevážností.

„Dobrá“, odvětil, „nemyslím toho ani do vás, i povím vám jej. Událo se to před několika málo lety. Začalo se to takto:

„Jeden můj přítel byl, a dosud jest, farářem jistého kostela v Kentu, jehož nebudu jmenovati; ale jest to na dvacet anglických mil od Kanterbury. Farnost přišla do rukou katolických již mnoho let před tím. Den dva dni před vánocemi dostal jsem, v tomto domě, od přítele telegram, že byl náhle zachvácen velmi zlou influencí, která řádila tehdy v Kentu; i žádal mne, bych tam přijel, možno-li hned, a zastupoval jej přes vánoce. Zrovna nedávno před tím jsem nechal činné služby pro vzrůstající se churavost, ale nebylo možno odepřítí naléhavé jeho prosbě; Parker tedy sbalil, čeho bylo třeba, a jeli jsme spolu nejbližším vlakem.

„Uzřel jsem přítele opravdu nemocného a nadobro neschopného nějaké práce, i ubezpečil jsem ho, že ho úplně zastanu a že se nemá čeho obávati.

„Příštího dne, ve středu, na Štědrý Den, šel jsem do kostelíku zpovídat. Byl to pěkný starý

kostel, třebaš maličký, a plný zajímavostí: starý oltář byl znovu postaven; stál na vyvýšeném prostranství, na něž vedly schody; a skříňka na horním konci svatyně byla upravena na schránku Nejsvětější Svátosti, na místo staré visící pyxidy. Nejzajímavějším však objevem v kostele byla mi stará zpovědnice. V nižší polovici mříže na dolní straně byl čtyřhranný otvor, vyplněný dubovou vložkou; ale jistý znalec starých památek, jehož přítel žádal, aby prozkoumal kostel, se vyslovil, že to bez pochyby bylo místo, kde se v dobách před Reformací zpovíдало. Bylo to tedy obnoveno a vráceno svému dřívějšímu účelu; a nyní na Štědrý Den jsem seděl v presbytáři v šerém vonném světle, zatím co kající přicházeli a klekali po boku mříže na schod a zpovíдали se starým otvorem.

„Vím, že to jest veliká plýtkost, ale nikdy nemohu pohleděti na nějaké staré nářadí bez zvláštního záchvěví při pomyšlení, že to bylo tak nasyceno lidskými dojmy; ale myslím, že tato stará zpovědnice mne dojala nade vše, co jsem kdy spatřil. Otvůrkem tím prošlo tolik tisíc hříchů, těžkých i lehkých, zatížených lítostí; a zase Božskou směnou za tato břemena vracel se balsám krve Spasitelovy. „Viz! dvěře otevřené do nebe“, jimiž lze vésti ten zvláštní trh hříchův a milosti — milosti natlačené a přeplývající, dané

v srdce záměnou za hřích! *O bonum commercium!*“

Kněz na chvíli umkl, s očima planoucíma. Potom začal dále.

„Nuže Hod Boží a tři další svátky uplynuly velmi šťastně.

„V neděli večer po službách Božích vyšel jsem ze sakristie a viděl jsem čekající děvčátko. Když jsem se jí tázal, čeká-li na mne, pravila mi, že její otec a jiní z její rodiny by rádi přišli příštího večera asi o šesté hodině ke zpovědi. Měli v domě influenci, i nemohli dříve; ale otec hodlal následujícího dne do práce, cíť se už hodně zdravějším, i mínil přijít, bude-li mi to vhod, i s několika dětmi ke zpovědi zítra večer a ráno potom k Příjímání.

„Přišlo pondělí, i sloužil jsem Svatou Obět, jak obyčejně, a přebyl jsem dopoledne skoro celé s přítelem, který se již mohl posadit a dosti hovořit, ač s lůžka ještě nesměl.

„Dopoledne vyšel jsem si na procházku.

„Celé to dopoledne ležel mi na duši jakýsi útlak, jakého jsem málokdy pociťoval; byl zvláštního druhu. Každá duše snaží se, byť i chudě, sloužit Bohu, zná ze zkušenosti tyto potíže, jimiž náš Pán zkouší a utvrzuje Svoje; ale toto nebylo nic takového. Jakýsi prvek děsu v tom byl, jako by hrozilo něco zlého.

„Když jsem na své procházce kráčet silnicí, útlak ten rostl. Nezdálo se mi, že by bylo nějakého důvodu fysického pro to, co jsem pociťoval. Byl jsem zdrav, a počasí bylo příjemné; vzduch a pohyb toho přece nepůsobily. Posléze jsem se obrátil, asi o půl čtvrté, u hraničníku, jenž ukazoval šestnáct mil od Kanterbury.

„Zastavil jsem se na chvíli, dívaje se k jihovýchodu, a viděl jsem, že v dáli na obzoru se kupí těžké mraky; i vydal jsem se domů. Cestou slyšel jsem z daleka dunění, jako vzdálených děl, i myslil jsem nejprve, že na jihu jest nějaká přímořská pevnost, kdež se koná dělostřelecké cvičení; ale brzy jsem pozoroval, že to bylo příliš nepravděelné a táhlé, aby to byla dělová střelba; a tu s jakýmsi pocitem úlevy jsem přišel k závěru, že to jest vzdálené hřmění, neboť jsem cítil, že stav ovzduší by vysvětlil ten útlak, jenž mne tak znepokojoval. Hřmění zdálo se blížit, ozvalo se silněji třikrát nebo čtyřikrát a ustalo.

„Ale úlevy jsem necítil. Když jsem přišel domů, chvílku po čtvrté, Parker mi přinesl čaj, a potom jsem usnul na lenošce před ohněm. Probudil jsem se po zmateném a kormutlivém snu, když mi Parker přinášel kožich a pravil mi, že jest čas, bych se dostavil do kostela. Nemohl jsem si vzpomenouti, co se mi snilo, ale bylo to neblahé a vzbuzovalo to zlé předtuchy,

a se stopami toho stále na mně lpějícími hleděl jsem na Parkera s jakousi bázní, jak stál mlčky u mé lenošky, drže kožich.

„Kostel stál jen několik kroků od fary, neboť zahrada a hřbitov spolu sousedily. Když jsem vyšel se svítilnou, kterou mi Parker rozsvítil, vzpomínám si, že jsem slyšel od jihu za vsí dusot koňských kopyt. Kůň zdál se páditi tryskem, ale náhle hlomoz za zdí zanikl.

„Vešed do kostela viděl jsem, že kostelník rozsvítil jednu nebo dvě svíce, jak jsem ho byl vybídl, a rozeznával jsem právě obrysy tří neb čtyř lidí, klečících v horním křídle.

„Připraviv se, sedl jsem si na stoličce za mřížovou stěnou, na místě, jež jsem popsal; a tu dělník a jeho dítky přicházeli po sobě a zpovídali se. Vzpomínám si, že jsem cítil znovu, jako na Štědrý Den, zvláštní kouzlo toho starého místa pokání, tak dýšícího Bohem i člověkem, v jejich nejjemnějších vlastnostech, Spasitele a kajícíka; a červené světlo, hořící jako zářící květ ve tmě přede mnou, připomínalo mi, jak Bůh opravdově má stánek mezi lidmi a jest jejich Bohem.

„Nevím nyní, jak dlouho to trvalo, uslyšel jsem koňský dusot znovu, ale tentokrát ve vsi zrovna za hřbitovem; po té znovu náhle ticho. Naráz však prudký vítr dokořán vyrazil dvéře,

a svíčky kapaly a plápolaly průvanem. Jedno děvče šlo a zavřelo dvěře.

„Hoch, který klečel u mne, právě se dozpovídal, dostal rozhřešení a šel dolů do kostela, a já čekal na dalšího, nevěda, kolik jich jest. Vyčkav asi dvě minuty, obrátil jsem se na stolici a chystal jsem se vstáti, soudě, že už nikoho není, leč v tom jakýsi hlas ostře zašeptal otvorem jednu větu. Nepostihl jsem slov, ale myslil jsem, že to jest obyčejná formule prosby o požehnání, i dal jsem požehnání a čekal jsem, poněkud udiven, že jsem neslyšel kajícího přicházeti.

„V tom hlas začal znovu.“

Kněz se zastavil a hleděl kolem sebe, a bylo viděti, že se poněkud chvěje.

„Nechtěl byste raději nevyprávěti dále?“ pravil jsem. „Myslím, že vás to rozčiluje.“

„Nikoliv, nikoliv“, pravil; „zcela dobře tak, ale bylo to velmi strašné — velmi strašné.

„Nuže, hlas začal znovu zřetelným živým šepotem, ale zvláštní jest, že jsem sotva slova rozuměl; jen zrovna některý výraz tu a tam, jako jméno Boží a naší Paní jsem postihl. Mezi nimi jsem zaslechl několik starých francouzských slov; *le roy* přicházelo pořád znovu a znovu. Nejprve jsem myslil, že to asi jest nejodlehlejší forma nářečí mně neznámého; potom jsem

usuzoval, že to bude hodně starý člověk hluchý, neboť když jsem se pokoušel po několika větech vysvětliti mu, že nerozumím, kajícík toho ani nedbal, ale šeptal dále rychle bez přestávky. Náhle jsem postřehl, že jest ve strašném stavu duchovním; hlas se trhal a vzlykal a zase téměř bědoval, ale stále v tom zřetelném šepotu; potom s druhé strany mřížoví bylo slyšeti prsty pracující a pohybující se úzkostlivě, jako by se domáhaly vpuštění u nějakých zuzamykaných dveří. Posléze chvílku bylo ticho a potom patrně nějaká závěrečná formule byla opakována, a hlas postupně slábl, až ustal. Potom když jsem vstával, míně obejít a vyložit, že jsem nemohl porozumět, ozvaly se od kajícíka jeden nebo dva zřetelné vzdechy. Vstal jsem rychle a díval se vrchní částí mříže, a již tam nebylo nikoho.

„Nemohu vám dátí poněti, jak jsem tím byl zděšen. Stál jsem, hledě ztrnule, myslím, na prázdný schod nějakou vteřinu, a možná, že jsem i něco řekl hlasitě, neboť jsem slyšel hlas od konce kostela.

„Volal jste, pane?“ Stál tam kostelník s klíči a s lucernou, čekaje, že zamkne.

„Stál jsem ještě chvíli bez odpovědi, po té jsem promluvil; můj hlas mi však zněl podivně v uších.

„Jest tu ještě někdo, Williame? Odešli už všichni?“ nebo cosi takového.

„William vzal lucernu a rozhlížel se po tmavém kostele.

„Nikoliv, pane, není tu nikoho.“

„Šel jsem prostorem před oltářem k sakristii, ale když jsem byl v půli cestě, náhle znovu v tiché vsi vyrazil zoufalý cval koně.

„Tam! tam!“ zvolal jsem, „slyšíte to?“

„William šel do předu kostela ke mně.

„Jste churav, pane?“ pravil. „Zavolati vašeho sluhu?“

„Úsilně jsem se přemohl a pravil mu, že nic mi není; ale on naléhal, bych se dal dovést domů; nebyl jsem rád, že jsem se ho tázal, slyší-li cval koně, neboť konec konců, myslil jsem, možná že nebylo žádné souvislosti mezi tím a hlasem, který šeptal.

„Cítil jsem se velmi otřesen a rozčilen; a po večeři, kterou jsem ovšem odbyl o samotě, myslil jsem, že půjdu co nejdřív na lože. Cestou vzhůru však jsem nahlédl na několik minut k svému příteli. Zdál se velmi zářící a naladěný do hovoru, i stál jsem mnohem déle, než jsem mínil. Nepravil jsem ničeho o tom, co se přihodilo v kostele, ale poslouchal jsem ho, jak vyprávěl o vsi a okolí. Na konec, když jsem se už chystal přát mu dobré noci, pravil něco asi takového:

„Ovšem nesmím vás zdržovati, ale zatím, co jste byl v kostele, přemýšlel jsem o staré historii, již vyprávějí kronikáři o tomto místě. Přišel prý sem jeden z vrahů Svatého Tomáše Becketa, právě ve večer vraždy. Jest to právě dnes, jak víte, a proto jsem si na to asi vzpomněl.“

„Když toto mluvil přítel, moje staré srdce se divě rozbušilo; ale s velikým napětím sebevlády jsem mu pravil, že bych rád slyšel tu historii.“

„Oh, není příliš co vyprávěti“, pravil přítel; „a neví se, který to zrovna byl; ale byl prý to buď jeden ze čtyř rytířů nebo jeden ze zbrojnošů.“

„Ale jak přišel sem?“ tázal jsem se, „a proč?“

„Oh! myslí se, že byl ve strachu o svou duši a že se sem přihnul, aby dostal rozhřešení, což ovšem bylo nemožno.“

„Ale povězte mi“, pravil jsem, „přišel sem sám, nebo jak?“

„Nuže, víte, po vraždě vyloupili Arcibiskupův dům a stáje: a tento prý uchwátí jednoho z nejhbitějších koní a pádil jako šílenec, nevěda kam; a přihnul prý se sem do vsi a do kostela, kdež byl kněz: a později sedl naň zase a jel dále. Kněz ten prý též jest pohřben kdesi u oltáře, tuším. Vidíte, že jest to historie velmi nejasná a málo vážná. Též se vypravuje, jak víte,

že u Brány Mallingské jeden z rytířů přespal noc po vraždě.'

„Neříkal jsem už nic; ale myslím, že moje vzezření bylo podivné, neboť přítel se na mne zahleděl s jakousi úzkostí a kázal mi pak, ať jdu na lože; i vzal jsem svou svíci a šel jsem.

„To tedy“, pravil kněz, obraceje se ke mně, „jest ten příběh. Netřeba, bych vám říkal, že jsem se dosti napřemýšlel o tom od té doby: a jen dvě theorie se mi jeví uvěřitelnými, a dvě jiné, které by se bez pochyby rády člověku vetřely, jeví se mi neuvěřitelnými.

„Předně, řekněte třebas, že jsem byl zřejmě chorý: můj předchozí útlak a sen že to vyvolal, a že tedy jsem si to celé vysnil. Chcete-li takto mysliti, — dobrá, myslete si tak.

„Za druhé, řeknete možná s Psychickou Výzkumnou Společností, že to celé bylo přeneseno z mozku přítele do mého; že jeho mozek byl ve stavu činném, můj v passivním, nebo něco takového.

„Tyto dvě theorie by se nazvaly ‚vědeckými‘, kterýmžto výrazem se míní, že nejsou ani o vlásek před fakty, s kterými rozum, ubohý nástroj, při nejlepším chudý, jest schopen se zabývati. A tyto dvě theorie ‚vědecké‘ zplozují, pracuje-li se s nimi, nové potomstvo nerozluštitelných nesnází.

„Nebo se postavte do světa duchovního a užijte schopností, které vám dal Bůh ke stykům s tímž světem, a tehdy nebudete již bezradně zmltán, a váš rozum se nebude déle přepínati zabýváje se tím, k čemu ani nebyl stvořen. A řeknete, myslím, že raději se přikloníte k jedné z těchto dvou teorií.

„Předně že lidské vzrušení má moc působiti na přírodu neživou nebo pronikati ji. To ovšem jest jen starý známý svatý princip všeho stvoření. Výrazy vaší tváře na příklad, způsobené přeměnou chemických částic, z nichž jest složena, mění se s vašimi měnicími se vzrušeními. Možno tedy říci, že prudké záchvaty záští, vzteku, hrůzy, výčitky toho nešťastného vraha před sedmi sty lety se skombinovaly v silné duchovní fluidum, jež se vsáklo tak hluboko do téhož místa, kam to vše bylo vylito, že za jistých okolností se to reprodukuje. Fonograf třebaž jest dosti hrubou paralellou, kdy chvění zvuková přenášejí se nejprve v meze vosku a potom se znovu vynořují jako chvění, když jisté podmínky se splní.

„Nebo za druhé, zůstaňte staromódní a prostý a řekněte, že nějakým zákonem, neobsáhlým a neúprosným, nad naše chápání, osobní duch toho člověka jest připoután na to místo a povinen za své hříchy pykati znovu a znovu,

rok co rok, usiluje vysloviti svou trýzeň a vyžádati si odpuštění, bez možnosti dosíci ho. Nevíme sice, kdo to byl; byl-li to některý z rytířů, kterým se později dostalo rozhřešení, od Boha snad nepřijatého; nebo některý ze zbrojnošů, kteří při vraždě pomáhali a kteří, jak praví anonymní kronikář, *„sine confessione et viatico subito rapti sunt“*.

„Není v tom, myslím, nic materialistního, věřili se, že duchovní bytosti bývají nuceny projevovali se v mezích času a prostoru; a že příroda bezdušná, právě tak jako oduševněná, bývá svodičem neviditelná. Argumenty proti takovým možnostem byly jistotně jednou pro vždy umlčeny, pro křesťany aspoň, Vtělením a systémem Svátostí, čehož všechn základ jest v tom, že Nekonečné a Věčné se projevilo jednou, a projevuje stále, ve formách přírody neoduševněné, v mezích času a prostoru.

„Hledíc k druhému stanovisku, netřeba snad ani připomínati, že bouře nad Kanterbury strhla se v ten den a v tu hodinu, kdy vskutku zavražděn byl svatý Arcibiskup.“

BOLESTI SVĚTA.

**„...quell' ombre orando, andavan sotto il pondo
simile a quel che talvolta si sogna,
disparmente angosciate tutte a tondo
e lasse su per la prima cornice,
purgando le caligine del mondo.“**

Il Purgatorio.

V DALŠÍCH dnech jsem se více ubezpečil o svém příteli. Parker mi pravil, že jest patrné, jak okrál od té, co jsem přišel: a stín v jeho očích zdál se poněkud rozjasněn. Na Štědrý Den navštívil ho farář, a po čaji zavřeli se spolu asi na hodinu do kaple; starý pán se asi zpovídal. Toho večera zdál se zářiti více než kdy a vyprávěl mi po večeři příběh za příběhem staré vzpomínky z doby svého dětství.

Na Boží Hod ráno slavil Svatá Tajemství, jak obyčejně, v kapli, a já jsem přijal Tělo Páně od něho. Potom jsme jeli kočárkem do kostela, a to bylo naposled, co starý pán byl viděn veřejně. Budil ve vsi neobyčejnou zvědavost, ja-

kož i úctu a lásku, a pozoroval jsem podél lavic, když jsme šli na svá místa do předu, čeření účasti.

Na večer Božího Hodu dal připravit v čeledníku vánoční stromek; ale nahlédli jsme tam jen na chvíli, když veselí bylo v nejlepším, a on kynul jednomu dvěma dětem, jež naň právě popatřily, i viděl jsem celou jeho tvář planouti radostí a něhou, a po té jsme se vrátili ke krbu v sednici.

Jitro na Sv. Jana ukázalo se zachmuřeno a tíživo. U snídání bylo třeba rozžehnouti svíce, a starý pán se zdál znovu neobyčejně změněn a sklíčen. Sotva vůbec mluvil, a patřil na mne téměř nevhlídně, jako zmořené dítě, když se mi nepodařilo na ponejprv zhasiti líhovou lampu.

Celý den chmury venku jako by byly houstly, slunce zapadalo na siné obloze, pruhované indigem, a zdvihal se vítr.

Starý pán po několika slovech se odebral do svého pokoje brzy po večeři, a zvěděl jsem od Parkera, jenž za chvíli vešel, že pána nadmíru mrzela jeho nezdvořilost, ale že se necítil k hororu a mínil záhy na lože, že by byl potěšen, kdybych se toho večera pobavil sám. Ale já též jsem šel brzy nahoru, cítě jakousi nevolnost.

Nad schodištěm v severním křídle domu byly troje dveře; prostřední do kaple, dveře na pravo,

do nichž se šlo po dvou dosti vysokých schůdkách, vedly do pokoje knězova; na levo naproti byl můj pokoj. Když jsem vystoupil, pozoroval jsem, že zpod dveří kaple prosvítá světlo, a že jeho vlastní dveře jsou dokořán, neboť bylo viděti kmitající se světlo krbu ze vnitř. Zastaviv se, zřel jsem Parkera, přecházejícího chodbou, i zavolał jsem naň potichu.

„Ano, pane; jest úplně zdráv, myslím“, odpovídal na moji otázku. „Jest nyní zrovna v kapli a půjde přímo na lože. Pravil mi též právě, bych vás požádal, posloužil-li byste mu zítra ráno“.

„Ovšem“, pravil jsem; „ale jste jist, že bude moci s lůžka? Nebyl dnes po celý den svůj“.

„Dobře, pane“, pravil Parker; „přičiním se co nejlépe přemluvit ho, by zůstal na loži, a oznámím vám, zdařilo-li se mi to, ale pochybuji, dá-li si pán říci“.

Přecházejí mimo dveře do kaple k svému pokoji, slyšel jsem odtamtud slabé zvuky hlasu a několik slov, kterých nemohu napsati.

Než jsem ulehl, slyšel jsem, jak se dveře kaple otevřely, jak někdo šel po schůdkách naproti a jak se dveře zavřely. Ve chvíli však se otevřely znovu; a po té někdo zaklepal na moje dveře.

„To jsem jen já, pane“, pravil hlas Parkerův. „Smím s vámi promluvit minutku?“ a vešel se svíčkou v ruce.

„Nejsem s pokojem o něho, pane“, pravil. „Ale nedal mi, abych spal u něho, jak jsem ho žádal. Přicházím tedy požádat vás, nechal-li byste mne lehnout si na vaši pohovku. Nerad bych ho nechal samého. Moje světnice jest na druhém konci domu. Omluvte mne, žádal-li jsem vás, oč nenáleželo. Ale nerad bych spal na chodbě, neboť třebas by vyhlédl a uviděl by mne, a nelíbilo by se mu to“.

Souhlasil jsem ovšem, téměř žádoucně, neboť cítil jsem sám jakousi zvláštní nepohodlnost a opuštěnost.

Parker šel zticha dolů a přinesl si nějakou houni a polštář a potom s velikými omluvami si lehl na pohovku u okna. Moje postel stála na druhém konci dlouhého úzkého pokoje pod šikmoustranou střechy. Shasl jsem ihned svíčku, a v pokoji bylo tma.

Nemohl jsem nejprve usnouti. Bylo mi úzko o mého přítele a ležel jsem, lapaje nejjemnější zvuk z chodby. Ale tvář Parkerova, jak jsem ji viděl, když stál se svíčkou v ruce, ubezpečovala mne, že též bude na stráží. Vítr nyní zase potichl. Jen po chvílích zadul a oťrásl tabulemi, zalitými olovem. Pomalu jsem dřímал a později jsem, myslím, usnul, a zdálo se mi něco.

Viděl jsem se ve snu stále ve svém pokoji, leže na lůžku, ale pokoj jako by byl osvětlen světlem,

jehož zdroje jsem se nemohl dohadnouti. Záclony, zdálo se mi, nebyly již spuštěny přes okna, nýbrž odhrnuty, a světlo z mého pokoje padalo znatelně na tabulky okenní. Zdálo se mi, že sedím na lůžku číhaje na něco z okna, něco, co mne zděsí, když to přijde. Ale jak jsem tak číhal, zadul vítr a šlehl, soudíc dle zvuku, silnou větví břečtanovou do okna. Potom znovu a znovu dul, ale šum byl čím dál určitější. Nebylo viděti za oknem nic, ale ozýval se neustále třepot a klepot, jako tisíce prstů. Potom jeden nebo dva suché listy se zvlřily, dorážely chvíli na sklo a zase odvířily. Zdálo se mi, jako by větev břečtanová a listí se dovolávaly, aby byly vpuštěny pod střechu z toho divého vichru venku. Děsil jsem se jejich dorážení a pokoušel jsem se ve svém snu zavolati Parkera, o němž jsem byl v domněnání, že jest stále v pokoji, a v zápase tom jsem se probudil, a v pokoji bylo tma. Nikoliv, když jsem se rozhlížel, nebylo zcela tma. Na podlaze ležel pruh světla ode dveří. Postupně jsem se ujišťoval, že dveře jsou otevřeny; po té jsem ucítil průvan kolem rohu v nohách svého lůžka. Vstal jsem a zavola jsem jemně Parkera. Nedostalo se mi však odpovědi. Slezl jsem potichu s lůžka a šel jsem pokojem tam, kde jsem zřel temné obrysy pohovky. Když jsem se přiblížil, klopýtl jsem o houni a pak

jsem ucítil polštář též na podlaze. Natáhl jsem ruce téměř instinktivně dolů a ucítil jsem, že pohovka jest ještě teplá, ale Parkera tam nebylo. Vyhlédl jsem tedy ze dveří. Chodba byla osvětlena olejovou lampou, a její světlo padalo na dveře knězovy. Byly téměř zavřeny, ale bylo slyšeti tlumené hlasy.

Oblékl jsem si župan a obul trepky a vyšel jsem. Téměř zároveň dveře naproti pootevřely se více a vyhlédla odtud tvář Parkerova, bledá a ustrašená. Když mne zahlédl, hbitě vyšel a sestoupil po schůdkách, kývaje na mne; ale jak jsme se setkali, jasný vysoký hlas se ozval z pokoje knězova.

„Parkere, Parkere! řekněte mu, ať sem přijde — ihned — ihned. Neopouštějte mne“.

„Pojďte, pane, pojdte“, pravil Parker zřetelným šepem ke mně, strkaje mne ke dveřím. Vystoupil jsem rychle po dvou příkrých schodcích a vešel jsem, Parker za mnou, a slyšel jsem ho zavíratí potichu dveře.

Po mé levici stála tam vysoká zástěna a za ní bylo lůžko, s hlavou v koutě pokoje; krb byl blízko postele a hořelo v něm. Obešel jsem hbitě stěnu, a uzřel jsem kněze, sedícího na loži. Měl na ramenou plenu a na hlavě čepičku. Oči jeho byly široké a svítlící, a hleděly na mne téměř nechápavě. Ruce měl pod pokrývkou. U hlavy

lůžka stál okrouhlý stolek a na něm dvě hořící svíčky ve stříbrných svícnech. Přitáhl jsem si židli od stolu a sedl jsem si.

„Příteli můj“, pravil jsem, „co jest vám? Nemůžete spát?“

Nedal mi přímo odpovědi, ale hleděl přes mne po pokoji a potom upřel oči na konec lůžka.

„Bolesti světa“, pravil, „a bolesti pod zemí. Ty na mne nyní přicházejí, protože jsem jich nechápal aniž pro ně plakal“.

A po té pozdvihl lehce oči, vybavil ruce a sepjal je na pokrývce. Položil jsem svou ruku na jeho ruce.

„Měl jste větší dar než ten“, pravil jsem. „Znal jste za to radosti světa“.

On mne nedbal, nýbrž hleděl smutně před sebe, ale neodtáhl rukou.

V tom náhle zadul venku vítr, a zároveň v tom koutě vzdáleném od okna plameny svíček se nachýlily na jednu stranu a v komíně nenadále zasténalo.

Kněz rozepjal ruce, a moje ruka sklesla náhle na pokrývku. Vztáhl levou ruku, stále se chvějící, k oknu a ukazoval na ně mlčky, hledě při tom přes moji hlavu.

Téměř instinktivně jsem se otočil k dlouhému nízkému oknu a díval jsem se. Leč záclony byly

spuštěny přes ně: právě se hýbaly a vlnily průvanem, ale nebylo tam nic viděti. Slyšel jsem smrky třesoucí se a sténající venku jako rozbouřené moře.

Po té začal dlouhou divou řeč, brzy šeptem, brzy vyrážeje cosi jako skřeky.

Parker přiběhl od vchodu, kdež čekal neviděn, a přistoupil za mne, stlsněn a zděšen. Chvillemi jsem neslyšel, co kněz mluví: mručel sám sobě: mnohému z toho jsem nemohl porozuměti: a k něčemu z toho nemohu se odhodlati, bych to napsal — tak posvátné to bylo — tak odhalující jako vniterný život, skrytý s Kristem v Bohu.

„Bolesti světa“, zvolal znovu; „ty volají mi u okna, u okna tvrdého starce a zpronevěřilého kněze... jenž je zradil políbením... Ah, Svatá Neviňátka, co jste vytrpěla! Neviňátka lidská a ptačí i zvířecí a květná; a já jsem si šel svou cestou nebo seděl doma na výsluní; a nyní přicházejí volající na mne, bych se za ně modlil. Jak málo jsem se modlil!“ Tu vyrazil proud tklivé modlitby za všechno trpící. Zdálo se mi, když se modlil, jako by vítr a smrky byly utichly. Po té začal znovu:

„Jejich bledé tváře hledí sem oknem; ani záclony jim nezabrání. Jejich jemné prstíky klepají a žadoní. A já jsem zavřel své srdce této

bolesti a nemohu ho otevřít, bych je tam vpus-
til... Tu jest tvář psa, který trpěl — jeho zuby
jsou bílé, ale jeho oči jsou sklenné a jeho jazyk
vyplazen... Tam jest růže s provlhlými lístky
— růže, které jsem si nevšiml. Hle, jak ji vtr-
ubil... Bolesti světa!... Tu přicházejí duše z pod-
zemí, volající o někoho, aby je vysvobodil a
pomohl jim vzhůru — duše, na které všichni
zapomněli, a já, hlava hříšníků... Žil jsem příliš
v sladkosti Boží a zapomínal jsem jeho bolesti“.

Pak se obrátil k ebenovému a stříbrnému
kříži, jenž visel na stěně po jeho boku, a hleděl
naň mlčky. Potom znovu vyrazil v útrpnou mo-
dlitbu k Spasiteli světa, prose Ho pro Jeho Ago-
nii a Krvavý Pot, pro Jeho Kříž a Umučení, aby
pomněl všeho trpícího. Modlitba ta, již jsem
slyšel, poskytla mi záblesku do tajemstev, o ja-
kých jsem ani nesnil; do tajemství jednoty Kri-
stovy a Jeho údův, jednoty utrpení. Tyto veliké
skutky, které, díky Bohu, znám nyní více, vy-
stupovaly ze srdce tohoto starce ohnivými pa-
prsky proti tmavé bolesti, jež jako by byla na-
plnila světnici.

Po té náhle se obrátil na mne, a jeho oči tak
pronikaly moje oči, že jsem je sklopil, zatím
co jeho slova mne šlehala.

„Vy, můj synu“, pravil, „co vy jste učinil,
abyste pomohl našemu Pánu a Jeho dítkám?

Bděl jste, nebo spal? Nemohl jsi bděti se mnou jedné hodiny? Jakou částkou jste přispěl k Vtělení? Věřil jste za ty, kteří nemohli věřit, doufal jste za zoufalci, miloval jste a klaněl jste se za chladné? A nechápal-li jste toho ani nečinil, vítal-li jste aspoň utrpení, které by vás bylo sjednotilo s nimi? Litoval jste jich přece? Nebo skryl jste své tváře z bázně, aby vás to příliš nebolo? Ale co jsem já, abych mohl vyčítati?“ Tu jal se znovu prudce sebe obviňovati.

V té chvíli Parker se nachýlil přese mne a šeptal:

„Zemře, pane, myslím, nezmůžete-li, aby se upokojil“.

Starý pán to zaslechl a obrátil se téměř hněvivě.

„Upokojiti se?“ zvolal, „když svět jest tak neupokojen! Mohu si odpočívati, myslíte, když ti jsou u mého okna?“ Potom s hlasitým výkřikem: „Ah, jsou ve světnici. Hledí na mne ze vzduchu! Nesnesu toho“. A zakrýval si tvář svýma starýma útlýma rukama a krčil se ke zdi.

Vstal jsem se židle, rozhlížeje se. Zdálo se mé fantasii, jako by tam byla jakási neobyčejná Návštěva, naplňující místnost. Zdálo se mi, když jsem se obrátil, jako by hemžící se tváře rychle se odtahovaly nad zástěnu a za ni. Obraz na stěně nahoře se zdvihal a zase klesal jako dveře,

jako by nechával něco ublíhati. Pokrývka, jež byla poněkud zmačkána, jak starý pán sebou hýbal, vlnila se jemně, jako by někdo býval seděl na posteli a nyní vstal. Slyšel jsem též Parkera za sebou, jak rychle dýchá sevřenými zuby. Vše to jsem postřehl v okamžik; pak jsem ihned se sklonil přes lůžko ke knězi a položil mu ruku na rámě. Buď on nebo já jsme se chvěli; cítil jsem to, jak jsem se ho dotkl.

„Můj drahý příteli“, pravil jsem, „nepoložil byste se klidně na chvíli? Ani si nepomyslete, jak nás oba trápíte.“

Ještě jsem dodal slovo dvě slova, domýšlivě, cítil jsem to, v přítomnosti tohoto starého muže, který měl tolik poznání o Lásce Boží a o Utrpení našeho Spasitele.

Náhle odtáhl ruce a zahleděl se na mne.

„Dobře, dobře,“ pravil; „ale vy nechápete. Já jsem kněz.“

Sedl jsem si zase. Přemáhal jsem úsilovně třesení, jež se mne zmocňovalo. On stále mne střehl. Po té pravil klidně:

„Bude brzy ráno?“

„Ještě není dvanáct, pane“, pravil hlas Parkerův, stále za mnou.

„Budu tedy ještě chvíli bdíti a modliti se“, pravil starý pán. „Ráno přichází radost.“

Potom zcela klidně se obrátil, sňal kříž s hřebíku, políbil jej a zase pověsil. Potom si zase položil obě ruce na tvář a zůstal tiše.

Vítr venku jako by byl uléhal. Ale kdykoliv přece zasténal v komíně nebo u okna, kněz sebou poněkud trhal, jako by náhlá bolest se ho byla dotkla.

Byl podepřen peřinami za zády a za hlavou, na nichž pohodlně spočíval. Po několika minutách spustil ruce a sepal je na klíně. Oči měl zavřeny a zdál se dýchat pravidelně. Doufal jsem, že tedy usne. Ale jak jsem se obrátil pošeptat něco Parkerovi, způsobil jsem asi šumot, neboť když jsem se podíval na sluhu, nevšímal si mne, nýbrž patřil na svého pána. Obrátil jsem se zase a viděl jsem, že oči starcovy jsou upřeny přímo na mne.

„Ano“, pravil, „jděte a spěte; proč jste zde? Parkere, proč jste ho sem pouštěl?“

„Probudil jsem se a přišel jsem sám“, pravil jsem. „Parker mne nevyrušil.“

„Dobře, vraťte se nyní na lože. Posloužíte mi ráno?“

Pokoušel jsem se říci něco o tom, že nebude vhodné, aby vstával, ale odmítl to.

„Nemůžete pochopit“, pravil klidně. „To jest mou jedinou nadějí a vyvážnutím. Ráno přichází radost. Jest mnoho duší zde i jinde, které če-

kají na tuto radost, a nesmím jich zklamat. A já též“, dodal něžně, „vyhlídám té radosti. Jděte nyní a shledáme se ráno.“ A usmíval se na mne tak přívětivě, že jsem vstal a šel, cítě se posílen.

Když jsem byl chvíli na loži, slyšel jsem dveře knězovy se otevřít a zase zavřít, a po té Parker zaklepal na mé otevřené dveře a vešel.

„Už se zcela uklidnil, pane. Nemyslím, že bude spát, ale nedal mně tam zůstat.“

„Viděl jste ho již někdy dříve takovým jako dnes?“ tázal jsem se.

„Zhola nikdy jako tuto, pane“, pravil; a hledě na starého sluhu, viděl jsem, že jeho oči se lesknou slzami a jeho rty sebou škubají.

„Ale“, pravil jsem, „slyšeli jsme oba neobyčejné věci této noci. Váš pán, jehož milujete, jest v rukou Božích“.

Tvář starého sluhy se rozryla rysy bolesti; a po té slzy kanuly mu po lících.

„Promiňte, pane. Nejsem zcela svůj. Zhasnouti svíčku, pane?“ Potom ulehl na pohovku.

„Ještě slovíčko, Parkere. Vzbudíte mne, uslyšíte-li ještě něco. A ať jakkoliv, zavoláte mne o sedmi, kdybych zaspal.“

„Zajisté, pane“, odpověděl hlas Parkerův ze tmy.

Usnul jsem, ale probouzel jsem se často té noci. Pokaždé, jak jsem procitl, šel jsem tiše

ke dveřím a díval se chodbou a naslouchal. Nebyl bych býval byl pokaždé zcela kliden, ale Parker mne slyšel a byl u mne, když jsem se díval, a pokaždé bylo viděti paprsek světla z pod dveří knězových; a aspoň jednou nebo dvakrát zaslechli jsme z pokoje i tlumený hlas.

K ránu jsem usnul tvrdým spánkem a probudiv se, viděl jsem Parkera, rovnajícího mé šaty a připravujícího mi lázeň. Houně a polštář byly s pohovky odklizeny, a na tváři sluhově nebylo známky, že by se za noci bylo přihodilo něco nezvyklého.

„Jak jest mu?“ ptal jsem se rychle. „Viděl jste jej?“

„Viděl, pane“, pravil Parker; „obléká se nyní, a bude hotov o půl osmé. Nyní chybí něco do sedmi, pane.“

„Ale jak jest mu?“ ptal jsem se znovu.

„Ani nevím, pane“, odpovídal Parker. „Nezdá se churav, ale jest zase dnes ráno velmi mlčenliv, pane“.

Potom po přestávce: „Mohl bych vám, pane, ještě něčím posloužiti?“

„Už ničeho není třeba, děkuji vám“, pravil jsem, a on odešel z pokoje.

Vstal jsem ihned a oblékl se. Bylo ještě tma, i oblékal jsem se při svíčce. Když jsem odhrnul záclony, na obloze teprve se ukazovaly čer-

vánky, obřezující se s druhé strany domu, ale na čtení při světle z venčí bylo ještě tma.

Vyšel jsem na chodbu a zastaviv se, slyšel jsem kroky v pokoji knězově. Potom jsem otevřel dveře kaple a vešel tam.

RÁNO.

„Na konci utrpení naše oči náhle se otevrou, a náš zrak naplněn bude jasností světla: kteréžto světlo jest Bůh, náš Tvůrce, a Duch Svatý, v Kristu Ježíši, našem Spasiteli“.

Matka Juliana.

KAPLE byla neveliká místnost čistě vybílená, přepažená dubovými trámy. Okno jest proti dveřím; a oltář stojí na levo. Na pravo jest jedna nebo dvě lavice.

Když jsem tam vstoupil toho rána, svíce byly rozžaty, roucha byla rozložena na oltáři a vše bylo přistrojeno. Přešel jsem a klekl jsem si u okna. Tu jsem slyšel otevřít dveře knězovy, a hned po té vešel on do kaple a za ním Parker, jenž zavřel za sebou a klekl si u lavice. Hleděl jsem dychtivě na tvář starého pána; byla bílá a zdála se zmořena, a obočí jako by bylo spuštěno více než kdy jindy; ale tvář byla klidna. Viděl jsem ji jen okamžení, neboť kněz

se obrátil k oltáři a jal se oblékati, a když byl oblečen, začal Mši.

Bylo zvláštní, slyšeti jeho hlas, jenž před tak málo hodinami se byl ozýval s takovou intenzitou bolesti, nyní zkrocený a ovládaný; a pozorovati pravidelné pohyby těchto rukou, jež se byly svíraly a gestikulovaly s tak strašným úpěnlím. Cítil jsem, že Parker též čekal s utajenou obavou toho, čeho jsme se oba zpola strachovali, aby to nebylo vzrušujícím stupňováním výjevů z minulé noci, ale od čeho jsme též zpola doufali, že to soustředí a uklidní jeho rozbouřeného ducha.

Na západní obloze začínalo svítati. U domu stála vysoká cesmína, čnějící asi do výše okna. Když jsem na okamžek vyhlédl, kmitly se mi v očích obrysy ptáčka, sotva viditelného, sedícího mezi vyššími větvemi.

Zmínil jsem se nyní jen o jedné věci, jež se přihodila. Byl jsem v tak zvláštním rozháraném stavu mysli, že se už stěží pamatuji na něco určité kromě tohoto. Když se blížilo přijímání knězovo, náhle cosi lehce zašustělo o skla okenní...

Když se kněz svlékal, vyšel jsem z kaple a šel jsem dolů počkat naň ve světnici, kde se snídávalo. Ale když nepřicházel, vyšel jsem na několik minut ven, a octl jsem se pod oknem kaple. Bylo mi, jako bych snil — i země, po

které jsem kráčel, byla a nebyla. Byl jsem neschopen souvislého myšlení. Výjev z kaple jako by mi byl živě vystupoval na oči. Zdálo se mi, jako by to bylo bývalo v jistém smyslu stupňování, ale jaké povahy, zda vítězné nebo osudné, nemohl jsem říci.

Když jsem tam stál zmaten a s hlavou svěšenou, v rostoucím světle denním, mé oči utkvěly na malé skrčené kupce u mých nohou, a pohlednuv blíž viděl jsem, že to bylo tělo drozdů; bylo ještě ohebné a teplé, a když jsem je zdvihal, vzpomněl jsem si na náhlé zašustění o okenní tabulky. Ale když jsem ještě stál, nadobro pomaten, rozletělo se okno, a když jsem popatřil vzhůru, vyhlédla tvář Parkerova. Kynul mi prudce a odběhl, nechav okno se kymácti.

Položil jsem drozda pod keř na rohu domu, běže kolem, a rychle jsem vešel a utíkal nahoru. Setkal jsem se s Parkerem na chodbě.

„Právě se mu zatočila hlava a padl, pane“, pravil, „na schodcích do své světnice. Položil jsem jej na postel a seběhnu do stájů a pošlu pro lékaře. Počkáte u něho, pane, než se vrátím?“ A nečekaje odpovědi, zmizel.

Toho večera seděl jsem stále po boku přítelově. Za dne dal jsem si jídlo přinést do svého pokoje, ale mimo ty krátké přestávky byl jsem u něho neustále. Lékař přišel a odešel.

Vše, co nám mohl říci, bylo, že starý pán měl jakýsi záchvat, a díval se vážně, když jsem mu vyprávěl, co se dalo minulé noci.

„Jeho věk též mu zdraví nepřidá“, pravil lékař; „nemohu říci, co bude“.

Potom nám dal pokyny a odcházel slibuje, že zase přijde, buď jak buď, příštího rána.

Pokoušel jsem se čísti pod zastíněnou lampou, hledě přes chvíli na podobu starého pána na lůžku, jenž ležel bílý a klidný, s očima zamhouřenýma, jak ležel celý den.

Asi o šesti hodinách mžikl jsem právě na své hodinky, když lehký pohyb mne přiměl obrátiti se znovu k lůžku, i viděl jsem v přítmi, že jeho oči se otevřely a zahleděly se na mne, ale všecka bolest z nich zmizela, a byly to zase oči dětské. Vstal jsem a šel k jeho boku a sedl jsem si na tutéž židli, na níž jsem seděl v noci. Sotva jsem se posadil, on vytáhl ruku a já ji vzal a držel jsem ji. Jeho oči se smály na mne, a pak mluvil velmi zvolna, s dlouhými přestávkami.

„Nuže“, pravil, „byl jste u mne a viděl jste a slyšel v noci a dnes ráno; ale to vše minulo, a v údolí znovu se jasní, na východní straně, kde slunce vychází. Tedy nebyly to vše samé sny a fantasie — ty staré příběhy, jež jste k mému potěšení poslouchával s takovou trpělivostí. Nuže povězte mi, co jste slyšel a viděl.

Viděl jste je včera v noci všechny ve světnici? a — a“ — jeho oči se šířily a doléhaly — „co jste viděl dnes ráno?“

Lékař mi pravil, že nesmí býti rozčilován, nýbrž uklidňován; a já zcela upřímně, ačkoliv leckdo, kdo to bude čísti, nesouhlasí snad se mnou, soudil jsem, že bude lépe mluvití mu otevřeně o těch věcech tak zvláštních vám a mně, ale tak milým a důvěrným jemu. I vyprávěl jsem mu vše, co jsem slyšel a viděl.

„Ahl“ pravil, když jsem domluvil, „tedy nebylo s námi zcela stejně. Ale přece jste viděl a slyšel více než většina lidí. Chcete tedy slyšeti ještě jeden příběh? Nebudu vám vyprávěti všeho, co jsem viděl včerejší noci, poněvadž Pán byl ke mně milostiv a rozestřel Svá oblažující křídla na mne a na mnoho jiných ubohých tvorů. Ale rány bolí ještě, a spokojíte-li se, nebudu mluvití příliš o stínech včerejší noci, nýbrž jen o radostech, jež přišly ráno. Chcete slyšeti?“

„Můj drahý příteli“, pravil jsem, „jste jist, že to nebude na vás příliš?“

Potřásl hlavou, a drže pořád mou ruku ve své a prsty svíraje a povoluje dle svého vypravování, s mnoha přestávkami a stálým napětím začal.

„Včerejší noci přišly na mne bolesti smrti“, pravil, „a všechna křev a agonie a opuštěnost celé-

ho světa jako by mne byla obklopila. A já jsem zakusil tak málo bolesti ve svém životě, že jsem byl špatně připraven na setkání s nimi. Náš Pán mi projevoval vždy tolik milosti a dával mně tolik radosti. Ale upozorňoval mne znovu a znovu tohoto podzimu. To právě jsem tehdy mínil tím, co jsem vám řekl před Vánocemi, když jste přijel.

„Nuže včera v noci všechno to přišlo na mne. A zdálo se, jako bych byl z části zodpověden. Před lety jsem byl vysvěcen na kněze, abych stál mezi smrtí a životem. Tím se mínilo, abych byl svodištěm, jako každý kněz jest povinen býti, potřeb tvorstva a milosti Boží — jako každý křesťan jest povinen býti na svém místě. To právě jest význam a působení modlitby a Svaté Oběti. Dlužno, aby ty dva proudy, potřeby a ukojení sbíhaly se v srdci knězově. Leč já po celý svůj život věděl jsem mnoho o ukojení a málo o potřebě. Včerejší noci první téměř se vzdálilo a druhé vzrostlo téměř k neunesení. Ale věděl jsem, jak jsem vám pravil, včera v noci, že s ránem přijde mír — že budu schopen unésti břímě na mne vložené a sjednotiti je s Tím, na kterého nepravosti nás všech byly složeny. Ale netřeba, bych říkal více, než jsem pověděl. Dnes ráno, když jsem přišel k oltáři, nastalo utišení v bouři. Ale v srdci jsem měl stále vše.

Cítil jsem bezpečně, že ještě jednou se mi dostane jasného vidění; a když jsem pozdvihoval Tělo našeho Pána, dostalo se mi ho.

„Když jsem pozdvihoval, Tělo Páně mi zmizelo; jak říkávají, kdož se dívají na křišťály. A toto jsem viděl. Nevím, jak dlouho jsem to viděl, zdálo se mi, jako by čas se byl zastavil, ale vy jste mi přece pravil, že nebylo pozorovati nějaké zvláštní přestávky. Nuže“ — a starý pán se na loži poněkud vzpřímil — „viděl jsem mezi svýma rukama jakési dlouhé úbočí, svažující se, jak se zdálo, ode mne dolů. Na bližším, vyšším konci úbočí bylo viděti lidi, chodící sem a tam, a poznával jsem, že něčeho potřebují — ač mnozí z nich jako by toho sami ani nebyli věděli. Tam kráčel člověk hbitě, spínaje a rozpínaje ruce, a poznával jsem, že zápasí s hříchem. Tam zase byla žena s mrtvým dítětem na kolenou; a tam slepé dítě plačící v koutě.

„Níže na svahu byli všelijací zranění tvorové, a opuštěná zvířata, hledající místa k smrti, ba i tráva polní jako by byla strádala, a byla tam i slepá zvířata mořská, lapající po vzduchu. Nebyla maličká, jak byste myslil, nýbrž viděl jsem je, jako bych se díval skulinou ve zdi.

„A vrhali se na zemi řada po řadě, oddychujícíce těžce a namáhající se, lidé i zvířata, bojující

a šlapajíce po kvítl. Viděl jsem tam i drozda tetelčího se na stromě; i vzpomněl jsem si na příhodu, kterou jsem vám vyprávěl, a tisíce věcí jiných, jichž jsem už zapomněl.

„Nuže, když jsem to vše viděl, třásly se mi ruce, ale co jsem viděl, netřáslo se, i poznával jsem, že to jest skutečné. Potom velmi daleko odtud a nejasně na úpatí svahu viděl jsem hladinu stříbřité mlhy, jako bývá v přímorí, s půvabnými proudy a liniemi, brzy hbitými a prorážejícími, brzy táhlými; a v mlze se hýbaly tváře; nemohl jsem rozeznati podob. Byly to duše, čekající, až budou sprostěny svých hříchů.

„Po té s jakýmsi pocitem hrůzy jsem si vzpomínal, že držím v rukou Tělo Páně. I byl jsem zmaten a roztržit, ale klekl jsem k pokloně, a když jsem snášel Velebnou Svátost, mraky se zatáhly a světlo se ztratilo. Možná, že to byla zbabělost — a doufám, že Bůh promine starci, kterému světlo bylo příliš silné — ale když jsem posvěcoval kalich, neosmělil jsem se pohlédnouti naň. Při Přijímání též jsem zase zamhouřil oči“. Starý pán se zastavil a hned mluvil zase dále. „Zvuku, jaký vy líčíte, jsem neslyšel. Když jsem se svlekl a šel do svého pokoje, byl jsem ještě zmaten tím, co jsem viděl, a nemohl jsem toho pochopiti, a v tom z nenadání jsem to pochopil, a tím jsem asi padl“.

Tu umlkl na chvíli; já jsem odpověděl :

„Nyní už chápu“.

Kněz se na mne usmál a přitiskl zase ruku na moji ruku.

„Není asi třeba, bych vám to říkal. Ozřejmí se vám to brzy. Vzpomeňte si jen, co jsem viděl, a kde jsem to viděl, a vše bude na snadě.

„Nyní mne nechte na chvíli samého“, pravil dále. „Jsem úplně sprostěn bolesti a rád bych přemýšlel. Poslal byste Parkera ke mně asi za hodinu?“ A když jsem šel ke dveřím, dodal:

**„Ještě slovíčko. Zapomněl jsem na něco. Do-
stane se mi ještě jednoho jasného vidění, než zemru. Viděl jsem, jak se pamatujete, co jste též viděl, jak všechny věci potřebují Boha; ale zbývá ještě něco uvidět, čím se vše ozřejmí, a myslím, že tušíte, co to jest. A modlím se, aby-
ste byl se mnou, až to uzřím“.**

Obrátil jsem se a vyšel jsem tíše.

OČEKÁVANÝ HOST.

„Jhesu ! Jhesu ! Esto michi, Jhesu !“

Stará modlitba.

KDYŽ den za dnem plynul a se starým pá-
nem nezdálo se hůř, začínal jsem doufat,
že se zotaví, ale lékař oslaboval moje naděje.

„Při nejlepším“, pravil, „ještě se nějaký čas
udrží. Ale nemyslím, že konec daleko. Pomněte,
že jest stařec“. A tak posléze konec nadešel.

V těch dnech, poněvadž Parker byl ovšem příliš
zabaven svým pánem, posluhoval mi hoch.
Posledního večera, když hoch při večeři přišel
po druhé, jevil se zbledlý a ustrašen.

„Co se stalo?“ ptal jsem se.

„Nezdá se to nám v čeledníku, pane, po do-
brém. Dvě děti zrovna přiběhly, a pravily, že
cosi viděly, i jsme tím všichni poděšeni. Dě-
večky pláčí“.

„Co se zdá dětem, že viděly?“ ptal jsem se. Hoch váhal.

„Pověz mi“, opakoval jsem.

Hoch postavil mísu, již držel, a přistoupil blíže ke mně.

„Viděly prý, pane, samého pána, na louce v průčelí, u brány“.

„Kde byly ty děti?“ ptal jsem se.

„Šly odsud z domu, pane, a obcházel v průčelí, kde stojí kaštan. Poslal jich pan farář, aby se poptaly na pána“.

Vstal jsem od stolu.

„Kde jsou?“ tázal jsem se.

„V čeledníku, pane“.

„Přiveďte je do návštěvny“. A vyšel jsem za ním a čekal. Brzy otevřely se pohyblivé dveře a děti nahlédly. Za nimi byly bledé tváře služebných, šeptajících si a s vytrženými očima.

„Pojďte dál“, pravil jsem dětem, „a posaďte se. Nic se neostýchejte“.

Vstoupily bázlivě, patrně velmi ustrašený. Dveře se zavřely za nimi.

Takováto byla jejich příhoda.

Přišly do domu zeptat se, jak se daří starému pánu, a vracely se k panu faráři. Ale sotva vyběhly a byly u kaštanu v průčelí domu, obě obrátivše se k osvětleným oknům, uzřely zcela

jasně starého kněze, stojícího zrovna u brány z vnitřní strany. Byl prý s holou hlavou, oblečen černě, ale viděly prý jen jeho hlavu a ramena nad hrází, neboť cesta jest poněkud hlouběji než trávník, který jest podél ní a táhne se k bráně. Zdálo prý se, jako by někoho vyhlížel. Když jsem se ptal, jak bylo možno viděti někoho na tu vzdálenost v takové tmě, neměly pro to žádného vysvětlení; jistily jen znovu, že ho zcela jasně viděly. Posléze jsem je vzal a vyšel s nimi a dal jsem si ukázati místo, kde ho viděly, ale, jak jsem se nadál, byla čirá tma, a nerozeznávali jsme ani bílých koulí na sloupech. Vyvedl jsem je na konec příjezdu, neboť ještě se zdály ustrašeny; tam mi řekly, že už ten kousek cesty se nebojí samy. Náhodou však, jak jsme stáli, šel směrem ke vsi člověk a přivolil, že je dovede až k farské bráně.

Když jsem vcházel opět do domu, děvečky a čeledín stáli v síni. Hleděli zvědavě ke dveřím, jak jsem otvíral, a jedna z nich vykřikla.

„Co pak zase?“ ptal jsem se. Jedna starší služebnice odpověděla:

„Oh, pane, pánovi jest hůř. Parker se obává, že skonává. Právě přiběhl dolů pro vás, pane; a nyní se zase vrátil“.

Neposlouchal jsem už dále, nýbrž prosmekl jsem se mezi nimi návštěvnou, a běžel nahoru:

Dveře do pokoje starého pána byly otevřeny, a slyšel jsem odtud slabé zvuky. Vešel jsem přímo, neklepaje, a obešel jsem roh zástěny.

Parker, jenž klečel u lůžka, podpíraje svýma pažema pána, otočil hlavu, jak jsem přicházel na světlo, a pokynul. Přistoupil jsem blíž.

„Jistě že už asi skonává, pane“, zašeptal.

Starý pán se na lůžku posadil, hledě přímo před sebe. Jeho rty byly pootevřeny; a oči jeho byly plny očekávání. Pozdvihl něžně ruce, napolo je rozpínaje, jako by vítal někoho, a zase je spustil. Po té se lehce nachýlil před sebe, jako aby pojal něco svýma rozpjatýma rukama, a sklesl poněkud na paži Parkerovu. Mne si nevšiml, a zdálo se, jako by jeho oči zíraly v ohnisko téměř nekonečně vzdálené.

Klekl jsem též k lůžku a čekal, pozoruje ho. V tom za dveřmi se ozvaly tlumené kroky, ale to nebylo, čeho očekával. Potom zašeptání a zaštkání: i poznával jsem, že služební se sbíhají za dveřma.

Stále čekal na to, o čem věděl, že přijde, než zemře. A nedočkavost v jeho očích rostla k síle téměř strašné; a bylo to čekání, jež se nebálo zklamání. Venku bylo úplně ticho, služební byli nyní též zticha, a dýchání starého pána bylo neslyšitelné. Naráz zaslechl jsem z dálky někde ve vsi zaštěkatí psa.

Pozoruje jeho tvář, viděl jsem, jak byla samá vráska, koutky oční a čelo byly hluboko zbrázděny, a rýhy se prohlubovaly a měnily, jak svaly v jeho obličejí pracovaly. A po té z nenadání zvolal:

„Již přichází, můj synu, přichází v dáli“. A umlkl.

Slyšel jsem náhlý pohyb venku a potom zase ticho. Pak se jedna děvečka rozeštkala: a slyšel jsem kroky a po té otevřítí dveře mého pokoje napříč chodby a zavřítí je; a štkání ustalo. Ale toho si starý pán nevšímal. Potom náhle znovu zvolal:

„Hle, nyní stojí za dveřmi a klepe“.

Učinil rukama nevyllčitelné gesto. A v tom jsem se zarazil, neboť dole jasné zacinkal zvonek.

Parker mi šeptal, bych poslal někoho ze služebných dolů: i šel jsem ke dveřím a pravil jsem čeledínu, by šel, a vrátil jsem se. Kroky čeledíny na schodech utichly. Přiklekl jsem zase k posteli.

Po té stařec ještě jednou zvolal:

„Přichází, můj synu. Jest zde:“ a potom „Ejhle!“

Když toto pravil, neobyčejný úsměv mu zahrál na tváři, a v té chvíli, když jsem vstával a díval se, jeho tvář byla tváří dítěte, vrásky jako by náhle byly vyhlazeny, a veliký růžový nádech se rozlil od čela k ústům, a jeho oči sví-

tily jako hvězdy. Pozoroval jsem též právě v tom okamžení, neboť jsem byl tváří obrácen k němu, když jsem vstával, že ohnisko jeho očí se přitáhlo k místu v nohách lůžka, kdež stála zástěna.

Pak sklesl, a Parker jej tiše položil.

Za chvilku ozvaly se na schodech kroky, a čeledín šeptal ze dveří, že přišel pan farář.

K O N E C.

OBSAH

	Strana
Zelený háv	9
Na číhané	19
Krvavý orel	31
Nad branou	45
Poena Damni	57
„Consolatrix afflictorum“	67
Most nad řekou	81
V klášterní kapli	91
Pod kterým Králem?	107
Se zbarvenými šaty	119
K děťátkům	131
Pocestný	147
Bolesti světa	163
Ráno	181
Očekávaný Host	193

**DOBRÉ DÍLO, SVAZ. XV.
VYTISKLI KRYL A SCOTTI
V NOVÉM JIČÍNĚ NA MOR.
L. P. 1914.**